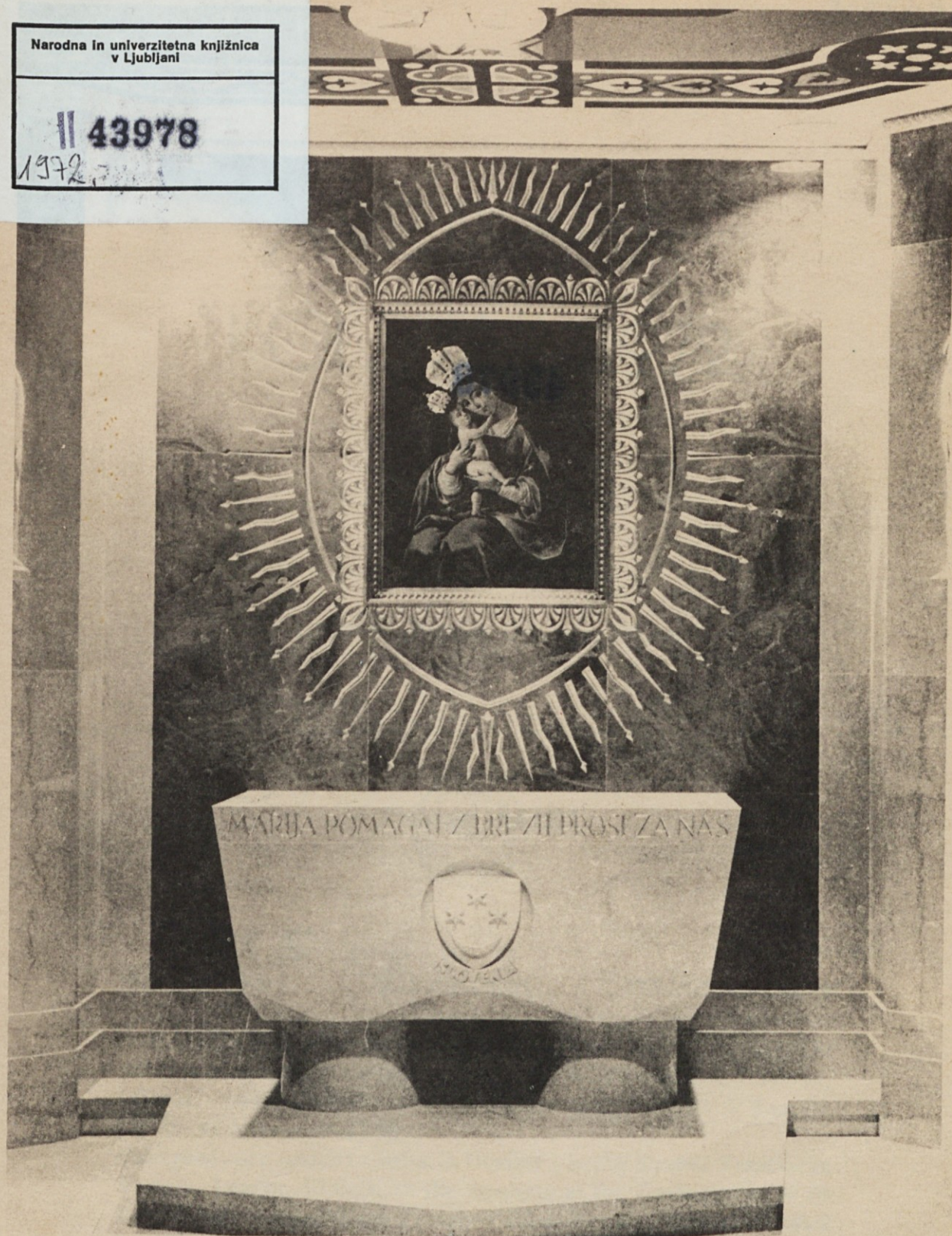

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

II 43978

1972

AVE MARIA KOLEDAR 1972

+ II 43978

II 43978

6. IV. 1977 Z 330

AVE MARIA KOLEDAR 1972

59. letnik koledarja

Izdali: Frančiškani - Lemont, Illinois

Prestopno leto 1972

NUMBER 10 b

OCTOBER 1971

VOLUME 63 (AMK 59)

AVE MARIA - Nabožni slovenski mesečnik - 63. letnik - Urejujejo in izdajajo slovenski frančiškani v ZDA - St. Mary's Seminary, Lemont, Illinois, - 60439 - Naročnina - Subscription rate: Za ZDA in Kanado: \$ 2.50 - za inozemstvo \$ 3.00

Published once monthly - twice in October - by the Slovene Franciscan Fathers, Lemont, Illinois, in the interests of the Commissariat of the Holy Cross. "Second Class Postage Paid at Lemont, Illinois." Printed by AVE MARIA PRINTERY, 1400 Main Street, P. O. Box 608, Lemont, Illinois - 60439

AVE MARIA KOLEDAR 1972

*1972	3
*Koledarski del	4
*Oltar Marije Pomagaj v Slov. kapeli	18
*Slovenska kapela v Washingtonu, D.C.	19
*Čestitke predsednika Nixona	20
*Čestitke F. J. Lausche-ta	21
*Narodno svetišče (slika)	22
*Oltar Marije Pomagaj (slika)	23
*Goršetovi reliefi	25, 28, 29, 32
*Kapela Naše Gospe (opis)	26
*Čestitke Marquettskega škofa	30
*Papežev blagoslov	31
*Čestitke škofa Pogačnika	33
*Posvetitev Slovenske kapele (slike)	34, 35, 38, 39
*Čestitke škofa Držečnika	36
*Škof Jenko čestita	37
*Tržaški vikar čestita	40
*Družba sv. Mohorja iz Celovca čestita	41
*Predsednik ZSD čestita	43
*Glavni odbor Sklada za Slovensko kapelo (slika)	45
*Posvetitev Slovenske kapele	46
*Pospeševanje čuta skupnosti (Iz The Church in Our Day)	48
*Pok. Albina Novak	49
*Živopisec in Marija - F. Levstik	50
*Turki na Slevici - J. Stritar	53
*Roža - A. Medved	55
*Prvi Baragovi življenjepisci - P. Bertrand Kotnil ofm	57
*Podoba Marije Pomagaj v Baragovem molitveniku	68
*Knjižnica v ljubljanskem frančiškanskem samostanu (slika)	69
*Rajni kardinal Cushing je spadal v frančiškansko družino	70
*Novo mesto (slika)	72
*Večna vez - Karel Mauser	73
*Četrta postaja - Ivan Cankar	123
*Romanja v srednjem veku - dr. J. Gruden	126
*Zimski večer - Simon Jenko	128
*Slovenski duhovniki	129
*Domislice	67

Slika na ovitku:

Slovenska kapela v narodnem svetišču v Washingtonu, D.C.

Letos začne katoliška Cerkev voditi bogoslužje po novi razporeditvi svetniških godov. Po smernicah zadnjega koncila je pripravila modernemu času primernejše praznovanje nekaterih svetnikov. Precej godov je prestavila po načelu, naj se praznuje svetnik na dan njegove smrti.

Zaradi tega se bodo spremenili bogoslužni koledarji, kar bo vplivalo na spremembo vseh cerkvenih koledarjev.

Da bi preprečili zmešnjavo v kalendarjih raznih koledarskih knjig krščanskih založb, je bil v pomoč urednikom izdelan v ljubljanski nadškofiji "vzorčni koledar". Na podlagi tega je bil izdelan kalendarj za Ave Maria Koledar 1972. Ker pa ima "vzorčni koledar" samo dneve za vse mesece brez porazdelitve v tedne, je bil v pomoč tudi "The Liturgical Desk Calendar 1972".

Upoštevati pa je bilo treba, da je naš kalendarj sestavljen predvsem za ameriške Slovence; upoštevati smo torej morali tudi obvezne godove, ki jih obhaja ameriška Cerkev.

Značaj vsakega bogoslužnega dneva smo zaznamovali tako:

Velike črke v debelem tisku pomenijo „slovesni praznik“, npr. **GOSPODOVO OZNANJENJE MARIJI**.

Male črke v debelem tisku pomenijo „praznik“, npr. **Spreobrnitev sv. Pavla**.

Razprte črke v drobnem tisku označujejo obvezne godove, npr. **Frančišek Asiški**; obvezni godovi so tisti, ki jih obhajamo v cerkvenem bogoslužju.

Male črke pomenijo neobvezen god, npr. **Kristina (Kristi)**; neobvezen god je god svetnika, ki ga lahko obhajamo v bogoslužju, a nismo dolžni.

Imena svetnikov, ki so ob delavnikih navedena za znamenjem *so v cerkvenem koledarju, a ne v bogoslužnem koledarju. Vključili smo jih, da veste katere dneve v letu so godovni dnevi.

Upamo, da smo s celotnim upoštevanjem „vzorčnega koledarja“ (izdelanega v Ljubljani) ustregli naročnikom, ki želijo imeti v koledarju čim več svetnikov.

Zapovedani prazniki ali Holy Days of Obligation v ZDA

Marija, božja Mati	1. januar
Gospodov vnebohod	11. maj
Marijino vnebovzetje	15. avgust
Vsi sveti	1. november
Marijino brezmadežno spočetje	8. december
Gospodovo rojstvo	25. december

Narodni (državni) prazniki, 1972

Novo leto	sobota, 1. januar
Lincoln's Birthday	sobota, 12. februar
Washington's Birthday	ponedeljek, 21. februar
Materinski dan	nedelja, 14. maj
Memorial Day	ponedeljek, 29. maj
Očetovski dan	nedelja, 18. junij
Independence Day	torek, 4. julij
Labor Day	ponedeljek, 4. september
Columbus Day	ponedeljek, 9. oktober
Veteran's Day	ponedeljek, 23. oktober
Zahvalni dan	četrtek, 23. november
Božič	ponedeljek, 25. december
<i>Pomni: Washington's Birthday, Columbus Day, Veteran's Day so bili že 1971 premaknjeni na ponedeljek.</i>	

Glavni premakljivi liturgični prazniki

	1972	1973
Pepelnica	16. februar	7. marec
Velika noč	2. april	22. april
Gospodov vnebohod	11. maj	31. maj
Binkošti	21. maj	10. junij
Rešnje Telo in Rešnja Kri	4. junij	24. junij
Presveto Srce Jezusovo	9. junij	29. junij
Kristus Kralj	26. november	25. november
Prva adventna nedelja	3. december	2. december

Januar

- 1 S **OSMINA GOSPODOVEGA ROJSTVA; MARIJA BOŽJA MATI**
* Novo leto; Odilo, opat; Fulgencij (Zoran), škof
- 2 N **GOSPODOVO RAZGLAŠENJE** (trije kralji: Gašper, Melhior, Boltežar)
Bazilij (Vasilij), Veliki, škof. cerkv. uč.; Gregor Nacijanški, škof, cerkv. uč.
* Makarij Aleksandrijski, opat
- 3 P * Genovefa Pariška, devica; Bertila, spokornica; Anter, papež
- 4 T * Angela Folinjska, redovnica; Gregor Langreski, škof; Prisk, Priscilijan, Benedikta, Dafroza, mučenci
- 5 S * Simeon Stilit, puščavnik; Emilijana (Milena), devica; Janez Nepomuk Neumann, š.
- 6 Č * Ermin, opat
- 7 P Rajmund Penjafortski, redovnik; * Valentin (Zdravko), škof; Lucijan, m.; Renigald
- 8 S * Severin, opat; Erhard, škof; Jurij iz Hozibe, menih; Gudula, devica
- 9 N **Jezusov krst;** * Julijan, mučenec; Bazilisa, mučenka; Hadrijan, opat; Peter Arm.
1. teden
- 10 P * Viljem, škof; Agaton, papež; Gregor X., papež; Peter Orseolo, menih
- 11 T Pavlin Oglejski, škof; * Teodozij, opat; Salvij, škof, mučenec
- 12 S * Alfred, opat; Tatjana, mučenka; Ernest, mučenec; Benedikt Biscop, opat
- 13 Č Hilarij (Radovan), škof, Cerkveni učitelj * Iveta (Juta), spokornica; Veronika iz Binasca, devica
- 14 P * Oton, menih; Feliks (Srečko) Nolanski, duhovnik; Malahija, prerok; Sava Srbski
- 15 S * Pavel, puščavnik; Maver, opat; Habakuk, prerok; Janez Kalibit, puščavnik
- 16 N **2. navadna nedelja;** * Marcel, papež; mučenec, Berard, Oton, Peter in Akurzij, f.m.
- 17 P Anton (Zvonko), opat, puščavnik; * Sulpicij, škof; Marijan, diakon, mučenec
- 18 T * Priska, mučenka; Marjeta, Ogrska, devica; Liberata, mučenka; Suzana, mučenka
- 19 S * Kanut (Knut), kralj; Germanik, mučenec; Arsen, menih; Janez de Ribera, škof
- 20 Č Fabijan in Boštjan (Sebastijan), mučenca; * Evtimij, puščavnik
- 21 P Neža (Janja), devica, mučenka; * Fruktuoz (Rastko), škof, mučenec; Epifanij, š. Majnard Švicarski, puščavnik
- 22 S Vincenc (Vinko), diakon, mučenec; * Anastazij, mučenec; Viktor, mučenec; Teodolinda, kraljica
- 23 N **3. navadna nedelja;** * Ildefonz, škof; Janez Usmiljeni, patriarh; Emerencijana, mučenka; Klemen, škof, mučenec
- 24 P Frančišek Saleški, škof, cerkveni učitelj; * Felicijan, škof, mučenec; Mesalina, devica, mučenka
- 25 T **Spreobrnitev sv. Pavla** * Ananija iz Damaska, mučenec; Apolos, o.; Marin, muč.
- 26 S Timotej, škof; Tit, škof; * Pavla, spokornica; Robert, Alberik, Štefan, ustanovitelj cistercijanov
- 27 Č Angela Merici, devica; * Vitalijan, papež; Julijan, mučenec
- 28 P Tomaž Akvinski, duhovnik, cerkveni učitelj; * Roger, redovnik; Peter Nolasko, redovni ustanovitelj
- 29 S * Valerij, škof; Julijan Ubogi, spokornik; Konstancij, mučenec
- 30 N **4. navadna nedelja** * Martina, devica, mučenka; Hiacinta (Jacinta) Mariscotti, devica; Marija Ward, devica
- 31 P Janez Bosko, duhovnik, redovni ustanovitelj; * Marcela, spokornica; Franc Ks. Bianchi, duhovnik; Ludovika, redovnica

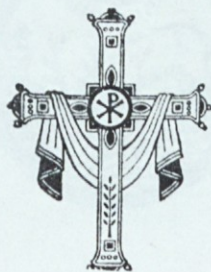
Februar

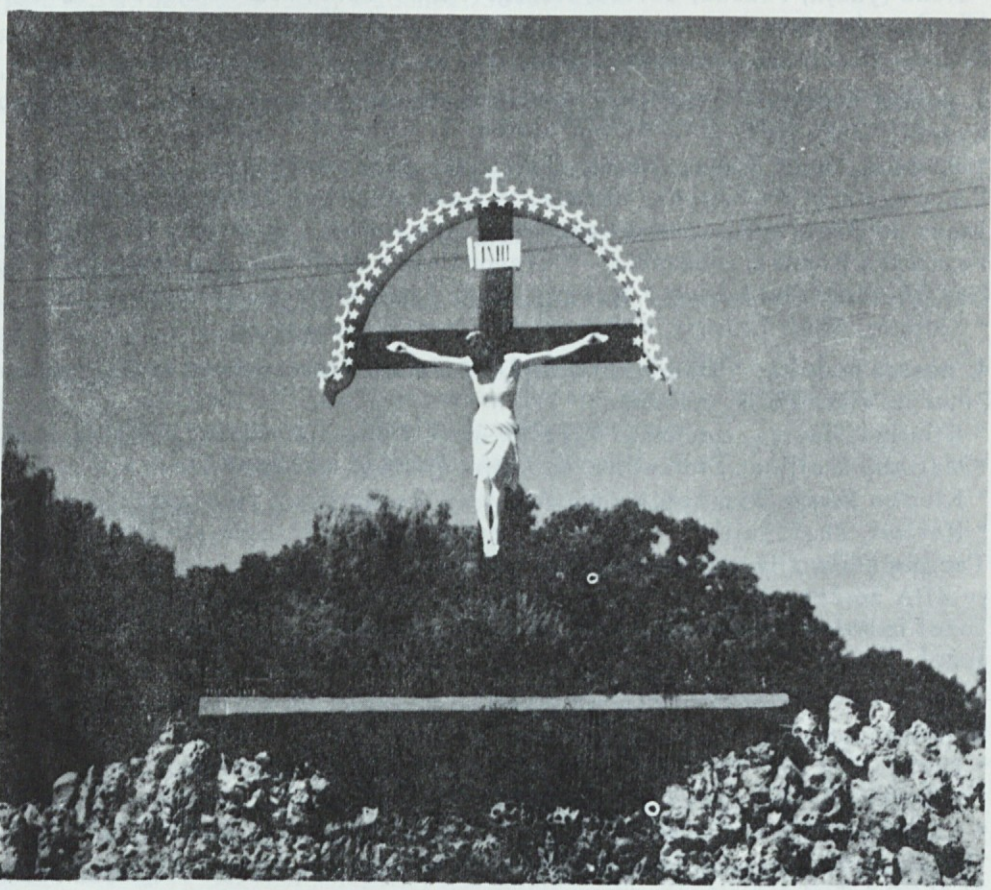
- 1 T * Brigita Irska, devica; Pionij, mučenec; Sever, škof
2 S **Jezusovo darovanje** (Svečnica); * Simeon in Ana; Teofan Venard, mučenec
3 Č Blaž, škof, mučenec; Oskar, škof; * Odorik iz Pordenona, redovnik
4 P * Andrej Corsini, škof; Janez de Britto, mučenec; Jožef Leoniški, redovnik
5 S Agata, devica, mučenka; * Ingenuin (Genuin), škof; Albuin, škof, mučenec
6 N **5. navadna nedelja**; Pavel Miki in japonski mučenci; * Teofil, mučenec
Aman (Ljubo), škof
7 P *Egidij od sv. Jožefa, redovnik; Rihard, kralj; Nivard, redovnik;
Adavkt in frigijski mučenci
8 T Hieronim Aemiliano, redovnik; * Janez de Matha, red. ustanovitelj; Juvencij, š.;
Jakoba Frangipani, redovnica
9 S * Apolonija, devica, mučenka; Nikefor, mučenec; Sabin, škof
10 Č Sholastika, devica; * Viljem, puščavnik; Sotera, devica, mučenka
11 P Lurška Mati božja * Cedmon, redovnik; Saturnin, mučenec
12 S * Evlalija, mučenka; Benedikt Anianski, opat; Meletij, škof
13 N **6. navadna nedelja**; * Katarina Ricci, devica; Hermenilda, spokornica;
Gregor II., papež
14 P Ciril in Metod, slovanska apostola; * Valentin (Zdravko), mučenec;
Bruno Kverfurtski, mučenec
15 T * Jordan Saški, redovnik; Sigfrid (Zmago), škof; Georgija (Jurka), devica;
Agapa, devica, mučenka
16 S **Pepeelnica** (post in zdržek od mesa); * Julijana, mučenka; Onezim, škof;
peteri mučenci iz Egipta
17 Č Aleš in drugih 6 ustanoviteljev servitov; * Silvin, škof; Frančišek Clet, muč.
18 P (v ZDA zdržek od mesa); * Simeon, škof, mučenec; Flavijan, škof; Heladij, š.
19 S * Konrad Placenski, spokornik; Julijan, mučenec; Barbat, škof; Beat, škof
20 N **1. postna nedelja**; * Silvan, mučenec; Leon, škof; Sadot, mučenec; Elevterij, š.
21 P Peter Damiani, škof, cerkv. učitelj; * Irena (Mira), devica; Maksimilijan Puljski, š.
22 T **Sedež apostola Petra**; * Marjeta Kortonska, spokornica; Pashazij, škof
23 S Polikarp, škof, mučenec; * Dositej, menih; Lazar, menih; Romana, spokornica
24 Č * Sergij, mučenec; Montan, mučenec; Lucij (Svitomir), mučenec; Modest, škof
25 P (v ZDA zdržek od mesa); * Tarazij (Taras), škof; Valburga, devica;
Viktorin in Viktor, mučenca
26 S * Aleksander Aleksandrijski, škof; Matilda, devica; Porfirij, puščavnik; Egipt. m.
27 N **2. postna nedelja**; * Gabrijel Žalostne Matere božje, redovnik; Leander, škof;
Baldomir, spokornik
28 P * Roman, opat; Ožbolt (Osvald), škof; Hilarij, papež
29 T

Marec

- 1 S * Albuin, škof, opat; Suitbert, škof; Antonina, mučenka
2 Č * Neža (Janja) Praška, devica; Henrik (Hinko) Suzo, redovnik; Karel (Drago), knez
3 P * Kunigunda, cesarica; Marin, mučenec; Simplicij, papež
4 S Kazimir (Kažimir), kraljevič; * Hadrijan, mučenec; Arkadij, škof, mučenec
5 N **3. postna nedelja**; * Hadrijan, (Jadran), mučenec; Janez Jožef od Križa, redovnik
Evzebij, mučenec
6 P * Fridolin, opat; Koleta (Nika), devica; Marcijan, mučenec
7 T Perpetua in Felicita, mučenki; * Gaudijoz, škof; Pavel Preprosti, puščavnik
8 S Janez od Boga, redov. ustanovitelj; * Janez Avilski, duhovnik; Beata (Blaženka),
9 Č Frančiška Rimska, redovnica; * Gregor Niški, škof; Katarina Bolonjska, devica
10 P (v ZDA zdržek od mesa); * Makarij, škof; Janez Ogilvie, škof, mučenec
11 S * Sofronij, škof; Evlogij, mučenec; Konstantin, spokornik
12 N **4. postna nedelja**; * Doroteja (Rotija), mučenka; Maksimilijan iz Theveste, muč.
Peter iz Nikomedije, mučenec
13 P * Kristina, devica, mučenka; Nikefor, škof; Evfrazija, vdova; Teodora, mučenka
14 T * Matilda, kraljica; Florentina, opatinja; Evtihij, mučenec
15 S * Klemen Marija Dvoržak, redovnik; Ludovika Marillac, redovnica; Longin, muč.
16 Č * Herbert, škof; Julijan Antiohijski, mučenec; Hilarij, oglejski škof, mučenec
Tacijan (Tihomil), oglejski diakon, mučenec
17 P (v ZDA zdržek od mesa); Patrik (Patricij), škof; * Jedrt (Jerica) Nivelska, opat.
Jožef iz Arimateje
18 S **Jožef, Jezusov rednik**; Ciril Jeruzalemski, škof, cerkv. učitelj; * Anzelm ml., š.
Salvator, redovnik; Evrard, mučenec
19 N **5. postna nedelja**; * Sibilina, devica; Amancij, diakon
20 P * Klavdija in tov. mučenci; Kutbert, opat; Martin iz Brage, škof
21 T * Nikolaj iz Flue, puščavnik; Serapion, škof; Filemon, mučenec
22 S * Lea, spokornica, Zaharija, papež; Katarina Genovska, spokornica; Bazilij, m.
23 Č Turibij de Mongrovejo, škof; * Liberat (Svobodan), mučenec; Frumencij, mučenec
Jožef Oriol, duhovnik
24 P (v ZDA zdržek od mesa); * Dionizij, mučenec; Aleksander (Branko, Saša), muč.
Katarina Švedska, redovnica
25 S **GOSPODOVO OZNANJENJE MARIJE**; * Dizma, desni razbojnik; Humert, opat
26 N **CVETNA NEDELJA**; Godovi: Ludgar, škof; Kastul mučenec; Evgenija, mučenka
27 P Ponedeljek velikega tedna; Godovi: Rupert, škof; Lidiya, muč.; Lazar, mučenec
28 T Torek velikega tedna; Godovi: Sikst III., papež; Milada Praška, dev.; Bojan, m.
29 S Sreda velikega tedna; Godovi: Bertold, red. ust.; Ciril, diakon, muč.; Jona, muč.
30 Č **Veliki četrtek**; Godovi: Amadej (Bogo), knez; Janez Klimak, opat; Kvirin, muč.
31 P **Veliki petek** (v ZDA post in zdržek od mesa); Godovi: Modest, škof; Gvido, opat

O sveti križ - živiljenja luč,
o sveti križ - nebeški ključ!

April

- 1 S Velika sobota; Godovi: Hugo, škof; Hugo, opat; Venancij, škof, mučenec
2 N VELIKA NOČ; Godovi: Frančišek Paolski, red. ust.; Marija Egipčanska, spok.
3 P vel. osmina; Godovi: Rihard Chichesterski, škof; Agapa (Ljuba), mučenka
4 T vel. osmina; Godovi: Izidor Seviljski, škof, cer. uč.; Benedikt Niger, red.
5 S vel. osmina; Godovi: Vincenc Ferrer, duhovnik; Irena (Miroslava), mučenka
6 Č vel. osmina; Godovi: Viljem, opat; Marcellin, mučenec; Irenej Sirmijski, m.
7 P vel. osmina; Godovi: Janez Krstnik La Salle, duhovnik, red. ust.; Herman J.
8 S vel. osmina; Godovi: Albert, škof, mučenec; Julija Billiart, devica
9 N 2. velikonočna nedelja; Godovi: Marija Kleopova, svetopisemska žena
10 P * Ezekijel, prerok; Apolonij in tov. mučenci; Mihael Svetiški, redovnik
11 T Stanislav, škof in mučenec; *Gema (Biserka), Galgani, devica; Domnii (Dujam)
12 S * Lazar Tržaški, škof, mučenec; Lidvina, devica; Lambert, škof, mučenec
13 Č Martin I., papež, mučenec; * Hermenegild, mučenec; Ida, devica
14 P * Valerian in tov. mučenci; Lidvina, devica; Lambert, škof, mučenec
15 S * Helena (Jelka), kraljica; Peter Gonzales, redovnik; Amastazija, mučenka
16 N 3. velikonočna nedelja; Godovi: Bernardka Lurška, devica; Benedikt Labre
17 P * Inocenc (Nevenko) Tortonski, škof; Fortunat (Srečko), muč.; Rudolf, muč.
18 T * Apolonij, mučenec; Eleuterij (Svobodan) Ilirski, mučenec; Amidej, redovnik
19 S * Leon IX. (Lavoslav), papež; Ema, redovnica; Dioniz, mučenec
20 Č * Hilda, devica; Teotim (Teo), škof; Sulpicij, mučenec; Neža Montepulčanska
21 P Anzelm, škof, cerkv. učitelj; * Konrad Parzham, redovnik; Simeon Barsabejski
22 S * Leonid, mučenec; Aleksander (Saša), mučenec; Luka, mučenec
23 N 4. velikonočna nedelja; Godovi: Jurij, mučenec; Vojteh (Vojko), škof, mučenec
24 P Fidel Sigmarinški, duhovnik mučenec; * Melit, škof; Honorij, škof
25 T Marko, evangelist; * Ermin, škof, mučenec; Kalist, mučenec
26 S * Pashazij, opat; Franka Visalta, opatinja; Antonin, mučenec
27 Č * Hozana Katorska, devica (v Sloveniji obvezen god); Cita, devica; Kastor, m.
28 P Sv. Peter Chanel, duhovnik, mučenec; * Vital (Živko), mučenec; Ludvik Marija
29 S Katarina Sienska, devica, cer. učiteljica; * Peter Veronski, mučenec
30 N 5. velikonočna nedelja; Godovi: Pij V., papež; Jožef Cottolengo, red. ustanov.

Maj

- 1 P Jožef, delavec; Oriencij (Iztok), škof; Jeremija, prerok
- 2 T Atanazij, škof, cerkveni učitelj; * Saturnin, German, Celestin, mučenci
- 3 S Filip (Zdenko) in Jakob mlajši, apostola; Godovi: Teodozij Kijevski (Pečerski)
- 4 Č * Florijan (Cvetko), mučenec; Cirijak, škof
- 5 P * Angel, mučenec; Silvan, mučenec; Juta, spokornica; Gotard, škof
- 6 S * Dominik Savio, dijak; Evodij, škof; Benedikta, devica; Marija, Srednica v. m.
- 7 N 6. velikonočna nedelja; Godovi: Gizela, opatinja; Domicijan, škof; Flavij, m.
- 8 P * Viktor (Zmago), Milanski, mučenec; Bonifacij IV., papež; Dezider (Željko), š.
- 9 T * Pahomij, opat; Herma, učenec sv. Pavla; Beat, puščavnik
- 10 S * Antonin, škof; Gordijan in Epimah, mučenca
- 11 Č VNEBOHOD GOSPODOV; Godovi: Sigismund (Žiga), kralj; Mamert, škof;
- 12 P Nerej in Ahilej, mučenca; Pankracij, mučenec; Domitila, mučenka
- 13 S * Servacij, škof; Peter Regalati, red. ustanovitelj; Mucij, mučenec
- 14 N 7. velikonočna nedelja; MATERINSKI DAN; Godovi: Matija, apostol; Justina, m.
- 15 P * Izidor, kmet; Zofija (Sonja), mučenka; Torkvat, mučenec
- 16 T * Janez Nepomuk, mučenec; Andrej Bobola, mučenec; Ubald, škof
- 17 S * Paskal Bajlon, redovnik; Bruno, škof; Jošt, opat
- 18 Č Janez I., papež, mučenec; * Venancij, mučenec; Erik (Oroslav), kralj, mučenec
- 19 P * Celestin (Rajko) V., papež; Pudencijana, devica; Ivo, duhovnik
- 20 S Bernardin Sienski, redovnik; * Plavtila, spokornica (večerna maša od vigilijs)
- 21 N BINKOŠTI; Godovi: Krispin, redovnik; Valens, škof; Evtihij in tovariši mučenci
- 22 P 7. teden leta; * Renata, spokornica; Rjeta Kasijska, redovnica; Julija, dev. in m.
- 23 T * Dezider (Željko), škof, mučenec; Leon Rostovski, škof, muč.; Janez de Rossi
- 24 S MARIJA, POMOČNICA KRISTJANOV; * Socerb (Servul), tržaški mučenec; Suzana
- 25 Č Beda Častitljivi, duhovnik, cer. učitelj; Gregor VII., papež; Marija Magdalena P.
- 26 P Filip Neri, duhovnik; * Lambert de Vence, škof; Pavlin, mučenec
- 27 S Avgustin Canterburyjski, škof; * Julij, mučenec
- 28 N NEDELJA PRESVETE TROJICE; Godovi: German Pariški, škof; Just, mučenec
- 29 P 8. teden leta; SPOMINSKI DAN; * Maksim Emonski, škof, mučenec; Teodozija, m.
- 30 T * Ivana Orleanska, devica; Ferdinand Aragonski, kralj
- 31 S Marijino obiskanje; * Petronila, devica; Kancijan in tov. mučenci

Junij

- 1 Č Justin; mučenec; * Pamfil, mučenec; Enekon, puščavnik
- 2 P Marcellin in Peter, mučenca; * Erazem, škof, mučenec
- 3 S Karel (Drago) Lwanga in ugandski mučenci; * Klotilda, kraljica; Oliva, d.
- 4 **N REŠNJE TELO IN REŠNJA KRI**; Godovi: Frančišek Caracciolo, red. ust.;
- 5 P 9. teden leta; Bonifacij, škof, muč.; * Dorotej, mučenec; Svetko (Svetopolk)
- 6 T Norbert, škof, red. ustanovitelj; * Filip, diakon; Bertrand Oglejski, škof
- 7 S * Robert Newminsterski, opat; Ana Gatzia, devica; Vilibald, škof
- 8 Č * Medard, škof; Viljem (Vilko), angl. škof; Severin, škof
- 9 P **PRESVETO SRCE JEZUSOVO**; Godovi: Efrem Sirski, diakon, cer. učitelj
Primož in Felicijan, mučenca
- 10 S Brezmadežno Srce Marijino; * Bogumil, škof; Itamar, škof; Zaharija, mučenec
- 11 N **10. navadna nedelja**; Godovi: Barnaba, sodelavec apostolov, Feliks, mučenec
- 12 P * Janez Fakundski, redovnik; Adelhajda, devica; Eskil, mučenec
- 13 T Anton Padovanski, duhovnik, cer. učitelj; Trifil, škof
- 14 S * Elizej, prerok; Valerij, mučenec; Rufin, mučenec; Metod Carigrajski, škof
- 15 Č * Vid (Vitomir), mučenec; Benilda, mučenka
- 16 P * Gvido Kortonski, redovnik; Frančišek Regis, duhovnik; Beno, škof
- 17 S * Gregor Barbarigo, škof; Rajner, škof; Emilija Vialar, devica
- 18 N **11. navadna nedelja**; OČETOVSKI DAN; Godovi: Marcelijan, muč.; Marko, muč.
- 19 P Romuald, kamaldolski opat; * Julijana Falconieri, devica; Gervazij in Protazij
- 20 T * Mihelina, spokornica; Silverij I., papež, mučenec; Florentina, devica
- 21 S Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, redovnik; Evzebij, škof, mučenec; Alban, muč.
- 22 Č * Pavlin iz Nole, škof; Janez Fisher, škof, muč.; Tomaž More, mučenec
- 23 P * Agripina, dev., mučenka; Zeno, mučenec; Jožef Cafasso, duhovnik
- 24 S **ROJSTVO SV. JANEZA KRSTNIKA**; (kres); Niketa (Nikita), škof, cer. oče
- 25 N **12. navadna nedelja**; Godovi: * Eleonora, kraljica; Viljem (Vilko), opat;
Doroteja (Rotija), devica; Prosper, škof
- 26 P * Vigilij (Stojan), škof; Janez, mučenec; Pavel, muč.; Pelagij, mučenec
- 27 T Ciril Aleksandrijski, škof, cer. učitelj; * Ema (Hema) Krška, kneginja
- 28 S Irenej (Hotimir), škof, mučenec; Marcela, mučenka; (večerna maša vigilije)
- 29 Č **PETER IN PAVEL, apostola**; Marcel, mučenec
- 30 P Prvi rimski mučenci; * Emilijana, mučenka; Adolf, škot

- 1 S * Estera, svetopisemska žena; Teobald, puščavnik; Rumold, mučenec
- 2 N 13. navadna nedelja; Godovi: Oton Bamberški, škof; Vital (Živko), mučenec
- 3 P Tomaž (Tomislav), apostol; Bernardin Realino, redovnik; Anatol, škof
- 4 T Elizabeta Portugalska, kraljica; * Urh (Ulrih, Uroš), škof; Ozej, prerok
- 5 S Anton Marija Zaccaria, duhovnik; * Atanazij, mučenec; Cirila, mučenka
- 6 Č Marija Goretti, devica, mučenka; * Bogomila, spokornica; Dominika, dev., muč.
- 7 P * Izaija, prerok; Edelburga, devica; Vilibald, škof
- 8 S * Kilijan, mučenec; Hadrijan III. (Jadran), papež; Akvila, mučenec
- 9 N 14. navadna nedelja; Godovi: Veronika Giuliani, opatinja; Gorkumski mučenci
- 10 P * Amalija, redovnica; Rufina in Sekunda, mučenki
- 11 T Benedikt, opat, oče zahodnega menišтва; * Olga Kijevska, kneginja; Žibert, o.
- 12 S * Mohor in Fortunat, mučenca; Janez Gvalbert, red. ustanovitelj; Jazon, muč.
- 13 Č Henrik I. (Hinko), kralj; * Evgen, škof, mučenec; Joel in Ezdra, preroka
- 14 P Kamil de Lellis, red. ustanovitelj; * Frančišek Solan, redovnik; Bogdan, škof
- 15 S Bonaventura, škof, cer. učitelj; * Vladimir Kijevski, knez
- 16 N 15. navadna nedelja; Godovi: Karmelska Mati božja; Evstahij, škof
- 17 P * Aleš, spokornik; Marcelina, devica; Vestina (Vesna), mučenka
- 18 T * Friderik (Miroslav), škof, mučenec; Arnold, škof; Marina, mučenka
- 19 S * Avrea (Zlatka), devica; Simah, papež; Arsen, diakon
- 20 Č * Marjeta Antiohijska, devica, mučenka; Elija, prerok; Avrelij (Zorko), škof
- 21 P Lovrenc Brindiški, duhovnik, cer. učitelj; * Danijel, prerok; Prakseda, devica
- 22 S Marija Magdalena (Majda), svetopisemska žena; * Teofil, mučenec
- 23 N 16. navadna nedelja; Godovi: Brigita Švedska, redovnica; Apolinarij, škof, muč.
- 24 P * Kristina, devica, mučenka; Boris in Gleb, mučenca
- 25 T Jakob starejši, apostol; * Krištof (Kristo), mučenec
- 26 S Joahim in Ana, starši Device Marije; * Valens, škof; Hijacint, škof, muč.
- 27 Č Klemen Ohridski, Gorazd in tov. (v slov. škofijah); * Natalija (Božena)
- 28 P * Nazarij in Celzij, mučenca; Samson (Samo), škof; Peregrin, duhovnik
- 29 S Marta iz Betanije; Feliks in Beatrika, mučenca; Urban II., papež; Olaf, kralj
- 30 N 17. navadna nedelja; Godovi: Peter Krizolog, škof, cer. uč.; Angelina, kneginja
- 31 P Ignacij Lojolski, duhovnik, red. ustanovitelj; * Helena (Jelka) Švedska, m.

Avgust

- 1 T Alfonz Ligvorij, škof, cer. učitelj; * Makabejski bratje; Nada, mučenka
2 S Evzebij Vercellijski, škof; * Štefan I., papež, mučenec; Teodot, mučenec
3 Č * Lidija, makedon. žena; Peter Emilijan Eymard, duhovnik; Nikodem, Jez. uč.
4 P Janez Vianney, arški župnik; * Tertulijan, mučenec
5 S Posvetitev bazilike Marije Snežne; * Ožbolt, kralj; Felicisim in Agapit, muč.
6 N Jezusova spremenitev na gori; * Pastor, mučenec; Just, mučenec
7 P 18. teden leta; Kajetan, red. ustanovitelj; * Sikst II., papež in tov. mučenci
8 T Dominik, redovni ustanovitelj; * Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci
9 S * Jaroslav (Verijan), mučenec; Peter Faber, redovnik; Emigdij, mučenec
10 Č Lovrenc (Lovro), diakon, mučenec; * Pavla, mučenka; Asterija (Zvezdana), m.
11 P Klara (Jasna), devica; * Tiburcij, mučenec; Suzana, mučenka
12 S * Hilarija, mučenka; Evpilij, mučenec; Herkulan, škof
13 N 19. navadna nedelja; * Poncijan, papež, mučenec; Hipolit, duhovnik, mučenec
14 P (večerna maša vigilijske); * Evzebij, mučenec; Marcel, duhovnik; Demetri (Mitja)
15 T **MARIJINO VNEBOVZETJE**; * Tarzicij, mučenec
16 S Štefan Ogrski, kralj; * Rok, spokornik;
17 Č * Hijacint, redovnik; Liberat (Svobodan), opat, mučenec
18 P * Helena (Jelka, Alenka), cesarica; Florijan (Cvetko), mučenec
19 S Janez Eudes, red. ustanovitelj; * Boleslav (Magnus), mučenec; Ludvik Toulouški
20 N 20. navadna nedelja; * Bernard, opat, c. uč.; Lucij (Svito), mučenec, Samuel, pr.
21 P Pij X, papež; * Fidel, mučenec; Baldwin, kralj; Sidonij (Zdenko), škof
22 T Marija Kraljica; * Timotej in tov. mučenci; Sigfrid (Zmago), škof
23 S Roza iz Lime, devica; * Filip Benizi, redovnik; Klavdij in tov. mučenci
24 Č Jernej (Bartolomej), apostol; * Avrea (Zlatka), mučenka
25 P Ludvik IX. Francoski, kralj; * Jožef Kalasanc, redov. ustanov.; Patricija, dev.
26 S * Rufin, škof; Ivana El. Bichier, red. ustanoviteljica
27 N 21. navadna nedelja; * Monika, mati sv. Avgušтина; Cezarij, škof
28 P Avguštin, škof in cer. uč.; * Hermes, mučenec; Pelagij, mučenec
29 T Mučeništvo Janeza Krstnika; * Sabina, mučenka;
30 S * Feliks (Srečko) in Adavkt, mučenca; Gaudencija, mučenka
31 Č * Rajmund (Rajsko) Nonat, redovnik; Pavlin, škof

September

- 1 P * Egidij (Tilen), opat; Verena, devica; Tamar, mučenec; Jozue
- 2 S * Maksima, mučenka; Antonin, mučenec; Kastor, škof
- 3 N 22. navadna nedelja; * Gregor Veliki, papež; cer. učitelj; Evfemija, Tekla
- 4 P DELAVSKI DAN; * Rozalija (Zalka) Viterbska, devica; Ida, spokornica
- 5 T * Lovrenc (Lovro) Giustiniani, škof; Viktorin, škof, mučenec
- 6 S * Petronij, škof; Favst, Makarij in tov. mučenci
- 7 Č * Regina, devica, mučenka; Bronislava, redovnica; Marko Križevčan in t. m.
- 8 P **Marijino rojstvo**; * Hadrijan, mučenec; Natalija (Božena), mučenka
- 9 S Peter Klaver, redovnik; * Gorgonij, mučenec; Kieran, opat
- 10 N 23. navadna nedelja; * Nikolaj Tolentinski, spokornik; Luka, mučenec
- 11 P * Prot in Hijacint, mučenca; Emilijan (Milko, Milan), škof; Danijel, škof
- 12 T * Gvido, spokornik; Elbij, škof; Tacijan (Tihomil), mučenec
- 13 S Janez Zlatousti (Krizostom), škof, cer. učitelj; * Amat (Ljubo), opat
- 14 Č **Povišanje sv. Križa**; * Notburga, devica; Krescencij (Rastko), mučenec
- 15 P **Žalostna Mati božja**; * Nikomed, duhovnik, mučenec; Melita, mučenka
- 16 S Kornelij, papež, in Ciprijan, škof - mučenca; * Ljudmila (Milka, Milica), kn.
- 17 N 24. navadna nedelja; * Robert Bellarmino, škof, cer. uč.; Rane sv. Frančiška; Lambert, škof, mučenec; Hildegarda, opatinja
- 18 P * Jožef Kupertinski, duhovnik; Irena (Mira), mučenka; Zofija (Sonja), muč.
- 19 T Januarij, škof in tov. mučenci; * Emilija de Rodat, redovnica; Teodor (Božo), š.
- 20 S * Suzana, mučenka; Kandida (Svetlana), mučenka; Vincenc, opat
- 21 Č **Matej (Matevž), apostol, evangelist**; * Jona, prerok; Mihael Černikov, mučenec
- 22 P * Tomaž (Tomo) Villanovski, škof; Mavricij in tov. mučenci; Kandid (Žarko), muč.
- 23 S * Marta Perzijska, devica, mučenka; Paternij (Domogoj, Slavojko), škof, mučenec
- 24 N 25. navadna nedelja; * Gerard, škof; Pacifik (Gojmir), redovnik
- 25 P * Avrelija (Zlatka, Zora), devica; Sergij Radoneški, škof
- 26 T Kozma in Damijan, mučenca; * Nil, opat
- 27 S Vincencij Pavelski, red. ustanovitelj; * Adolf in Janez, mučenca
- 28 Č Venčeslav (Vaclav, Večeslav), mučenec; * Lioba (Ljubica), redovnica; Heliodor
- 29 P **Mihael, Gabrijel, Rafael, nadangeli**
- 30 S Hieronim (Jerko), duhovnik, cerkv. učitelj; Zofija (Sonja), spokornica;

Oktober

- 1 N 26. navadna nedelja; * Terezija Deteta Jezusa, devica; Remigij, škof
- 2 P Angeli varuhi; * Teofil (Bogumil), spokornik
- 3 T * Evald, mučenec; Gerard, opat; Kandid (Žarko), opat
- 4 S Frančišek Asiški, red. ustanovitelj; Petronij, škof
- 5 Č * Marcelin, škof; Apolinarij, škof; Flavija, mučenka
- 6 P Bruno, red. ustanovitelj; * Renato, škof; Fides, devica, mučenka
- 7 S Rožovenska Mati božja; * Marko I., papež; Sergij, mučenec
- 8 N 27. navadna nedelja; * Pelagija, spokornica; Marcel, mučenec; Tajda, spok.
- 9 P Dionizij Areopagit, škof, in tov. muč.; Janez Leonardi, red. us.; * Rustik, muč.
- 10 T * Frančišek Borja, redovnik; Danijel (Danilo), mučenec
- 11 S * Emilijan (Milan, Milko), škof; German, škof, mučenec
- 12 Č * Maksimilijan Celjski, škof; Edvin, kralj
- 13 P * Edvard, kralj; Koloman, mučenec; Helidonija, devica
- 14 S Kalist I., papež mučenec; * Gaudencij (Veselko), škof, mučenec
- 15 N 28. navadna nedelja; * Terezija (Zinka) Velika (Avilska), cerkvena učiteljica
- 16 P Hedvika, redovnica; Marjeta Alacoque, devica; * Gal, opat; Gerard Majella, red.
- 17 T Ignacij Antiohijski, škof, mučenec; * Viktor (Zmago), škof; Rudolf, š.
- 18 S Luka, evangelist; * Julijan, puščavnik
- 19 Č Izak Jogues, duhovnik, in tov. severnoameriški muč.; * Pavel od Križa
- 20 P * Irena (Miroslava), mučenka; Vendelin, opat; Artemij, mučenec
- 21 S * Uršula, mučenka; Hilarion, opat; Celina, spokornica
- 22 N 29. navadna nedelja; * Bertila Moscardin, redovnica; Marija Saloma, svetopisem.ž
- 23 P Janez Kapistran, redovnik; * Roman, škof; Severin, mučenec
- 24 T Anton Marija Claret, škof, red. ustanovitelj; * Martin, opat; Feliks, škof, muč.
- 25 S Izidor, kmet; * Krizant in Darija (Darinka), mučenca; Krišpin, škof, mučenec
- 26 Č * Lucijan, mučenec; Florij, mučenec; Rustik, škof
- 27 P * Sabina, mučenka; Frumencij, škof; Vincenc, mučenec
- 28 S Simon in Juda (Tadej), apostola; * Cirila, devica; Fidel, mučenec
- 29 N 30. navadna nedelja; * Ermelinda, devica; Ferurcij, mučenec
- 30 P * Alfonz Rodriguez, redovnik; Marcel, mučenec
- 31 T * Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, mučenec

November

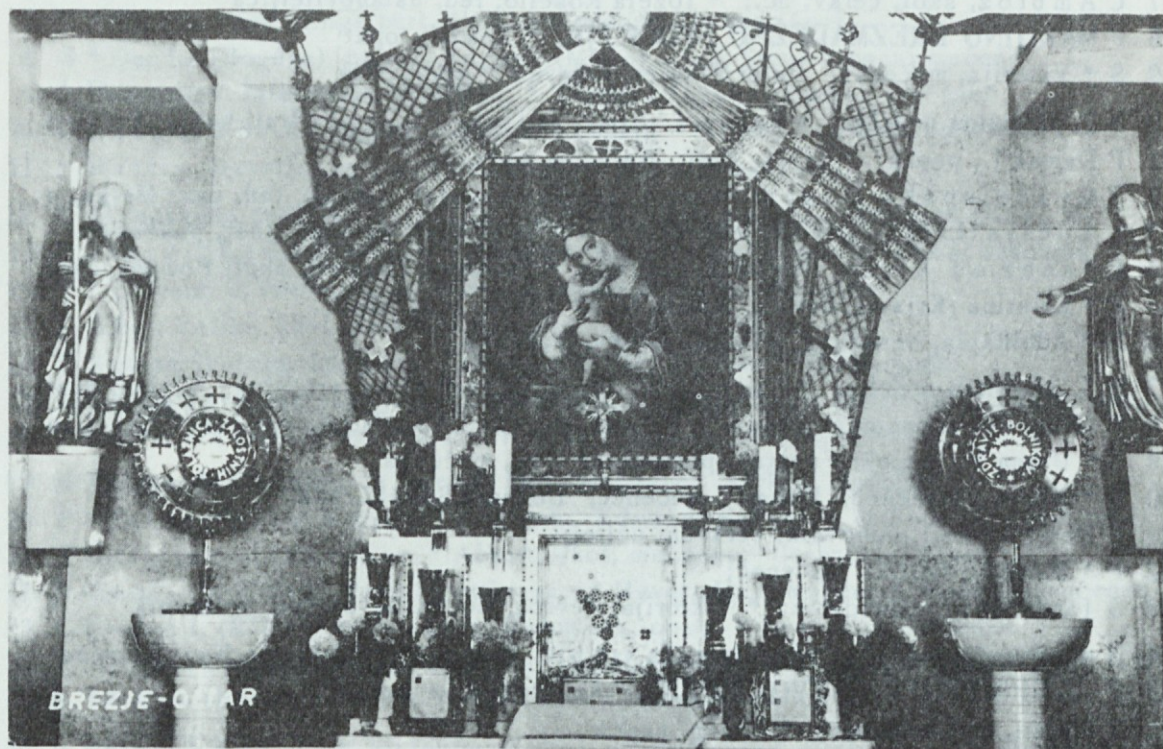
- 1 S VSI SVETI; * Cezarij, diakon, mučenec; Dacij, mučenec
- 2 Č SPOMIN VSEH VERNIH RAJNIH; * Marcijan, puščavnik
- 3 P Martin Porres, redovnik; * Just, tržaški mučenec; Viktorin Ptujski, škof, muč.
- 4 S Karel (Drago) Boromejski, škof; * Vital (Živko) in Agrikola, mučenca
- 5 N 31. navadna nedelja; * Zaharija in Elizabeta, starša Janeza Krstnika
- 6 P * Lenart (Narte), opat; Sever, škof, mučenec; Demetrij (Mitja), škof
- 7 T * Ernest, opat; Engelbert, škof, mučenec; Vilibrord, škof
- 8 S * Deodat (Bogdan), papež; Bogomir (Mirko), škof; Štirje kronani mučenci
- 9 Č Posvetitev lateranske bazilike; * Teodor (Božidar, Darko), mučenec
- 10 P Leon I. Veliki, papež, cerkveni učitelj; * Andrej Avellino, duhovnik
- 11 S Martin (Davorin) iz Toursa, škof; * Menas, puščavnik
- 12 N 32. navadna nedelja; * Jozafat Kunčevič, škof, mučenec; Emilijan (Mile), o-
- 13 P Frančiška Ksaverija Cabrini, red.; Stanislav Kostka, redovnik
- 14 T * Lovrenc O'Toole, škof; Dufrij, škof; Serapion, mučenec
- 15 S Albert Veliki, škof, cerkveni učitelj; * Leopold, knez
- 16 Č Marjeta Škotska, kraljica; Jedrt (Gertruda), devica; * Otmar, opat
- 17 P Elizabeta Ogrska (Jelica), redovnica; * Hugo, škof; Evfemija in Tekla, muč.
- 18 S Posvetitev bazilik sv. Petra in Pavla; * Roman, diakon, mučenec
- 19 N 33. navadna nedelja; * Narsej, škof, mučenec; Barlam, mučenec
- 20 P * Feliks (Srečko) Valoaški, redovnik; Edmund, mučenec; Maksencija, dev., muč.
- 21 T Marijino darovanje; * Albert, škof, mučenec; Gelazij I., papež
- 22 S Cecilija (Cilka), devica, mučenka; * Maver, škof, mučenec; Filemon, mučenec
- 23 Č Klemen I. (Milko), papež, muč.; Kolumban, opat; * Lukrecija, mučenka
- 24 P * Flora (Cvetka), devica, mučenka; Kolman, škof; Krizogon, mučenec
- 25 S Katarina (Katica), devica, mučenka; * Erazem, mučenec
- 26 N KRISTUS KRALJ; * Silvester (Silvo), opat; Konrad, škof; Leonard (Lenart) Port
- 27 P 34. teden leta; * Virgil, škof; Valerijan, škof; Fakund, mučenec
- 28 T * Katarina Laboure, devica; Gregor III., papež; Eberhard, škof
- 29 S * Saturnin, mučenec; Radbod (Radogost, Radivoj), škof
- 30 Č Andrej, apostol; * Justina, devica, mučenka

December

- 1 P * Eligij, škof; Natalija (Božena), spokornica; Ananija, mučenec
- 2 S * Herta, devica; Blanka, spokornica; Bibijana (Vivijana, Živka), mučenka
- 3 N 1. adventna nedelja; * Frančišek Ksaver, redovnik; Kasijan, mučenec, Sofonija
- 4 P Janez Damaščan, duhovnik, cerkveni učitelj; * Barbara (Barica), devica, mučenka
- 5 T * Saba, opat; Nikolaj Tavelič, mučenec; Krispina, mučenka
- 6 S Nikolaj (Miklavž), škof; * Apolinarij, mučenec
- 7 Č Ambrož, škof, cerkv. uč.; * Jožefa Rosello, red. ustanoviteljica
- 8 P **MARIJINO BREZMADEŽNO SPOČETJE**: * Remirij, opat
- 9 S * Valerija, mučenka; Peter Fourier, redovnik; Abel, očak
- 10 N 2. adventna nedelja; * Melkijad, papež, mučenec; Loretska Mati božja; Evlalija
- 11 P Damaz I., papež; * Sabin, škof; Barsaba, mučenec
- 12 T Gvadaluška Gospa; Ivana Frančiška Chantal (Šantal), red. ust.; Malka, m.
- 13 S Lucija (Lučka), devica, mučenka; * Otilija (Tilka), devica; Jošt, puščavnik
- 14 Č Janez od Križa, duhovnik, cer. uč.; * Spiridion (Dušan), škof; Pompej, škof
- 15 P * Kristina (Krista), devica; Marija K. de Rossa, redovnica
- 16 S * Adelhajda, cesarica; Albina, devica, mučenka
- 17 N 3. adventna nedelja; * Lazar, škof; Olimpija, red. ustanoviteljica; Vivina, devica
- 18 P (drugi del adventnega časa): * Teotim, mučenec; Bazilijan, mučenec; Gracijan
- 19 T * Urban V., papež; Favsta, spokornica; Tea, mučenka
- 20 S * Evgen, mučenec; Makarij, mučenec; Dominik Siloški, opat
- 21 Č Peter Kanizij, duhovnik, cerkveni učitelj;
- 22 P * Demetrij (Mitja), mučenec;
- 23 S Janez Kancij, duhovnik; * Viktorija, devica, mučenka; Servul, spokornik
- 24 N 4. adventna nedelja; večerna maša vigilijske; Sveti večer; * Adam in Eva; Hermina
- 25 P **GOSPODOVO ROJSTVO, BOŽIČ**: * Anastazija, mučenka
- 26 T Štefan, prvi mučenec; * Zosim, papež
- 27 S Janez, apostol in evangelist; * Fabiola, spokornica
- 28 Č Nedolžni otroci; * Antonij Lerinski, redovnik
- 29 P (bog. d. med osmino); Tomaž (Tomislav) Becket, škof, mučenec; * David, kralj
- 30 S (bog. d. med osmino); * Rajner, škof; Evgen, škof; Liberij, škof
- 31 N Sveta Družina; * Silvester, papež; Melanija, opatinja; Pavlina in tov. mučenci

Brezje na Gorenjskem - Oltar Marije Pomagaj
Tolažnica žalostnih Zdravje bolnikov

Slovenska kapela v Washington-u, D. C.

OB TISOČDVESTOLETNICI POKRISTJANJENJA

V ČASU KO JE V TEKU POSTOPEK ZA
BEATIFIKACIJO

ŠKOFOV ANTONA MARTINA SLOMŠKA

IN FRIDERIKA IRENEJA BARAGE

OB NAVZOČNOSTI

ŠKOFOV IN ROMARJEV IZ SLOVENIJE

SO AMERIŠKI SLOVENCİ V LETU GOSPODOVEM

TISOČ DEVETSTO ENO IN SEDEMDESETEM

NA PRAZNIK MARIJE VNEBOVZETE

POSVETILI TO SLOVENSKO KAPELO

V AMERIŠKEM NARODNEM SVETIŠČU

V PRESTOLICI AMERIKE

BOGU V ZAHVALO

SLOVENSTVU V PONOS

SLOVENSKEMU KRŠČANSTVU V SPOMENIK

PREDNIKOM V ČAST

SODOBNIKOM V VZPODBUDO

BODOČIM RODOVOM V VZGLED

Te besede na notranji naslovni strani spominske knjige, izdane ob posvetitvi Slovenske kapele v narodnem svetišču Brezmadežnega spočetja v Washingtonu, D. C., povedo kedaj, kje in čemu so ameriški Slovenci postavili to kapelo.

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

June 24, 1971

As thousands of Americans of Slovenian descent witness the culmination of a splendid effort to perpetuate their Christian Heritage, I extend my warmest greetings on behalf of a Nation that continues to derive strength from your steadfast adherence to the celebrated traditions of your ancestors.

Consecrated to our Lady of Brezje, the National Madonna of Slovenia, the Chapel you dedicate in the National Shrine of the Immaculate Conception is a monument to the twelve centuries of Slovenian Christianity and to the lasting impression which this proud legacy has made on your lives and on the American Experience.

I want to extend my warmest congratulations to all who have had a part in this Chapel's successful completion. May all who worship here find the comfort they seek personally, and pray for the courage we need as a nation if we are to preserve the freedom that is our birthright and help advance the dreams of all mankind for a world community built on human brotherhood and lasting peace.

A handwritten signature in dark ink, reading "Richard Nixon".

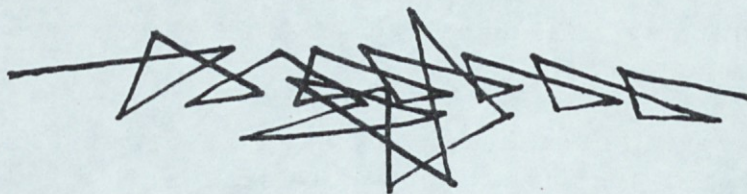
Čestitke predsednika ZDA graditeljem Slovenske kapele

V imenu vsega ameriškega naroda, ki nenehno črpa moč iz vašega vztrajnega prizadevanja, da bi ohranili slavno tradicijo svojih prednikov, prisrčno pozdravljam vse Slovence, ki te dni slavijo višek svojega delovanja za ohranitev krščanskega izročila.

Kapela, ki ste jo posvetili Brezjanski Materi Božji in stoji v Narodnem Svetišču Brezmadežnega Spočetja, bo pričala ne le o dvanajstih stoletjih slovenskega krščanstva temveč tudi o pečatu, ki ga je ta ponosna dediščina vtisnila vašemu življenju in preko njega tudi ameriški kulturi.

Iskreno čestitam vsem, ki so pripomogli k uspešnemu zaključku te akcije in želim, da bi vsi, ki bodo v tej kapeli molili, našli tolažbo zase, obenem pa da bi tudi prosili Boga za pogum, ki nam je potreben, če hočemo ohraniti svobodo, ki nam gre, in pomagati človeštvu pri ustvarjanju bratovske družine in trajnega miru.

Richard M. Nixon

FRANK J. LAUSCHE OB POSVETITVI SLOVENSKE KAPELE:

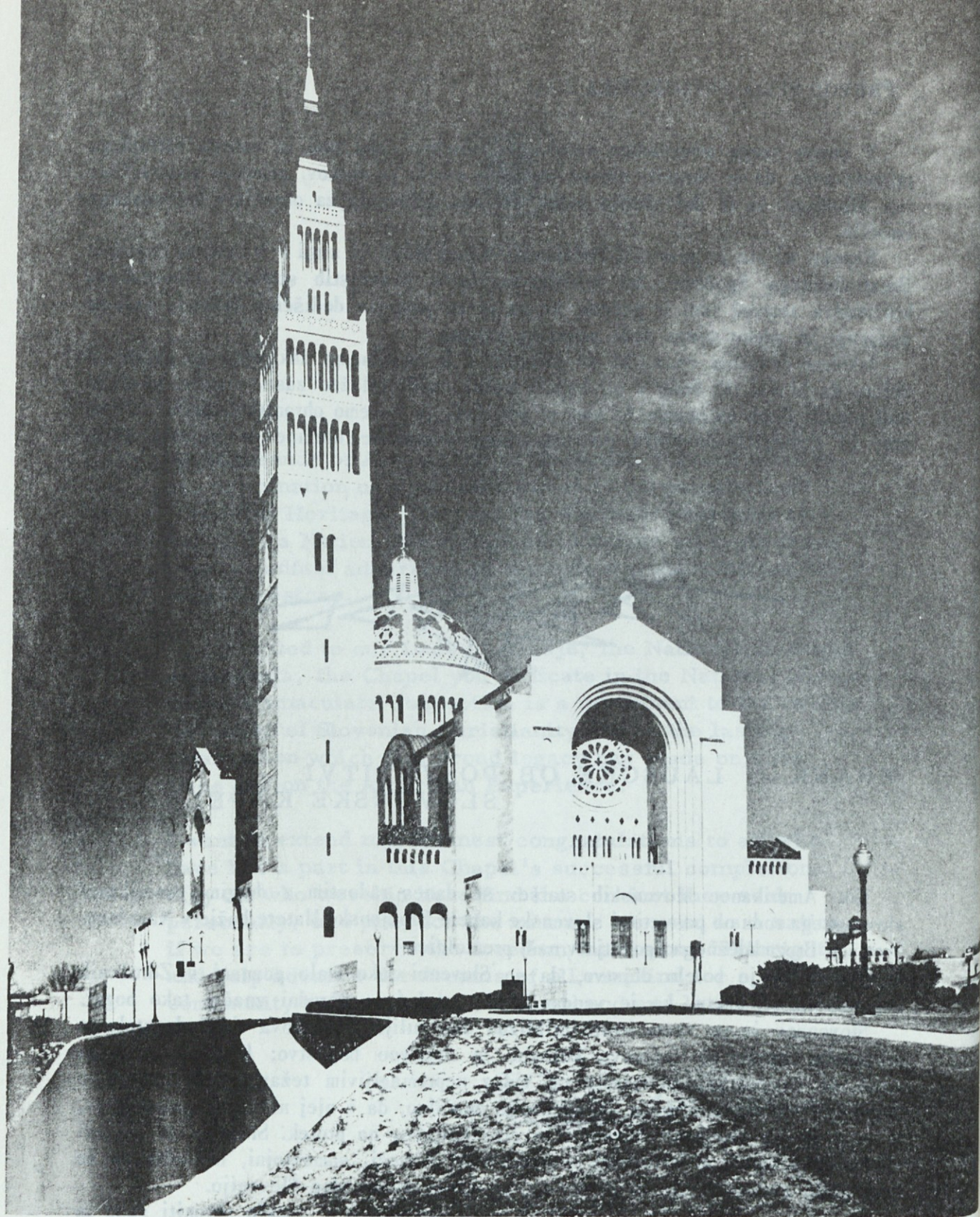
Kot Amerikanec slovenskih staršev se danes radostim z drugimi Amerikanci slovenskega rodu ob posvetitvi slovenske kapele Brezjanske Matere božje v Narodnem Svetišču Brezmadežnega Spočetja v naši prestolnici.

Vedno me je bolelo dejstvo, da so Slovenci tako malo poznani v Združenih Državah in po svetu, ko je vendar njihov osebni in narodni značaj tako bogat.

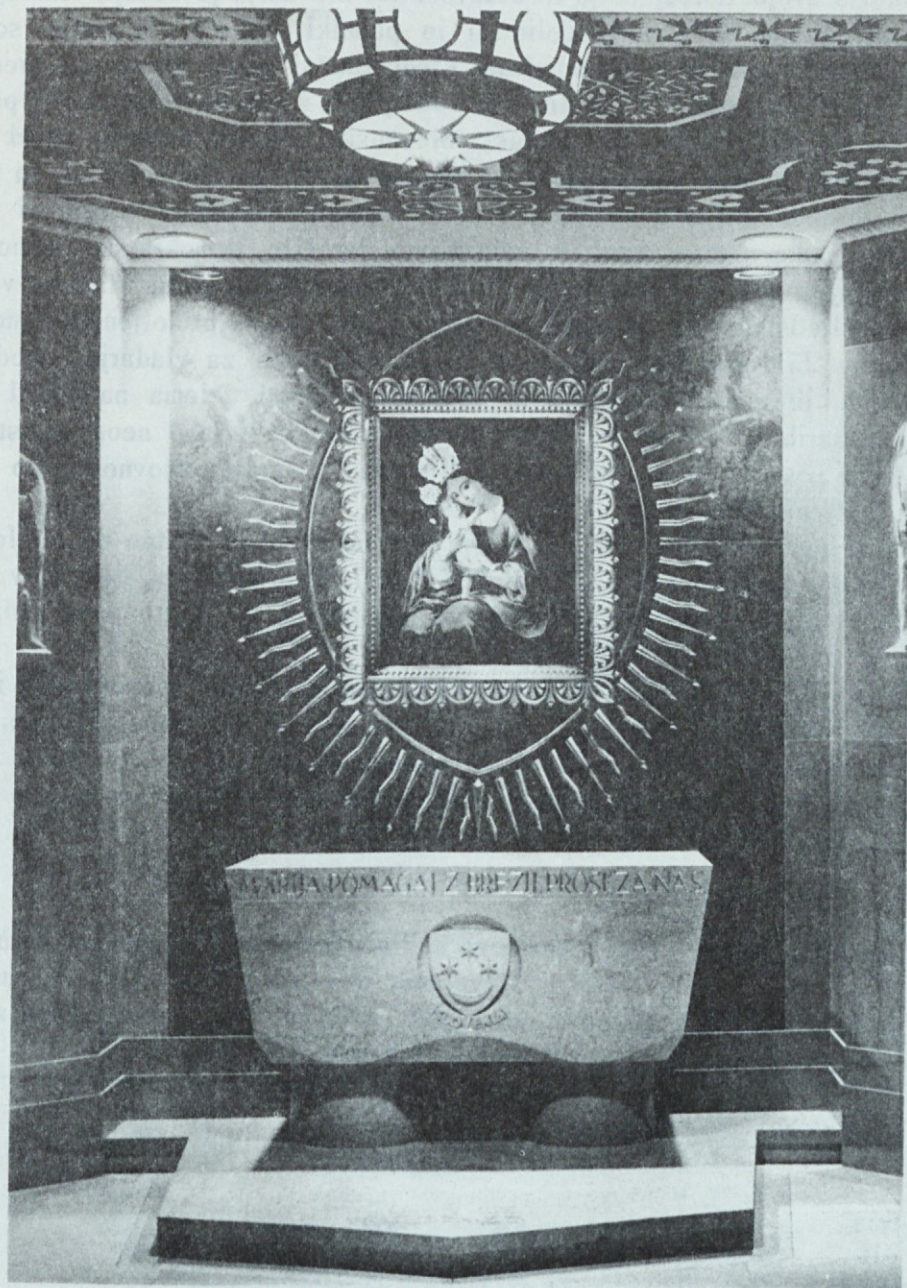
Slovencev je po vsem svetu približno dva milijona. Njihova tisoč dvestoletna krščanska zgodovina izžareva kulturno in duhovno bogastvo; krasi jo vztrajna volja do samoohranitve navzlic na videz nepremagljivim težavam. Slovenci niso bojaželjni narod; za njihovo zgodovino je značilno, da v njej ni vojnih poveljnikov, je pa v njej pisateljev, umetnikov in človekoljubov na pretek. Slovenci so pokorni zakonom, pošteni, požrtvovalni v medsebojni pomoči, samostojni, hvaležni za še tako piclo svetno imetje in predvsem, za svojo malo rodno Slovenijo.

Slovenci so narod, ki mu je kljub vsem sovražnostim uspelo ohraniti sebe in

Nadaljevanje na strani 24

Narodno svetišče Brezmadežnega spočetja v Washington-u, D. C.

Oltar Marije Pomagaj v Slovenski kapeli

svojo kulturo s svojo značajnostjo in delavnostjo. Slovenija je zemlja visokih planin z zelenečimi pridno obdelanimi dolinami in pašniki. Hiše v Sloveniji so trdne, prostorne, čiste in prikupne ter odsevajo kleni značaj ljudi. Slovenska prestolnica Ljubljana je polna spomenikov, pa niti eden od njih ni v spomin vojščaku; le pesnikom in mislecem je bila naklonjena ta čast. Slovenska naselja naredijo topel vtis in to zaradi globoke kulture prebivalcev. Ko kdo vstopi v trgovino, gostišče in zaseben dom, takoj zasledi knjige in se znajde sredi lagodnih pomenkov o njihovi vsebini.

Slovenci imajo starodavno in edinstveno izročilo demokratske samoupravnega vlade. V srednjem veku so karantanski Slovenci sami izbirali svoje vladarje v obredu, v katerem je ljudstvu bila priznana najvišja oblast. Le s privoljenjem ljudstva je najvišja oblast bila podeljena možu, ki so si ga izbrali za vladarja. Zgodovinarji domnevajo, da je opis ustoličenja karantanskih vojvod deloma navdihnil načela, na podlagi katerih je Tomaž Jefferson izdelal ameriško izjavo neodvisnosti. Tako Slovenci kljub svoji neznatnosti lahko trdijo, da so igrali osnovno važno vlogo v ameriškem življenju in kulturi.

Slovenska kapela je spomenik priznanja Slovincem in je častno dopolnilo drugim narodnostnim spomenikom v naši prestolnici. Pričala bo o zvestobi Slovencev načelom naše vladne ureditve in o njihovih doprinosih gospodarskemu, kulturnemu, političnemu in poklicnemu življenju Združenih Držav.

Ta kapela Brezjanske Matere božje bo spominjala ljudi vsepovsod - in to po pravici - na pomembnost slovenskega naroda, na njegove kulturne doprinose vsemu svetu in na dvanajst stoletij dosledne krščanske zgodovine.

Kot Amerikanec slovenskega rodu danes čestitam svojim ameriškim rojakom in drugim, katerih delo je omogočilo zgradnjo te kapele.

Frank J. Lausche

(Frank J. Lausche je bil sodnik okrajnega sodišča za okraj Cuyahoga v državi Ohio; izvoljen je bil za župana vele mesta Cleveland; izvoljen je bil petkrat za guvernerja države Ohio in bil njen guverner deset let; izvoljen je bil dvakrat za zveznega senatorja iz države Ohio in je bil senator dvanajst let.)

France Gorše: Škof Modest krsti kneza Gorazda (marmor)

Kapela Naše Gospe iz Brezij

Kapela Naše Gospe iz Brezij - slovenska kapela v narodnem svetišču Brezmadežnega spočetja v Washingtonu - je na zapadni (levi) strani v "Memorial Hall" v spodnji cerkvi. Splošni načrt so izdelali arhitekti svetišča, podjetje Maginis and Walsh and Kennedy iz Bostona; njihov načrt je temeljil na predlogih in priporočilih, ki jih je dal washingtonski zvezni odbor Sklada za slovensko kapelo, pa tudi na njihovih lastnih študijah tradicionalne slovenske cerkvene arhitekture in umetnosti.

Osnovni načrt za tla kapele je osmerokoten latinski križ in spominja na številne baročne cerkve in kapele v Sloveniji. Tako oblika kapele ne odpravi samo okornosti majhnega in zaprtega prostora, marveč umetniško tudi nudi privlačno in soglasno razvrstitev glavnih okrasnih motivov.

Kapela, vključno s vhodom meri 27 čevljev in 8 inčev (8.45m) vse dolžine in 15 čevljev in 6 inčev (4.70m) širine (kjer je širina največja) in 11 čevljev (3.35m) višine. Približno pokrije površino 300 kvadratnih čevljev ali 28 kvadratnih metrov.

Stene so izdelane iz raznih vrst italijanskega marmorja. Oltarska stena in dve stranski steni so iz rdečega Porta Santa marmorja; diagonalne stene in del vhoda so iz svetlo lahnorjavega Botticino marmorja; ostali del vhoda pa je iz temnejšega lahnorjavega rimskega tiburtinskega kamna. Oltarna stopnica in rob kapelnih tal je svetel Botticino, glavno polje kapelnih tal je teman Botticino in tla v vhodu so rdeči levantski obrobljen z temnim belgijskim marmorjem.

Žarišče kapele je podoba Madone z Detetom, natančna reprodukcija Layerjeve originalne podobe, ki je v slovenskem narodnem svetišču na Brezjah. Podoba, 38krat 30 inčev (96 krat 76 cm) je dar slovenskih škofov; kopijo je naredil Leon Koporc, profesor umetnost in slikar v Ljubljani. Pozlačeni kroni, s katero sta kronana Mati in Dete sta točna posnetka originalnih kron in jih je izdelal mojster zlatar Alojz Zmuc v Ljubljani. Podoba je v zlatem okviru in obdana z gloriolo žarkov vklesanih v rdeči marmor.

Glavni oltar pod podobo Naše Gospe je izklesan iz svetlega Botticino marmorja. Ob robu oltarne mize je prošnja v slovenščini: "Marija Pomagaj iz Brezij, prosi za nas!" V spodnem delu oltarja je lunin prvi krajec, nad katerim so tri zvezde v trikotu, spodaj pa je napis "Slovenia".

Na desni in levi stranski steni so vklesane zlate črke dveh izvirnih citatov, ki sta vzeta iz spisov dveh slovenskih svetniških kandidatov škofov Friderika Barage in Antona Martina Slomška, dveh sodobnikov, ki sta izvrševala krščansko slovensko izročilo v Ameriki in Sloveniji.

Besede škofa Barage na desni steni izražajo vodilno misel Baragovega požrtvovalnega življenja kot pionirja-misijonarja med Indijanci Velikih jezer in so vzete iz njegovega pisma generalnemu vikarju cincinatske škofije Frideriku Rese-ju 27. novembra 1833: "This is all I desire: to be where God wants me to be!" (To je vse kar želim: da sem tam, kjer me Bog hoče imeti).

Besede škofa Slomška na levi steni se glasijo: "Sveta vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličavne narodne omike". Ta vzpodbuda je vzeta iz Slomškovih Drobtinic iz 1862 in izraža vodilno misel njegovega življenskega dela kot vzgojitelja in voditelja narodnega prenovljenja med Slovenci in kot pionirja ekumenskega gibanja za združenje Zapadnih in Vzhodnih kristjanov.

Štiri diagonalne stene v lahnorjavem (beige) marmorju nosijo reliefe štirih važnih dogodkov v več kot dvanajststoletni zgodovini Slovencev kot krščanskega ljudstva. Relife so originalno delo dobro poznanega slovensko-ameriškega kiparja Franceta Goršeta in so veliki približno 34 krat 24 krat inčev (85 krat 60 cm).

Relief na levi diagonalni steni oltarja predstavlja začetke krščanstva in upodablja krst slovenskega kneza Gorazda okoli leta 745 p. Kr.

Relief na levi ob vhodu v ozadju kapele simbolizira darove vere in prosvetljenstva, ki jih je podelilo krščanstvo Slovincem po škofu Antonu Martinu Slomšku. Upodablja škofa Slomška, svetniškega pastirja, zgovornega učitelja in gorečega prosvetljenca, ko uči slovensko mladino in starejše.

Takoj desno od oltarja je relief, ki upodablja škofa Friderika Ireneja Barago, ki blagoslavlja Indijance; to predstavlja velik doprinos Slovencev ameriškemu kontinentu po škofu Baragi in drugih slovenskih misijonarjih s širjenjem krščanstva med Indijanci.

France Gorše: Škof Slomšek - učitelj in vzgojitelj (marmor)

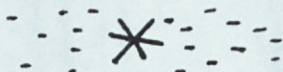

France Gorše: Mati - Domovina - Bog, slovenski ideal (marmor)

Četrty relief, ki je desno ob vhodu alegorično upodablja darove in talente, ki so jih Slovenci prinesli v Ameriko - svojo novo domovino. Skupina v reliefu sestavljajo: delavec s krampom na rami in z miniaturno cerkvijo v roki - simbolizira spoštovanje težkega dela in njegove sadove: slovenske cerkve, šole in narodne domove; mati z otrokom v naročju simbolizira tesno vez slovenske družine, temeljni kamen slovenskega ljudstva; in mož v narodni noši ko bere knjigo simbolizira spoštovanje in željo Slovencev do učenja in ljubezen do kulturnega udejstvovanja in do svoje narodne tradicije.

V kapeli notranjosti kapele nad vhodom je vklesan angleški prevod pobožne misli, ki jo je izrazil slovenski pisatelj in pesnik Ivan Cankar: "Ozrle se bodo nate usmiljene oči Matere z Brezja in potolažen boš." To je naraven izraz vere v Našo Gospo iz Brezij enega izmed največjih slovenskih pisateljev vseh časov in živo slika, kako globoko ukoreninjeno v krščanstvo je vsa slovenska kultura in civilizacija.

Slikan strop je okrašen z latinskim križem v osmerokotniku: v okras so uporabljene tradicionalne slovenske barve in narodni motivi. Glavna okrasna svetilka je v sredi križa in manjša svetilka je nad vhodom v osnovi okrasnega križa. Ta temnejši strop, ki je temnejši kot drugi deli kapele, vendar živ, združuje središčno oltarno podobo in svetlejšje stene kapele s zgodovinskimi reliefi in napisi v soglasno celoto.

ČESTITKE MARQUETTSKEGA ŠKOFA:

Dragi prijatelji v Kristusu:

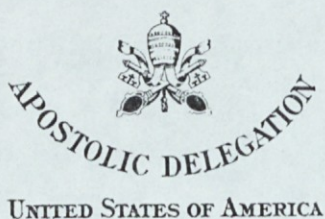
Z radostjo in veseljem najboljše želje in čestitke ob priliki posvetitve Slovenske kapele v narodnem svetišču Brezmadežnega Spočetja v Washington, D.C. Zgodovina slovenskega katolicizma je dolga in dragocena zgodba posvečenja in zvestobe.

V poseben ponos je, da sem naslednik svetega in navdihujočega Friderika Barage, prvega marquetteškega škofa. Prišel je k nam kot misijonar, prinesel s seboj kulturo, omiko, plemenitost in posebno globoko ukoreninjeno vero svoje rodne dežele. Njegova vera je še živa med nami in bo gotovo in jasno vidna v kapeli, ki jo posvečujete.

Kapela bo gotovo primeren in lep izraz ljubezni slovenskega ljudstva do blažene Matere. Njihova mnoga stoletja zvestobe do blažene Device Marije bodo najbolj primerno simbolizirana z novo kapelo v našem narodnem središču.

Z molitvami, blagoslovi in najboljšimi željami sem
iskreno Vaš v Našem Gospodu

Charles A. Salatka
škof Marquetteški

*3339 Massachusetts Avenue, N.W.
Washington, D. C. 20008*

July 14, 1971

Dear Mr. Zorc:

On the memorable occasion of the Dedication of the Slovenian Chapel in the National Shrine of the Immaculate Conception, August 15, 1971, our Holy Father, Pope Paul VI, has graciously bestowed his Apostolic Benediction upon all who will participate in this ceremony.

This Blessing is granted as a token of the paternal affection of His Holiness in recognition of the innumerable acts of loyalty and sacrifice that have made this new chapel possible and as a pledge of heavenly favors for the years that lie ahead. May Our Lady of Brezje continue to be a source of countless blessings for all Slovenian Catholics in this country.

While conveying this message of the Sovereign Pontiff, I wish to add my personal greetings and prayerful best wishes. With sentiments of esteem and renewed felicitations, I remain

Sincerely yours in Christ,

Apostolic Delegate

Mr. Joseph M. Zorc
Executive Committee
Dedication Committee for
the Slovenian Chapel
Washington, D. C.

France Gorše: Škof Baraga - misijonar Indiajncev Velikih jezer (marmor)

NADŠKOF IN METROPOLIT LJUBLJANSKI

61001 Ljubljana, p.pr. 121-111

Prvo, kar smo Slovenci dali nastajajoči Ameriki, so bili oznanjevalci evangelija. Komaj dobrih sto let je, odkar je umrl največji med njimi, genialni apostol ljudstev ob Gornjem jezeru, Friderik BARAGA. Sloves njegove svetosti še danes iz dneva v dan raste pri nas in v vsej Ameriki. Njegove tako očitne junaške kreposti mu bodo, upamo, pomagale, da bo kmalu stal med blaženimi na oltarju. Bil je pionir med ustanovitelji katoliške Cerkve v Združenih državah, zato pomemben temeljni kamen katoliške Cerkve v Ameriki.

Konec prejšnjega in v začetku tega stoletja smo Slovenci dali Ameriki obilje delavne sile. Revni izseljenci, zlasti z Dolenjskega in iz Bele Krajine, so odhajali rudarit v Minnesota in Michigan. Delali so v tamkajšnjih rudokopih, navadno ko črna živina, da so siromašnim družinam v domovini pošiljali zlate dolarje. To je bilo takrat, ko so na divjem ameriškem zapadu ob potokih še lovili čisto zlato.

Nov val naših ljudi je gostoljubna Amerika sprejela po zadnji vojni. Duhovniki so našli mesta v dušnem pastirstvu, pridni in podjetni laiki pa so si kmalu tod ustvarili novo in dobro eksistenco. Dva rodova, stara in nova generacija, sta se znašla v isti novi domovini.

Z našimi ljudmi ali vsaj za njimi so šli vedno tudi slovenski dušni pastirji, da so jim ohranjali vero in skrbeli za njih srečno večnost. Tudi škofje so jih obiskovali, škof Jeglič je bil npr. v Ameriki leta 1926. Tudi večina zdaj živečih slovenskih škofov je svoje rojake v Ameriki že obiskala. Naši frančiškani v Lemontu so našim rojakom v Ameriki postavili slovenske Brezje s podobo Marije Pomagaj.

V narodnem svetišču v Washingtonu postavljajo narodnosti, ki zdaj ustvarjajo en ameriški narod, svoje kapele. Tako zdaj tudi Slovenci. Vanjo je bila že postavljena zvesto posneta kopija Marije Pomagaj s skupne slovenske božje poti, z Brezij, delo slikarja Leona Koporca. Kapela naj bi družila vse ameriške Slovence v veri in češčenju božje matere, naj bi bila simbol njihove povezanosti med seboj in z nekdanjo domovino, pa tudi simbol povezanosti z vsemi narodi nove domovine, s katerimi jih družijo ista državljanska zavest. Vemo, da se naši ljudje v Ameriki prilagajajo življenjskemu ritmu in slogu nove domovine in se tako organsko vraščajo v enoten ameriški narod. A prav s tem mu vcepljajo mnogo zdravih življenjskih sokov. Tako naša kri v Ameriki prav za prav nikoli ne bo zginila. Z njo naj ostane tudi vera naših ljudi!

+ Jožef Pogačnik
/Jožef Pogačnik/
nadškof ljubljanski

Od leve: Škof Slovenskega Primorja Janez Jenko - mariborski škof Maksimilijan Držečnik
- žolietški škof Romeo Blanchette

Škof Držečnik blagoslavlja podobo Marije Pomagaj

Škof Držečnik mazili oltar - 14. avgust 1971

MARIBORSKI ŠKOF

Za spominsko knjigo slovenske kapele v narodnem svetišču Brezmadežne v Washingtonu.

Dragi slovenski rojaki!

V neizbrisnem spominu mi je ostal moj obisk v Ameriki v mesecu avgustu in septembru 1968. leta. Z velikim veseljem sem ugotovil, da se radi zbirate v slovenskih župnijah in župnijskih dvoranah, ki ste jih v Ameriki zgradili kar lepo število. Slovenske župnije so za vas verska in duhovna, pa tudi narodna žarišča, kjer se duhovno in narodno ogrevate ter ohranjate svojo zvestobo do Boga, pa tudi ljubezen do slovenskega materinega jezika ali vsaj ljubezen do stare domovine ter povezanost s slovenskim narodom in domovino.

S posebnim veseljem se spominjam obiska ameriškega narodnega svetišča v Washingtonu, ki so ga zgradili ameriški škofje na čast Brezmadežni. V tem svetišču so uredili številni drugi narodi, ki prebivajo v Ameriki, svoje kapele. Tem se pridružuje sedaj še slovenska kapela, ki ste jo uredili in okrasili slovenski rojaki v Ameriki. V njej bo podoba brezjanske Matere božje, pa tudi spomin na oba naša duhovna velikana, božjega služabnika Antona Martina Slomška in Friderika Barago. Ta kapela vas bo odslej tesneje povezovala z ameriški-mi katoličani, pa tudi z domovino, iz katere ste izšli. Brezjanska Mati božja naj vam pomaga, da boste tudi v tujini vi in vaši bodoči rodovi ostali zvesti Bogu in domovini.

Zelo se veselim posvetitve nove kapele in trdno upam, da mi bo mogoče udeležiti se te lepe slovesnosti ter vas ponovno obiskati v vaši novi domovini. V upanju na veselo svidenje pošiljam vsem rojakom v Ameriki

pozdrav in blagoslov

+ Maksimilijan Bržičnik

Škof

Dr. Janez Jenko
škof, apostolski administrator
Trg revolucije 11
66001 KOPER p.p.61
Tel. 21-887

Gospod Ciril Mejač
P. O. Box 6295
Washington, D. C. 20015

Dragi gospod Mejač!

Med Primorskimi Slovenci je kot prvi znamenitejši krščanski blagovestnik deloval sv. Pavlin, oglejski patriarh, ki je živel pred 1200 leti. Na Primorskem ga častimo kot svojega apostola in obhajamo njegov spomin 11. januarja. Sv. Pavlin se je odlikoval v češčenju in ljubezni do Matere božje in je v tem duhu vzgajal tudi naše prednike. To dokazujejo naše najstarejše župnijske cerkve, saj so številne posvečene Mariji vnebovzeti. Sveta gora pri Gorici in Stara gora pri Čedadu sta še danes privlačni Marijini božjepotni svetišči za goriške in beneške Slovence.

Pozdravljam vašo zamisel, dragi ameriški rojaki, da ste v ameriškem narodnem svetišču postavili Brezmadežni slovensko kapelo v čast brezjanski Materi božji. Američanom na priča o vaši zvestobi katoliški Cerkvi, razodeva pa tudi vašo ljubezen do stare domovine in njenih velikih sinov svetniških kandidatov Barage in Slomška.

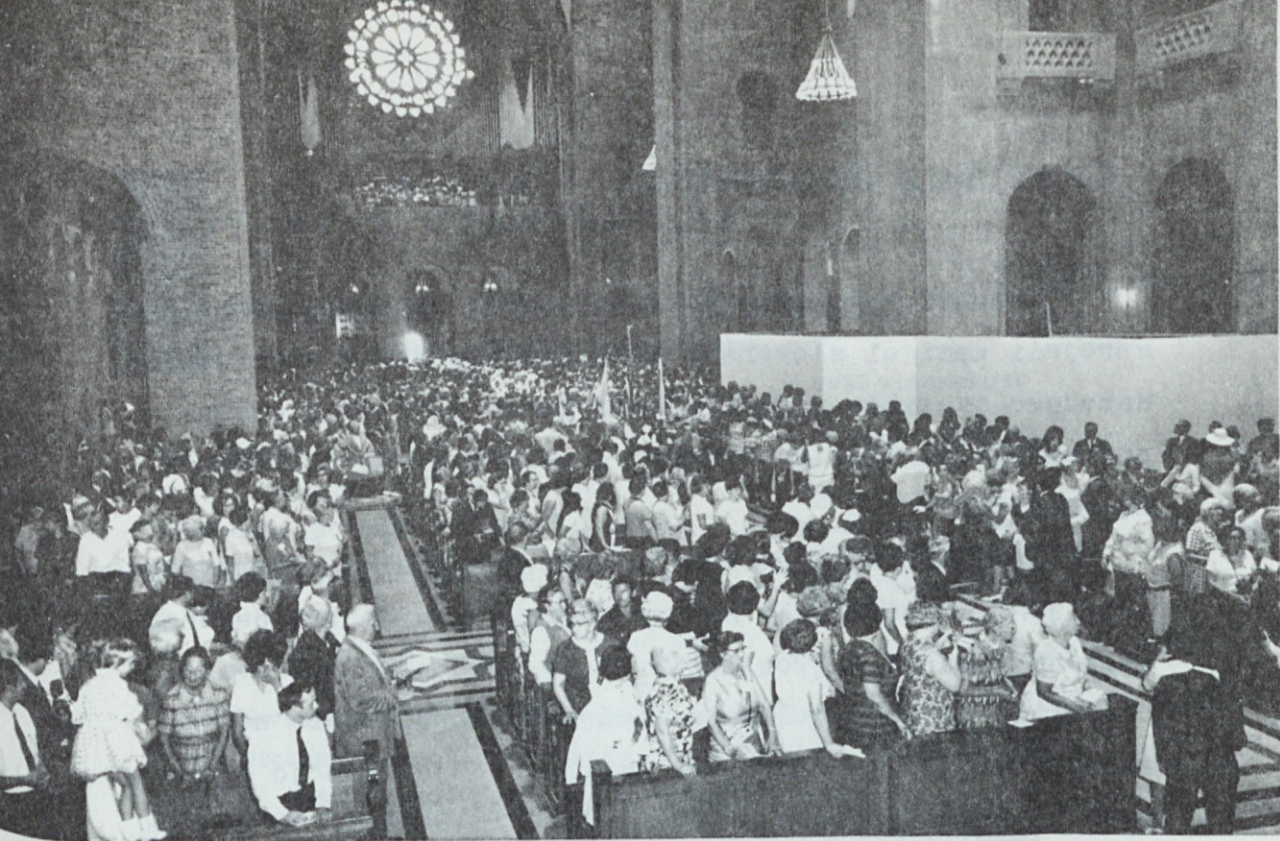
Slovenska kapela v Washingtonu in Slovenski duhovniški zavod v Rimu naj vsemu svetu zgovorno priča o malem katoliškem slovenskem narodu, njegove verne pripadnike v domovini, zamejstvu in zdomstvu pa povezujeta in spodbujata, da z navdušenjem in stanoovitnostjo delamo za velike narodne in verske ideale, ki so poroštvo časnega blagostanja in večne sreče.

Vse ameriške Slovence, ki ste se trudili in prispevali za izgradnjo in opremo tega verskega in narodnega spomenika, najpri srčneje pozdravljam in kličem na vas Marijino priprošnjo in božji blagoslov

Janez Jenko
+ Janez Jenko
škof in ap. administrator
za Slovensko Primorje

Škof Držek blagoslovlja Slovensko kapelo

Procesija po blagoslovu kapele - 15. avgust 1971 - Somaševanje škofov in duhovnikov

ČESTITKE ŠKOFOVEGA VIKARJA ZA SLOVENCE V TRSTU:

Tržaški katoliški Slovenci smo z zadovoljstvom sprejeli zamisel slovenske spominske kapele v Ameriškem narodnem svetišču v Washingtonu in se zato ob slovesni posvetitvi te kapele veselimo z vsemi, ki so to zamisel uresničili.

Prepričani smo, da nas bo tudi ta kapela - čeprav tako oddaljena - spominjala na vse dobro, ki ga je bil deležen slovenski narod v 1200 letih svoje krščanske zgodovine. Upamo, da nas bo ta kapela tudi vedno opozarjala na vse težave, ki jih je slovenski narod z božjo pomočjo premagal prav v izpovedi svoje zvestobe Bogu in Cerkvi, in na vse težave in žrtve, ki jih današnje, velikokrat junaško pričevanje slovenske Cerkve zahteva, v mejah Slovenije in izven nje.

Ta kapela pomeni zato nov korak na naši poti do vedno boljšega medsebojnega razumevanja in spoštovanja. Trdna vera v božje vrednote in v cerkveno poslanstvo ter iskrena ljubezen za narod in Cerkev nam dajata veselje in pogum pri delu za boljšo bodočnost.

Z vdanimi pozdravi in voščili

Lojze Škerl

Dr. Lojze Škerl
Škofov vikar za Slovence v Trstu

DRUŽBA SV. MOHORJA V CELOVCU

ZALOŽBA · TISKARNA · KNJIGARNA

Sp. gospod
Ciril J. Mejač
9509 Hale Street
Silver Spring, MD. 20910
Z D A

9020 KLAGENFURT
VIKTRINGER RING 26
AUSTRIA — EUROPA
Telefon (04292) 82669

ČEKOVNI RAČUNI:
Postcheckkonto Wien 143.676
Spar- und Darlehenskasse, Klagenfurt 2772
Kärntner Sparkasse, Klagenfurt 5082
Bank für Kärnten, Klagenfurt 12792
Öster. Länderbank, Klagenfurt 7.801-959

Celovec 26. 3. 1971

Slovenska spominska kapela v Ameriškem narodnem svetišču v Washingtonu je verski, narodni in kulturni spomenik, ki je zrasel v znak hvaležnosti našim prednikom.

Pred 1200 leti so Slovenci s sprejetjem krščanstva stopili v nov kulturni krog.

Spominska kapela dokazuje, da so ostali Slovenci sprejeti veri zvesti in so Kristusovo blagovest z misijonsko gorečnostjo širili.

Spominska kapela priča, da so Slovenci narodno zavest ohranili z gojenjem materine besede in izročil svojih prednikov.

Spominska kapela potrjuje, da slovensko kulturno delo raste tudi na tleh nove domovine.

Naj škofa Slomšek in Baraga po posredovanju Kraljice Slovencev izprosita našemu narodu doma in v svetu zvestobo vsem tistim neizpremenljivim vrednotam, ki jih spominska kapela izpričuje.

DRUŽBA SVETEGA MOHORJA v Celovcu, ki jo je škof Slomšek ustanovil pred 120 leti, pozdravlja požrtvovalno prizadevnost vseh, ki so omogočili postavitev tega spomenika.

S l o v e n i k
Va Appia Nuova 884
00178 Rim
Italija

Spoštovani gospod predsednik !

Slovenik v Rimu pozdravlja Ameriške Slovence in vse rojake, ki jih je zbrala v Washington slovesnost blagoslovitve slovenske kapele Mariji Pomagaj.

Iskreno se veselimo Vašega uspeha, saj je Slovenska kapela nov poudarek slovenske prisotnosti v svetu in dokaz naše vdanosti nebeški Materi.

Nameni, ki so Vas vodili preko vseh težav in žrtev do končnega uspeha, so sorodni ciljem, zaradi katerih je pred dobrimi desetimi leti začel življenje slovenski zavod - Slovenik v Rimu. Kadarkoli bo kdo izmed naših rojakov prišel v ameriško glavno mesto, se bo ob podobi Brezjanske Marije počutil doma. Slovenik, ki stoji v središču krščanstva, v prvi vrsti služi višjemu izobraževanju slovenskih duhovnikov. Omočiti pa želi tudi vsem Slovincem iz domovine, zdomstva in zamejstva, da se pod njegovo streho srečajo in utrdijo medsebojne vezi. Čeprav je naša hiša le delno opremljena, so se takšna srečanja že pričela.

Ob tej slovesni priliki bi Slovenik rad izrazil dolžno zahvalo vsem Ameriškim Slovincem. V preteklosti so slovenski misijonarji zasajali križ v ameriška tla. Danes naši rojaki, častno vključeni v ameriško družbo, pomagajo, da bo slovenska Cerkev vedno bolj pripravljena in usposobljena odgovarjati zahtevam časa. Slovenik je zgovoren dokaz Vaše ljubezni in skrbi.

Čestitamo Vam ter na vse Slovence, doma in po svetu, prosimo božjega blagoslova - študentje in vodstvo Slovenika.

Rim, 10. junija 1971.

M. Jezernik

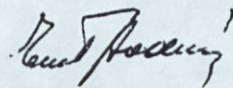
Jezernik Maksimilijan
prorektor

Zveza slovenskih duhovnikov v Ameriki in Kanadi je nad vse vesela in globoko hvaležna Vsemogočnemu ob posvetitvi slovenske kapele v narodnem svetišču Brezmadežne v Washingtonu, D.C.

Želje in sanje mnogih slovenskih rodov tostran Atlantika so se tako vendar uresničile kot dokaz naše vdanosti brezmadežni Materi, ki že iz davna kraljuje v srcih in neštetih svetiščih v domovini. Brezje, Sveta Gora, Višarje, Ptujška Gora, Petrovče, Nazarje so spomeniki otroške pobožnosti dobrohotni in mogočni Devici in Materi našega Odrešenika, ki jo častimo in ljubimo v trpljenju in veselju.

Od Atlantika do Pacifika so naši ljudje in duhovniki, ki so jih spremljali in vodili, ohranili vdanost Njej, ki nam jo je Jezus dal kot Mater in Priprošnjico.

V izredno čast nam je, da so dobri in vztrajni rojaki kljub mnogim težavam prišli do cilja svojega dela. Njim in vsem dobrotnikom, ki so pomagali pri tem pomenljivem načrtu, izrekamo iskrene čestitke z željo, da bi duh naših očetov vedno prevejal njihova srca v ljubezni do Matere božje.

FATHER EMIL HODNIK
Predsednik

GLAVNI ODBOR ZA SKLAD SLOVENSKE KAPELE: Od leve stojijo: Joseph Zelle - *Publicity*; Anton Oblak, John Pestotnik, Mary Jeraj - *Trustees*; Matte Roesmann - *II. Vice-Chairman*; Dr. Uros Roesmann - *Publicity*. Sedijo od leve proti desni: Antonia Turek - *Treasurer*; Frank A. Turek - *Secretary*; Joseph J. Nemanič - *Chairman*; John Susnik - *I. Vice-Chairman*; Rose Zelodec - *Rec. Secretary*.

Sliki na strani 44:

Škof Držečnik in škof Jenko prejela šopka nageljnov v pozdrav Po blagoslovu kapele in po maši 15. avgusta 1971 - Na levi sta marquetteški škof Charles A. Salatka in žolietški škof Romeo Blanchette.

Posvetitev Slovenske kapele MARIJE POMAGAJ

na praznik Marijinega vnebovzetja 15. avgusta 1971

K slovesnosti posvetitve se je zbralo nad 2.500 Slovencev, ki so prišli iz vseh delov ZDA in Kanade. 169 romarjev je bilo iz Slovenije; vodila sta jih mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik in škof Slovenskega Primorja dr. Janez Jenko.

Program prireditve ob tej slovesnosti je trajal tri dni - od 13. do 15. avgusta. Obsegal je družabne prireditve, na katerih so se srečali številni Slovenci, ki se morda že desetletja niso videli. Romarji so si poleg zanimivosti središča ZDA lahko ogledali dve slovenski razstavi:

V knjižnici Katoliške univerze (Catholic University of America) je bila razstava slovenske knjige in slovenskega tiska s poudarkom na delih o škofu A. M. Slomšku in škofu Frideriku Baragi. Razstavljen je bil tudi tisk ameriških Slovencev; uprava Ave Maria je poslala na razstavo naše publikacije iz pokoncilске dobe ter nekaj številk Ave Maria iz prvih let izhajanja.

V državni znanstveno-muzejski ustanovi Smithsonian, v Muzeju zgodovine in tehnologije, je bila odprta razstava iz življenja Slovencev v Ameriki.

Tri točke programa so bile središče vseh slovesnosti:

I. POSVETITEV OLTARJA v slovenski kapeli Marije Pomagaj: V soboto 14. avg. on eni popoldne je škof Držečnik posvetil oltar in nato somaševal s šestimi slovenskimi duhovniki za dobrotnike kapele. Posvetitev oltarja daje kapeli poudarek, da je to svet kraj, odločen za božjo službo in molitev. Zelo redki oltarji so posvečeni, navadno so le blagoslovljeni. Oltar je lahko posvečen, ako je iz kamna.

II. Akademija KRŠČANSKO IZROČILO SLOVENCEV in SLAVNOSTNI BANKET v hotelu Sheraton.

Akademija je bila v hotelski dvorani. Nastopila sta dva pevska zbora iz Clevelanda - Korotan in ženski zbor SZZ Dawn. Slovensko narodno gledališče iz Toronta je pod vodstvom Viljema Čekute izvedlo nekaj prizorov iz „Krsta pri Savici“. Dr. Jerko Gržinič je s klevelandsko mladino uprizoril „Preljubo veselje“; pri tej točki je sodeloval tudi naslednik Antona Martina Slomška mariborski škof Držečnik. V počastitev škofa Friderika Barage je p.

Učitelj je spraševal v šoli kakšne koristi nam nudi voda. Učenci so odgovarjali, a učitelj je hotel še več odgovorov. Po kratkem molku je dobil še enega:

„Ako ne bi bilo vode, ne bi mogli do otokov.“

Visokošolec je pri obedu dejal svoji mali sestrici: „Sedaj si že tako velika, da se moraš pri jedi lepo obnašati.“ Ta pa mu je odgovorila:

„Ti me ne boš učil. Saj so oče včeraj rekli, da si se ti šele na univerzi naučil piti.“

Bertrand Kotnik, O.F.M., bral odlomke Baragovih spisov v očipevščini. Navzoč je bil Baragov naslednik v marquetteški škofiji škof Salatka. Slovenci so bili veseli, da so se ob tej priliki srečali z njim.

Gostom iz Slovenije so priredili dobrodošlico v petek zvečer v hotelu Sheraton. Sodelovala je gđc. Joan Birsa iz Denverja.

Po akademiji „Krščansko izročilo Slovencev“ je bil slavnostni banket v istem hotelu. Udeležilo se ga je 1130 rojakov. Začel se je z govorom, ki ga je imel predsednik glavnega odbora za postavitev slovenske kapele g. Jožef J. Nemanich.

Govoril je tudi bivši senator F. J. Lausche, ki je s svojo šaljivostjo razgibal vse, z angleškim govorom pa poveličeval slovensko delavnost.

Direktor narodnega svetišča msgr. William F. McDonough je govoril o zvestobi slovenskega naroda do vere in pobožnosti do Marije. „Sam sem bil priča, kako so komunisti napadali in morili vaše duhovnike in laike, ko sem bil tajnik papeškega nuncija v Beogradu in prišel večkrat na Bled in Brezje. Slovenci niste klonili, marveč vztrajali v veri in ljubezni do Marije in to prinesli tudi sem v Ameriko nam v spodbudo.“

III. POSVETITEV KAPELE: Verska slovesnost se je začela v nedeljo 15. avg. ob eni popoldan z ljudskim petjem pesmi „O Marija, naša ljuba mati“. Nato je škof Maksimilijan Držečnik blagoslovil Marijino podobo ob asistenci petih škofov in 50 duhovnikov; nato je imel govor o brezjanski Mariji. Korotan je zapel pesem Mariji Pomagaj na čast. Med ljudskim petjem pesmi „Marija, mati ljubljena“ se je začela procesija pomikati v gornjo cerkev. Ko se je procesija pomikala po svetišču, so mogočno donele orgle pod prsti g. dr. Jerka Grziniča. Na čelu procesije je bil križ z dvema svečarjema, slovensko, ameriško

in papeško zastavo ter častno stražo; sledile so narodne noše in nato duhovniki, med katerimi so bili:

Msgr. W. F. McDonough, rektor narodnega svetišča, washingtonski pomožni škof in generalni vikar John S. Spence, škof Romeo Blanchette iz Joliet, škof Charles A. Salatka iz Marquette-a. Sledilo je 42 duhovnikov, ki so somaševali s škofoma dr. Jenkom in dr. Držečnikom. Vodja obredov je bil msgr. Louis Baznik.

Ko so bili vsi na svojih prostorih, je generalni vikar washingtonske nadškofije škof Spence prebral papeževu brzojavko, s katero je sv. oče Pavel VI. poslal vsem navzočim svoj blagoslov. Msgr. Maksimilijan Jezernik je isto prebral v slovenščini, Msgr. Mathias Butala je nato prebral posvetitveno spomenico v slovenščini, msgr. Baznik pa v angleščini.

Nato se je začela sv. maša. Prvo berilo je bral v slovenščini g. Vilko Čekuta iz Toronta, drugo pa v angleščini g. Jožef Nemanich, predsednik glavnega odbora za postavitev slovenske kapele. Slovensko pridigo je imel škof Držečnik (objavljena je na prvih straneh te številke), angleško pa čikaški pomožni škof Thomas Grady. Med sv. mašo je prepeval zbor Korotan, pri orglah je bil dr. J. Grzinič. Po sv. maši so bile pete litanije Matere božje, brez katerih ni nobene večje marijanske pobožnosti. Nato je sledila zahvalna pesem, ki je mogočno odmevala v prostornem svetišču. Pobožnost je bila zaključena s priljubljeno Marijino pesmijo „Marija skoz življenje“.

Vse, ki so se udeležili posvetitve slovenkse kapele, so glavne slovesnosti prevzele in napolnile s hvaležnostjo, da so bili priče te edinstvene manifestacije slovenske vernosti in vdanosti Mariji Pomagaj.

Ameriške slovenske frančiškane pri

posvetitvi kapele je zastopal p. Leonard Bogolin ofm; navzoča sta bila tudi p. Bertrand Kotnik ofm in p. Robert Mazovec ofm.

Romarji iz Slovenije so s škofoma dr. Držečnikom in dr. Jenkom obiskali klevlandski fari sv. Vida, kjer so bili v torek 17. avgusta zvečer, in Marije Vnebovzete, kjer so bili naslednje jutro. Od tu so se odpeljali k Niagarskim slapovom, 19. avg. pa v Toronto, kjer so se sestali s farani Marije Pomagaj in Brezmadežne s čudodelno svetinjo. Isti dan - v četrtek 19. avgusta zvečer - so se odpeljali z letalom v domovino.

O posvetitvi slovenske kapele v narodnem svetišču v Washingtonu so obširno poročali tudi sekularni časopisi in objavili tudi fotografije slovenske kapele.

Prijatelj Slovencev prelat Tensundern

je poslal Slovincem zbranim pri posvetitvi ta vspodbuden pozdrav:

Slovinci!

v Washingtonu zbrani dne 15. avgusta 1971 ob zgodovinski posvetitvi Slovenske kapele preblazeni Devici Mariji v čast, naši skupni Materi, kot zastopniki vsega naroda,

bodite prisrčno pozdravljeni
v imenu Vestfalskih Slovencev.

Z Vami smo združeni v duhu in po srcu v zvestobi do slovenskega naroda in ponosno in navdušeno Vam kličemo:

„Bratje, mi stojimo trdno, kakor zidi grada“; in obenem

„Čujte gore in bregovi, da sinovi Slave smo“.

Bog živi slovenski narod!

Tensundern
dušni pastir za Vestfalske Slovence
konzistorijalni svetnik ljubljanske nadškofije in mariborske škofije.

POSPEŠEVANJE ČUTA SKUPNOSTI

Malo je vaj, ki bi bile bolj koristne za čut skupnosti kot je molitev za vse namene Cerkev, za vso Cerkev in za vse njeno ljudstvo; njene svete, da bi bili stanovitni; za njene grešnike, da bi se spokorili in bili njena tolažba in njena slava; za njene uboge, njene bolnike, vse njene znane in neznane otroke; za našega svetega očeta, da bi služil pogumno, modro, okrepljen z zvestobo naše velike ljubezni; za njene misijonarje, da bi razširjali njen dobrotljiv vpliv; za njene škofo, duhovnike, redovnike, laike, njene vernike. Kratko: hvaležno moramo moliti za „vso božjo, sveto Cerkev“.

Ko se spominjamo pomena, po katerem mislimo o Cerkvi kot o osebi, lažje razumemo, kako je Cerkev predmet naše vere. Končni predmet vere je seveda Bog. A Cerkev govori za Boga; uči z božjo oblastjo. Kristus je predmet naše vere; Cerkev je Kristusovo v zgodovini živeče telo. Ker daje vera vsebino vsemu, po čemer upamo, in je vera prepričanje o stvareh, ki se ne vidijo (prim.: Hebr 11, 1), se vera tudi dotika Cerkve ob vsakem gibu; Cerkev hodi z vero; zdržuje jo vera, ko odgovarja Bogu s svojo vero. A Cerkev je tudi predmet vere, v zgodovini in svetu njeno živo poroštvo večnih stvari, ki se še ne vidijo, tistih stvari, ki so temelj, vsebina našega upanja.

Pastoralno pismo ameriških škofov „The Church in Our Day“, 11. januarja 1968

Pok. ALBINA NOVAK

1900 - 1971

Ob posvetitvi Slovenske kapele so se posebno članice SŽZ spominjale rajne Albine Novak, ki je na konvenciji v Washingtonu, D.C., l. 1966 s svojim uspešnim govorom, ki je bil verjetno višek njenega dobrega vpliva v javnem delovanju, dosegla, da je SŽZ sprejela sponzorstvo za zbiranje denarja za to kapelo. V soboto 14. avgusta 1971, ko je škof Držečnik dokončal somaševanje s slovenskimi duhovniki na oltarju Marije Pomagaj, ki ga je bil pravkar posvetil, je bila darovana sv. maša za pokoj njene duše. Pri maši je bila poleg nekaterih članic in prijateljic pokojne hčerka Mrs. Corinne Leskovar.

^vŽivopisec in Marija

V Rovih cerkev so zidali,
da Mariji bi jo dali,
ki rodila nam Boga,
v odkup vsega je sveta.

Mnogo let je teklo delo,
preden streho je imelo;
kadar bilo je pokrito,
dvigalo se ponosito,
v Rove šel je kamenar,
skladat spredaj nov oltar,
dolben s kosa celega,
marmora prebelega.

Še drug je mož prišel,
velik je klobuk imel,
mlad je bil, kodravih las,
širopleč, tenak čez pas.
Tudi ta je rabil tam,
pisat hodil novi hram
ter na odru prelepo
v strop obrazil to in to.
Zjutraj se je zgodaj trudil
in do mraka tih pomudil.
Stal na odru je nekdej,
okončaval sveti raj:
Otca, Sina in Duha
v blišču svetlega neba.

Kadar to je dokončal,
počivaje ni prestal,
vzel iz shrambe nov je kist,
gibek ves, tenak in čist,
ter nebeški je kraljici
ž njim obsenčil devski lici,
bogozarnost njima dal,
ki sijala bi do tal,
z vrha tam, kjer njo klečečo,
roci sklenjeno držečo,
sredi blaženih družin
venčal Otec je in Sin.

Kadar to je cvet imelo,
kakor da bi vse živelo,
zdaj svetnice in svetnike,
sivobrade, mladolike,
dodelaval je okrog,
gledal na cerkveni lok.

Zdelal je i to povsod;
kista ni položil v kot
da praznovat bi odšel,
ker je posla še imel:
Zbore angelcev perutnih,
goloplečih, dolgoskutnih
tod je čelil, tam vršil,
dokler ni dovoljen bil.

Pot si vroč je zdaj otrl
in po stropu se ozrl.

Dokončal je! - Ves obraz
svetil se mu je ta čas,
ker gotovo malo ne,
v cerkvi se bleščalo je,
kar je mislil narediti
in po stropu razdeliti;

le Marijin še rokav
nekaj je hotel poprav.
Kadar tudi to stori
tih na lestvi poslani.

Zahrešči pod njim deska
in prelomi se prhka,
z odra pade ropotaje,
oder se za njo zamaje.
Les je grmel, hram bobnel,
živopisec obledel!

Lestva se je z njim zibala,
v cerkev izpod nog zdrčala!
Jedva se je sam ujel,
z desno kljuko oprijel,
ki železna in podvita
v strop cerkveni je zabita,
da svetilnik pozlačen
v kljun prijemlje zakrivljen.

Tam visel je doli v grob,
milo se ozrl na strop,
kjer Devica je klečala,
venčana se priklanjala.
Pregloboko je vzdehnil,
glasovito k njej zavpil:
"Mati, vselej sem na sveti
želel tebi v čast živeti;
oh, iztegni zdaj roko,
drži me pokonci z njo!"

Kaj zavpil je, kaj dejal,
razumela ni druhal,
ki strahoma blizu vrat,
gledala je v cerkvi zad;
razumela Deva mila,
roko mu je pomolila
ter med nebom in zemljo
držala ga kvišku z njo,
da pritekli so ljudje
spustili ga na deske.

Ne izgine osem dni,
v cerkvi oder nov stoji,
živopisec na deskah,
zopet ima kist v rokah.
Piše Devi z njim na čast,
kako visel je v propast,
z nje pomočjo bil otet,
iznad brezna smrti vzet.
To v zahvalo in spomin,
k znanju poznih rodovin
del na zid je v levo stran,
kjer je še današnji dan.

Franc Levstik

Op.: V tem koledarju objavljamo nekaj pesmi in Cankarjevo „Četrto postajo“, da se spomnimo, kako slovenska književnost slika ljudsko pobožnost do Matere božje.

Turki na Slevici

Grmade po gorah gore,
v nebo njih plamen šviga.
Privrel je Turek; koder gre,
rohni, mori, požiga.
Pred njim je jok, za njim je stok,
pomagaj zdaj nam večni Bog!
Če on se nas ne usmili,
ni nam pomoč v sili.

Kakor črez polje vodni val
divja ob hudi uri,
rohneča se drvi druhal,
ne branijo ji duri.
Krvi pijani vriskajo,
bridke se sablje bliskajo,
zdaj, zdaj bo truma cela
v vasico prihrumela.

Križ starček je se stene snel,
podobo smrti božje:
"Kaj boš s sekiro, sin, začel?
Križ nam je zdaj orožje.
Le urno, urno za meno
K Mariji gori na goro;
tam bo Devica mila
v nadlogi nas rešila."

Otroka, ki v zibeli spi,
v naročje jemlje mati;
kako se, glej, na smeh drži,
a zdaj ni časa spati!
In hčerko prime za roko,
mož pa očeta vzame
na mlade, krepke rame.

Iz smrečja temnega blešči
zvonik s cerkvico belo;
Marija milost tam deli
med romarjev krdelo.

V oltarju venčana stoji,
v naročju Jezusu drži,
pozdravljena kraljica,
kristjanom pomočnica!

Že begajočih je ljudi
vsa polna Slevska gora;
a cerkvica velika ni,
ne bode vsem prostora.
Otroci, starčki in žene
v hram božji plahi se drve,
pred vrata se cerkvena
mož trdna vstavi stena.

Tako se stiskajo ovce,
ko gladni volk jih straši;
tako golobje koprne,
kakor jih jastreb plaši.
"V oltarju, mati, tu stojiš,
v naročju Jezusa držiš;
o sliši nas uboge
ter reši nas nadloge!"

Čuj, bliže se drvi druhal,
po krvi naši vriska;
kdo nam bo zdaj pomoči dal?
Na vrata že pritiska!
Sekire s sabljami zvenče,
že omagujejo možje,
razbiti so zapahi,
gorje zdaj trumi plahi!

Črez prag na konju prirohni,
gorje, sam turški paša,
krvavi v roki meč vihti,
zdaj bije ura vaša.
A - čudo čudovito glej!
Konj ne premakne se naprej,
ne gane ga ostroga,
pribita mu je noga.

Marija - kdo se stavi v bran! -
grozečo roko dviga;
glej, iz oči - pogled strašan,
ognjen plamen ji šviga.

Plašan spusti se paša v beg,
za njim neverniki vsi vprek.
Otetí so kristjani -
Marija svoje brani.

Še dandanašnji priča vam
to zgodbo čudovito
za pragom v kamen konjsko tam
vpodobljeno kopito.
V oltarju mati tam stoji,
v naročju Jezusa drži,
češčena, ti Kraljica,
kristjanom pomočnica!

Josip Stritar

Roža

Ko sta Jožef in Marija
z Dedetom v Egipt bežala,
pravo stezo sta zgrešila,
v gosto trnje sta zabredla.
In Marija se je zbala,
da bi Jezusove roke
ali noge ranila
grmov glogovih bodica.
Ali tisti hip Devica
s čutom žalosti globoke
na otroku je zaznala,
da mu roka krvavi.

Naglo je hotela krvco
v materinski ljubezni vneti
z nežne rokè mu otreti,
ali Dete ni pustilo,
roko je otreslo samo.
Kaplja je na zemljo pala
in tedajci je pognala
lepa cvetka v jasni zrak.

Bila roža je rudeča,
trnja polna in dišeča,
danes še ljubezni sladke
in bolesti grenke znak.

Anton Medved

Domislice

Katehet: „Kaj je greh opuščanja?“

Janezek: „Greh opuščanja je tisti greh, ki bi ga morali narediti, pa ga nismo.“

Oče: „Ali te ni sram, da si tako strgan in umazan!“

Sinko: „Saj ste že večkrat rekli, da človeka ne smemo soditi po obleki.“

Pri katekizmu je bil govor o izgubljenem sinu, ki je moral pasti svinje in je stradal. Katehet je vprašal učenca:

„Kaj bi ti naredil, ako bi bil na njegovem mestu?“

„Svinjo bi zaklal.“

„Kako je bilo v šoli?“ je vprašala mama Janezka, ko je prišel prvokrat iz šole domov.

„Zelo slabo. Dvakrat smo molili, pa nobenkrat jedli.“

Prometni stražnik: „Zakaj si tako gotov, da si vozil samo dvajset milj na uro?“

Vozač: „Ker sem bil na poti k zobozdravniku.“

„Zakaj pa vlečeš mačko za rep?“

„Saj je ne vlečem. Jo samo držim, mačka pa vleče.“

Pri katekizmu: „Kam je šel Jezus po štiridesedanskem postu?“

Odgovor: „Na ženitnino v Kano Galilejsko.“

„Znaš plavati?“ vpraša voditelj skavtov novega člana.

„Znam.“

„Kje si se pa naučil?“

„V vodi.“

Vojni kaplan je bil na orožnih vajah, pri katerih so streljali s kanoni. Ko je bilo streljanje končano, mu je dejal general:

„No, danes ste si pa lahko predstavljali peklenski ogenj.“

„Da!“ odgovori duhovnik, „posebno, ker sem videl vas sredi njega.“

V fari so imeli slovesnost „zasaditve prve lopate“ za novo cerkev. Navzoči so bili tudi učenci in učenke farne šole. Vsak je smel zasaditi lopato v zemljo. Ko je prišla Anica domov, je dejala:

„Danes smo kopali za novo cerkev, pa je nismo našli.“

Mark Twain je bil na potovanju. Bila je soparna noč, ko je prenočeval v hotelu. Zaradi vročine ni mogel spati. Hotel je odpreti okno, a ni mogel. Prijel je čevlji in razbil šipo. Navžil se je svežega zraka, se vlegel in zaspal.

Ko se je zjutraj zbudil, je opazil, da je razbil ogledalo.

Na mizi je ležala odprta knjiga, ki jo je bral oče. Anica je po nerodnosti porinila knjigo na rob mize; knjiga je padla na tla in se zaprla.

„Sedaj si pa zgubila stran, ki sem jo bral“, je dejal oče.

„Nisem je zgubila, stran je še vedno v knjigi.“

Prvi Baragovi življenjepisci

Profesorju Leonu Vončini gre brez dvoma čast, ker je popisal Baragovo življenje. Lahko bi pa rekli, da je bila to Baragova sestra Amalija. Svoje delo pa je morala žalibog na bratovo zahtevo sežgati, toda poprej ga je dala v uporabo profesorju Vončini. Bilo je prvotno spisano v nemščini, ker so pričakovali, da ga bo dala tiskati Leopoldinska družba, ki si je štela v čast, da je bila vzrok, da je postal Baraga misijonar in škof v Ameriki. Delo sega več ali manj samo do časa, ko je prišel Baraga kot škof v staro domovino. Ima nekaj zanimivih edinstvenih podrobnosti iz Baragove mladosti, iz misijonov pa ve povedati pač to, kar ni kakor je hotel Baraga sam razglasiti v spodbudo članom Leopoldinske družbe.

Iz ameriške strani pa gre čast, biti prvi Baragov življenjepisec njegovemu vikarju Edvardu Jackerju, ki je bil sam priča Baragovega svetniškega življenja in smrti v Marquett-u. Res veljajo njegove besede, ki jih je zapisal 1. dec. 1874, v opravičilo svojega slavnostnega predavanja 31. jan. 1868 v marketski stolnici, v pismu duhovniku Finottiju tudi druge njegove sestavke o Baragu: "Imate čisto prav, ko pravite da nisem dovolj povedal o Baragi v onem slavnostnem govoru. Moral sem pisati pod pritiskom poslov v dneh med smrtjo in pogrebom. Ko sem povedal dovolj za eno uro branja, sem moral oris hitro zaključiti. Poleg tega je bilo branje določeno za take poslušalce, ki so dobrega škofa večinoma osebno poznali." Imel je namen spisati temeljit življenjepis, pa ga je smrt prehitela. Ohranilo pa se je precej drobcev izpod njegovega peresa ali pa iz njegovih ust. V Ave Mariji je bilo njegovo ime že parkrat omenjeno.

Izgleda da hrani Burton Collection, t.j. zbirka ki jo hrani detroitska knjižnica, največ zanimivih Jackerjevih pisem, ki govorijo o Baragi in njegovih misijonarjih, o dobrih in o slabih. V škatlji Jacker's Papers hranijo pisma, katere je poslal gosp. Jožefu Finotti-ju in zgodovinarju J. G. Shea. "Finotti je bil, kakor piše The Illustrated Catholic Family Almanac za l. 1880, velik ljubitelj katoliške ameriške knjige. Ves svoj prosti čas je prebil v svoji knjižnici, kjer je neprestano popravljal, delal opombe in pisal, kajti pisal je za mnoge liste. Posebno ga je zanimala katoliška zgodovina Amerike. Imel je skoraj vsako knjigo, ki je izšla v tej deželi, in skoraj v vsako je dodal kake opombe, popravke ali dodatke. Marsikateri večer je prebil pisatelj tega orisa (Najbrž Fr. Hecker, ustanovitelj očetov Pavlistov in družbe Catholic Publication Society, ki je izdajala almanak, op.) z njim v njegovi knjižnici v Brookline-u

in v Arlington-u. One večere je jemal s polic knjigo za knjigo in razkazoval svoje zaklade."

Finotti je sestavil tudi seznam ameriških katoliških knjig "Bibliographia Catholica Americana". Bilo je to prvovrstno delo, tako da je veljal v tem oziru do zadnjega časa za avtoriteto. Izšel pa je samo prvi del seznama knjig do l. 1820, drugi del je ostal v rokopisu in zaenkrat nihče ne ve, v katerem arhivu se sedaj ta rokopis nahaja. Po Finottijevi smrti (10. jan. 1879) je bila njegova dragocena knjižnica, zaradi pomankanja smisla za katoliško zgodovino v katoliških krogih, javno razprodana. Edini človek ki je imel smisel za to, je bil katoliški zgodovinar J. G. Shea. Bil je pa poročen in se je moral trdo boriti za vsakdanji kruh. Tako je bila raztresena tudi zbirka Baragovih knjig. Izgleda da izvira knjiga Slate Jabelka (1844) v kongresni knjižnici iz Finottijeve zbirke. Dodana opomba: "from E. Jacker, Nov. 1875" je njegova pisava. Izpod Jackerjevega peresa pa je opomba v tej knjigi: "To delce (pobral sem ga nekje v otavskih misijonih) nisem videl omenjeno v seznanih Baragovih spisov, ki so mi prišli pred oči. Vsebuje pa modre izreke svetnikov in služabnikov božjih z razlagami sestavljavca. Naslov je vzet iz Knjige pregovorov: 25, "Zlata jabolka na srebrnih krožnikih je beseda o pravem času izgovorjena." Iz tega je razvidno, da je bila knjiga pisana že l. 1840 v Lapointu na Gornjem jezeru. Baje je povzeto večinoma po nekem italijanskem delu" (Gl. R. P. Čuješ: Minidjanissidog Saiagiinagog, str. 91).

Finotti pa ni zbiral samo knjig. Hranil je tudi pisma misijonarjev, na katere se je obračil po podatke o njihovem književnem delu. To izbirko pa je verjetno dobil v roke omenjeni J. G. Shea, kajti kjer se nahajajo Jackerjeva pismu gospodu Finottiju, tam se nahajajo tudi Jackerjeva pisma Shea-u. Iz Shea-jeve zbirke pa so prišla pisma v razne arhive. Tako najdemo sedaj Jackerjeva pisma v detroitski knjižnici (Burton Collection), v arhivu semenišča sv. Karla v Philadelphiji, ki jih je prejel od Katoliškega zgodovinskega društva istotam, ter nadalje vsaj eno pismo v Shea-jevi glavni zapuščini v arhivu univerze Georgetown Univ. v Washingtonu. Tudi njujorška knjižnica hrani nekaj pisem indijanskega misijonarja E. Vetromile-a gospodu Finottiju.

Finotti pa ni bil samo zbiratelj knjig in pisem. Tudi sam je prejel za pero in pomagal držati pokoncu katoliški tisk. Omenjeni almanah pravi: "(Finotti) je prispeval več biografskih črtic (t. j. za almanah) in preskrbel veliko zanimivih zgodovinskih stvari. "Treba bo pregledati njegov dnevnik, ki pa hrani Georgetown University, katerim listom ali koledarjem je pošiljal svoje spise. Gotovo se bo še našla marsikatera črtica, kateri je Father Jacker botroval, Ohranjena pisma govore o takih člankih. 5. junija 1876 piše n. pr. Finottiju: "Moji spomini na Gornje jezero", kje bodo ti tiskani? Ali

v almanahu za 1877? Treba bo precej previdnosti iz vaše strani - skoraj prečočloveške - da se boste izognili napakom. Kajti vidim, da še nimate pravega pojma o tem kaj je Baraga bil. Je pa tudi nemogoče komurkoli poznati ga, kdor ni imel z njim opravka, kakšen človek je bil. Bil je človek (podčrtano). I santi sono nel cielo! (Svetniki so v nebesih!). Ali mi boste lahko poslali julijsko številko (mesečnika) Catholic World?: t. j. ono z Vašim člankom?"

Tako mu pošilja 16. junija 1876 nekaj snovi: "Včeraj sem prejel novico, da je umrl mož, ki zasluži prostorček v kotičku slave, prav za škofom Barago, čigar desna roka je bil pri delu sestavljanja očipvevskega slovarja in pri pisanju slovnice. Benjamin Cloutier (umrl je 28. aprila 1876, star 69 let. op. :) je bil 3/4 Indijanec, sin polu-krvnega očeta in matere Indijanke. Govoril je francosko in in indijansko. "Gi-ojitoiang la grand' mere (to pomeni: stari mati, mislil pa je: la grammair, na slovnico, op.) Kitchi-mekatewinaieban", "Ko sva s škofom delala slovnico", je imel navado reči, ko je pravil v onih dneh. "Ça nous a pris du temps des fois de trouver sur quoi un mot se rime (Vzelo je naju pogosto časa najti besedo, ki se rima)", je bil drugi bahati izrek. "Eux autres ne comprennent pas ça, le Sauvages." (Oni drugi tega ne razumejo, divjaki) itd. Bil je s škofom na ledeni plošči, ko ju je zaneslo ven na odprto na Gornjem jezeru in sta bila rešena kakor po čudežu. Ubogi Benjamin! Če se bo kdaj popisalo na široko življenje škofa Baraga, bo on eden izmed Dramatis Personae (dramatičnih oseb, op.). Naj v miru počiva."

3. julija poroča Finottiju še več o tem Baragovem pomočniku ali tolmaču in sicer prav iz samega Baragovega L'Ansa, kjer je bil gost pri misijonarju Terhorstu:

"Veselilo me je slišati v (trgu) Baraga, da je umrl Benjamin zgledne smrti. Njegovo življenje ni bilo vselej tako, čeprav nikoli ni padel v kake velike razuzdanosti in je znal držati mero pri pijači. Kako žanje smrt to mešano pleme; posebno venejo in umirajo mnoga dekleta, ki rastejo v žene. Skoraj ni več živa polovica otrok, ki so prihajali v mojo šolo. (Od l. 1858 do 1860) sem bil ameriški učitelj. 14. avg. 1858 sva bila s škofom Barago na poti v L'Anse in sva pila čaj v Portage Entry. Stregla je mlada žena, eno četrtinko bele krvi. Stara je bila kvečjemu 15 let. Sedela je ob strani in dojila eno osminko belo punčko. 'Ali se spominjaš, jo je nagovoril škof (Jaz nisem razumel, pa on mi je vljudno potolamčil), ali se spominjaš, ko si visela na materinih prsih in sem ti rekel, da je že čas, da nehaš sesati.'" - "Spominjam se," je rekla. Bila je tedaj stara približno 7 let; samo osem let med dojenjem in sesanjem. Ta eno osminko bel otrok gine sedaj na jetiki. --- Zadnji teden sem šel v Cliff Mine in Eagle Harbor, kar imenujemo mi Lowre Point, proti severnemu koncu Keweenaw Point-a, kjer je naš drugi najstarejši beli misijon. Prva cerkev je bila zgrajena l. 1854. Father Možina, sedanji župnik,

je eden izmed onih trdoživih Slovanov, ki gredo skozi stene iz granita in kar naravnost naprej med zmaje in baziliske, če je delo (pot) po njihovi izbiri. Ti ljudje se bodo izkazali še za šibo (flagellum Dei - božjo šibo, op.) v rokah Rusije za izprijeno Evropo. Medtem pa vtepa Father Možina Weningerjev katekizem v glave svojih malih Ircev, Nemcev in Francozov. 20 milj dolgi jutranji sprehod - mogoče tešč - ne bo prikrajšal le za eno sekundo njegove 60 minut trajajoče učne ure ali pa morda znižal za pol tona njegovega glasu. "

16. junija i. l. poroča Jacker tudi še, da je na otoku Mackinac-u zamudil ladjo. Pri tem preide misel spet na Barago. Zdi se mu, da se je v takih primerih preveč pokazala Baragova človeška narava:

"Škof Baraga, o katerem rad slišiš (križem kražem), je čestokrat doživljal iste težave, ko je skušal oditi iz Mackinac-a na Gornje jezero; samo da je bil duhovnik, pri katerem se je ustavil, tisti, ki je moral leteti, kadarkoli se je prikazala ladja ali pa zatulila sirena. Pravim Ti: dobri starček ni imel svetniške potrpežljivosti v takih primerih. (Baragu se je pač zdelo, da ne sme obsedeti in zanemarjati svojih dolžnosti. Baraga ni imel v Sault-u škofijskega tajnika in nekaj časa je bil tukaj tudi sam župnik. op.). Sila njegove volje je bila usmerjena v to, kar je imel pred seboj. To mu je povzročalo skrajne muke. Lahko si videl, kako je trpel, če se kaj ni izvršilo tako kakor bi moralo biti napravljeno. Njegova duša je morala biti v takih trenutkih podobna zdravemu želodcu, kateremu se hrana odteguje: strašno škripanje. Nekoč ga je držal vihar ujetega na nekem otoku 3 ali 4 dni. Zapisal je v svoj dnevnik: "Bili so to najbolj neprijetni dnevi, ki sem jih kdaj preživel v svojem življenju", ali nekaj podobnega. (Najbrž se je spomnil Father Jacker motno onega Baragovega vpisa l. 1861, ko je moral čakati na ladjo v Alpeni, kjer pa ni govora o kaki nepotrpežljivosti. Kar sami poglejmo:

"17. april: --- Cel dan sedim tako zavrit v plašč. - Kaj je dolgčas, tega se do sedaj nisem tako zavedal, kakor tukaj. - Bil je večer in bilo je jutro osmi dan. - 18. april: Eden mojih najbolj žalostnih dni v življenju! Bog naj me obvaruje pred takimi dnevi! - Tukaj zunaj je dan mračen in viharen. - Sneži in vihar prav strašno razsaja." op.)

Njegov duh sploh ni bil plodovit. Premišljevalne narave on ni bil.

Če je imel kako ustvarjeno stvar (kakor bito imenoval sv. Ignacij) preveč rad, je bilo to delo (to besedo je Jacker podčrtal, op.). Mogoče mu je dala usmiljena Previdnost na ta račun eno leto ali malo več prisiljene nedelavnosti, preden je bil poklican domov. "

Primer iz Ontonagona, ki ga berete na koncu članka, pa vas bo prepričal, da je znal Baraga tudi po cele tedne odložiti svoje delo in potrpežljivo počakati, če je bilo treba.

29. okt. (najbrž l. 1875) je poslal Finottiju naslednjo snov s pripombo: "To sem našel med svojimi papirji. Saj boš videl, kam spada. Če Te bo žilica mikala, da bi to uporabil za kak članek v novicah

(mogoče pod naslovom 'Gossipium de Gossipio- opravljanje opravljalca'), tj. 'Pokradeni Gossip' ali 'Jaseries Jackeriennes finite per Finotti (Jackerjevo blebetanje dokončal Finotti), bodi zelo previden in odščipni, kar je preveč osebno."

Na predvečer praznika sv. apostolov Petra in Pavla 1876 je bil gost pri jezuitih v Saultu in stanoval prav v bivši Baragovi izbici. Prišle so mu otožne misli o minljivosti vsega: "Dragi, revni, mirni, otožni Soo! Kakorkoli se ti drugim dozdevaš, zame si kakor svetinjica iz preteklih dni. Spominjaš me na smrt, grob, vstajenje. Kje je dobri stari pater Menet, dobrosrčni, odkriti (free-spoken) plemeniti Bretonec, prvi, ki mi je podal roko v Škofiji pred 22 leti prav tega meseca junija. Skromen grob v Montrealu hrani vse, kar je ostalo o njem na tem svetu. Toda ne! Njegov spomin je že živ in njegovo ime je v časti med preprostim ljudstvom tega kraja, med Francozi, polu-Indijanci in Irci. Nikoli niso imeli bolj priljubljenega župnika. Soo ni več Soo, odkar njega ni več. Pa župnišče s svojimi malimi prizidki, dobro negovani vrt, sprehajališče pod smrekami za njim spominjajo človeka na mirnega in vedno delavnega starčka. ---

Kje je ognjeviti Alzačan pater Kohler, veliki potovalec na krpljih po divjinah Gornje Kanade onstran toka St. Mary's River, spretni zdravnik, arhitekt, neustrašeni branilec pravic rdečega človeka proti angleški verski nestrpnosti? Kako dobro se ga spominjam, kako stoji zunaj pred vrati med razvedrilom po kosilu s svojo dolgo nemško fajfo, da ne bi bil nadležen svojemu dobremu predstojniku (p. Menetu), ki je sovražil tobakarski dim! Ubogi prijatelj, kje je tvoj grob? Na dnu huronskega jezera ali na njegovih samotnih bregovih? Še poln podjetnosti, čeprav z zlomljenim zdravjem, je utonil ta goreči misijonar na parni ladji, ki se je potopila. Brez dvoma je bil srečen, da je lahko dal odvezo na smrt obsojenim sopotnikom.

Tudi patra Hanipaux-a ni več, svetniškega duhovnika, častitljivega starčka, prvega ki je pokleknil, da prejme moj novomašniški blagoslov, s svojim otavskim čolnom. Kako ljubeznivo me je popravil, ker sem začel obrede s slovesnim "Adjutorium nostrum in nomine Domini (Naša pomoč je v imenu Gospodovem)", kakor sem vedno videl delati benediktince.

V mali sobi, kjer pišem in kjer moti samoto ali bolje jo očara samo oddaljeno hrumenje brzic - je prebil moj škof in prijatelj (tako ga lahko imenujem dobrega škofa Baraga) večji del svojega velikoduhovniškega življenja. Od tu so izvirala ona znamenita (remarkable) pisma, čedna, jasna kakor jantar, prijetna kakor med, ali ostra kakor britev, včasih rezna kakor kaka srednjeveška bojna sekira, ali spet žalostna kakor Niobine solze, s katerimi je vodil, svetoval, tolažil, popravljaj, žugal, uničeval dobre, zašle, ničvredne duhovnike. Tu je nosil potrpežljivo svojih šest - ne spominjam se koliko - telesnih "miseres (miserij)", ki jih je opisal humoristično

na neki strani svojega dnevnika. Od tu je odhajal na svoja trudapolna potovanja vizitacij na južni breg in na zapad ter na Gornje jezero, enkrat celo na severni breg, da birma Indijance namesto kanadskega škofa; pa v Mackinac - včasih preko celine na krpljih - in v otavske misijone Spodnjega Michigana; pa na sestanek svojih bratov (škofov) na cerkveno sinodo (da bo mogoče oštet zaradi svojih "prezgodnjih posvetitev duhovnikov") ali na bolniške ali dušnopastirske obiske svojih raztresenih Indijancev ob toku St. Mary's River, kaj včasih je bil škof in župnik obenem. Koliko duhovnikov in duhovniških kandidatov - med njimi žalibog tudi taki, ki sta jih zavrgli obe zemeljski obli in katere so spodili iz vseh semenišč - ga je hudo nadlegovalo, toda verjeti ni mogel, da more obstojati taka ničvrednost. Z zadnjim dolarjem, ki ga je potegnil iz žepa, jih je poslal k škofu, kateremukoli bi se hoteli pokoriti (1854 - 1866). Toda ne smem poskušati napisati življenjepisa! Samo dvakrat sem ga tu srečal osebno; prvič kmalu po mojem prihodu iz kolegija sv. Vincencija (Latrobe, Pa.). Oči so mi začele pešati in moral sem zapustiti (benediktinski) samostan. Baraga se je prikazal v družbi pol ducata mladih učiteljev, ki jih je nabral v Cincinnatiju za indijanske misijone; enkrat pa sem ga obiskal na kratko zaradi nekih poslov. Drugikrat pa sem ga moral iskati v neki podobni zadevi pri cerkvi Jezusa prijatelja otrok, katero je postavil za Indijance na otoku Sugar Island, 12 milj od Soo-a. Imel je zanje teden dolg misijon. Našel sem ga samega v zakristiji. "Vi morate biti lačni" (me je nagovoril). To sem res bil in vsedel sem se; toda nisem se upal prav zagrabit, kakor bi bil iz srca rad (Kanadčani pravijo: "iz želodca", tako pravi celo pater Lacombe v svojem slovarju jezika Cree), kajti vse kar je imel še za nadaljna dva ali tri dneve hrane, je bilo poldrug hleb kruha, približno 3/4 funta sira in pol škodelice sladkorja. S tem si je pripravljaj - brez drugih dodatkov - svojo jutranjo kavo, svojo opoldansko juho in svoj večerni čaj, t. j. ko je bil na misijonu. Nisem dolgo ostal."

21. aprila 1887 - torej tik pred smrtjo - piše Jacker še zgodovinarju J. G. Shea-u: "Moral bi spet pisati o Baragovem življenju, ki sem sedaj edini, ki ima mnogo osebnih spominov na njega in ki ima obenem žilico za pisanje. Ali storiti delo tako, da bo meni všeč, za to rabim časa. V slovenščini pa obstoja življenjepis in v kolikor lahko vidim s svojim malenkostnim znanjem tega jezika, se mi zdi da bi lahko služil za podlago podobnemu orisu za ameriške bralce. S pomočjo slovarja bi ga lahko prebral. --- Ne poznam tu gori nikogar, ki bi lahko delo izvršil razen Fathra Čebula, v Manistiqueu, on se pa redkokdaj dotakne peresa. --- Imam nekaj spominkov na škofa Baraga, malenkostne vrednosti, katere bi lahko poslal Vam za zbirko Zgodovinskega društva, če mislite, da so vredne poštnine. Med njimi mašna knjiga v osminki iz 17. stoletja, ki jo je rabil nekaj časa na svojih potovanjih, kakor sem storil tudi jaz prva leta svojega

misijonskega življenja. To je edini težki predmet, ostalo so papirji."

Drugi ameriški Baragov življenjepisec, ki je črpal svoje znanje tudi pri Jackerju, je pater Valter Elliott iz družbe sv. Pavla v New Yorku. Jacker sam poroča Finottiju 22. avg. 1876, kako se je pater Elliott nenapovedano pripeljal v Mackinac in ga začel obsipati z vprašanji o Baragu od trenutka, ko je stopil iz ladje, do trenutka, ko se je spet vrkal: "Prvi september je bil določen kot zadnji dan, da moram odposlati svoj rokopis. Komaj sem ga odposlal, ko pride k meni nepričakovano duhovnik iz vzhoda in se me za dva dni polasti. V tem času sem mu povedal vse, kar sem vedel in se spomnil o blaženem Baragu. Napraviti želi predavanje o njegovem življenju v korist (ameriškim) domačinom. Ugani, kdo je to. - On je član redovne družine in Te dobro pozna. Med drugim mi je pravil, da se nikdar ne boš vrnil v Boston, nikdar! nikdar! nikdar! (Jacker je podčrtal besedo 'nikdar', prvi enkrat, drugi dvakrat, tretji trikrat). Bil je pri Tebi v Arlingtonu in zelo zadovoljen s Tvojo čredo."

Žalibog pa se najbrž niso ohranili to zadevni zapiski patra Elliotta. Vsaj tako mi zatrjuje pater Holden, arhivar pri cerkvi sv. Pavla v New Yorku, da teh ni med rokopisno ostalino patra Elliotta. Brat patra Valterja, Mr. Richard R. Elliott iz Detroita pa omenja ta rokopis še l. 1896 v American Catholic Quarterly Review, letnik 21, str. 106 - 129, kjer je objavil svoj članek "Frederick Baraga among the Ottawas". Tam stoji opomba: "Rokopis preč. Valterja Elliott, C. S. P., od velepreč. gospoda Jacker-ja."

En zanimiv članek o Baragi pa je pater le sam objavil kot sad svojega obiska pri Fathru Jackerju. Izšel je brez podpisa v koledarju Illustrated Catholic Family Almanac za l. 1876, str. 77 - 80. Kakor že omenjeno so izdajali ta koledar patri sami - ozir. družba, ki so jo oni ustanovili. Neki Jackerjev prijatelj v San Franciscu je pisal in povpraševal Jackerja, kakor poroča ta sam Finottiju 14. febr. 1876: "Zadnjo soboto vstopim v knjigarno, da si kupim kako malenkost. Odprem enega izmed koledarjev na mizi. Prvo kar mi pade v oči je članek: "Prevzvišeni F. Baraga. Spomin." Začetek članka je zbudil mojo radovednost, da sem plačal koledar, čeprav nisem imel veliko denarja za potrositi. Kdo bi mogel biti pisatelj?"

Preberimo drugi del članka in ga primerjajmo z zapiski v v Baragovem dnevniku.

"Zgodaj novembra 1862 se je prikazal ubogi Baraga nepričakovano v Hancock-u ob jezeru Portage Lake, kjer je tedaj župnikoval moj poročevalec (F. Edvard Jacker). Tedaj ni bilo telegrafskih zvez v bakrenih pokrajinah, da bi se naznanil škofov prihod. Po pošti je bilo sporočeno nekemu misijonarju, naj odide, po drugi pošti pa je bil pozvan dijakon (Flannigan), naj pride v Hancock, da bo posvečen v duhovnika, ker je določen, da prevzame njegovo mesto. Preč. gospod Fl. je prišel, ali ugovarjal je: "Škof, ali niste obljubili materi, da

me boste posvetili doma?" - "Ali sem to res obljubil?" je odgovoril škof; "Zdi se mi da sem. Pa kako naj grem v Rockland? Pa da, držati moram svojo besedo. Father Edvard, ali ne gre nobena ladja gori po jezeru?" "Za nobeno ne vem", je odgovoril Father Edvard. - "Škof, ali ne bi mogli mi napraviti pot peš? Ali, preskrbel Vam bom konja," je svetoval diakon. "Ne, konja pa ne, raje grem peš. Jutri je nedelja. Odidemo zgodaj zjutraj v pondeljek." (V dnevniku beremo takole: 9. nov.: nedelja. Popoldne se je pripeljal doli (v Hancock) gosp. O'Flanagan z ladjo Iron City. Želi biti posvečen v minesotski cerkvi (Rockland se je imenoval tedaj Minesota Mine, op.). To željo jaz odobravam in jo bom tudi izpolnil.).

In tako smo odšli. Bilo je videti, da je vseč staremu misijonarju tako potovanje, kakršnih je bil vaje v svojih čvrstih dneh misijonarjenja - 48 milj dolga pot skozi mišiganske gozdove, po poti, ki se je imenovala samo zato tako, ker poti sploh ni bilo - vse to zaradi tega, da posveti svojega levita Benjaminčka v njegovem domačem kraju in zato ker je to obljubil pred leti stari dobri gospej Fl. -! Bila je ura osem 10. nov. Po mnogem moledovanju mi je bilo dovoljeno, da sem se smel pridružiti družbi s častno pravico, da sem smel nositi mitro, škofovsko palico, pontifikal (škofovski obrednik) - z eno besedo vsa dostojanstvena znamenja škofa misijonarja. Diakon je bil dejansko slab pešač, poleg tega pa je moral svoje reči. Škof je korakal možato skozi močvirje in blato. Po treh urah pa je čutil, da je lačen; ali vse kar smo imeli s seboj, je bil kos mesa. Želodec Prevzvišenega pa že leta ni bil vaje mesa. Lakota pa ga je prisilila, da ga je pokusil. Začelo ga je zvijati in lotila se ga je driska. Ob enih smo se ustavili pri neki hiši ob poti, kjer so nam postregli s kurjo juho. Ubogemu staremu škofu se je stvar poslabšala. Spet smo odšli, ali proti večeru je postal tako slab, da je komaj stal, imeli pa smo še 5 milj do Half-way House (Hiša na pol poti), 23 milj do Hancock-a. Potovali smo sedaj po eno uro na miljo, škof v sredi, na obeh straneh pa sta ga podpirala duhovnik in diakon, prav v resnici apostolska maša s tremi gospodi (missa in tertio)!

S pomočjo lahkega snega smo mogli videti svojo pot v črni temi. Pokril pa je sneg tudi jame, v katere smo padali, zdaj posamez, zdaj vsi skupaj. "Imamo srečo", je rekel dobri prelat in se smejal, "da ni blizu nobenega človeka, da bi nas videl v tej zadregi." Stvar ga je tedaj spomnila Rima in me opozoril na oni dogodek in zavzdihnil: "Povero vecchencio! povero vecchencio!" z onim pritajenim smehom, ki je bil njemu lasten. V pojasnilo je nato dodal: "Ko sem bil v Vatikanu, smo videli ubogega, sklonjenega in opotekajočega starčka, ki je prihajal po enem izmed hodnikov in vse je zavzdihnilo: Povero vecchencio! (O ubogi starček!). Sedaj pa sem jaz vecchencio!"

Ob 10 smo zapazili lučko in kmalu nato odložili svoje drago,

Baraga
V.M.M.

Friderik Baraga - VI. Mazi

dragoceno težo v sobi za tujce v Half-way House. Povero vecchencio! Povem Vam, dragi brat, kako je ta vecchencio, toda močan v svoji slabosti, potem ko se je posušil in umil noge, začel moliti večernice in sklepnice, čeprav ga je premagoval spanec. Bil je pokoncu kakor po navadi ob treh ali štirih zjutraj, ob 9 zvečer pa je bil njegov čas, da se poda k počitku. Vzelo ga je pol ure predno je končal s sklepnicami, kajti od časa do časa je prav globoko povесil svojo glavo v knjigo.

(V dnevnik je zapisal Baraga za ta dan čisto na kratko: "10 november: Zgodaj zjutraj sem bral sv. mašo v Hancocku in sem odšel na pot z Fathrom Jackerjem in gospodom O'Flanaganom v rudnik Minnesota Mine. Ob 10. zvečer smo prišli do Half-way House. Bil sem tako utrujen in izčrpan, da sem dosegel le z veliko težavo hišo.")

"(Povem Vam) je bil škof po kratkem 4 urnem počitku v mali podstrešni sobici spet pokoncu pri svojem premišljevanju, pri molitvi jutranje in hvalnic itd., kako smo ob 7 spet odhajali na mučno pot. Večer nas je dohitel in nismo našli boljšega prenočišča, temveč bili v mnogo slabšem položaju."

(Dnevnik pravi: "Zjutraj ob 6 smo odpotovali od Half-way House-a in prišli brez posebne težave ob petih v Maple grove, kjer sem ostal čez noč pri O'Flaganu." Bila je to mala kajžica. op.)

"Opoldne tretjega dne smo prestopili (končno) prag župnišča v Rocklandu, ki je pa bilo dejansko pretesno, da bi moglo tu prenočiti toliko gostov (skupaj)." (Dnevnik pravi nadalje: 12. nov.: Ob sedmih sem bral sv. mašo v maplegrovski cerkvi, potem pa sem šel počasi naprej in prišel proti 11 uri v Minesota Mine. Popoldne smo se odpeljali v Ontonagon Village, kjer sem prenočeval pri Mr. Schick-u.

13. in 14. nov.: Ta dva dneva sem preživel pri dobrih sestrah. Neprestano sem bral. 15. nov.: Popoldne sem se peljal v Minesota Mine in prenočil pri Fathru Fox-u.")

"Določeni čas je bil povzdignjen v duhovnika prvi fant ob Gornjem jezeru." (Tudi v dnevniku beremo samo na kratko: "16. nov.: nedelja. Velika slovesnost v minesotski Marijini cerkvi."

"Po božji Previdnosti je pristala proti vsakemu pričakovanju v Ontonaganu neka ladja, sicer bi moral ostati dober škof med nami v bakreni pokrajini vso zimo ali pa iti peš (kakor je rekel, da bi napravil) vso pot skozi gozdove od tam do Sault Ste Marie, neko malenkost čez 300 milj!

Da zaključim svoj spis, piše Elliott, bom povedal samo to, da bi se lahko napolnila cela knjiga s spodbudnimi stvarmi, ki sem jih slišal od "svojega dobrega gostitelja", ki je pokronal vso svojo prijaznost s tem, da mu je dovolil biti lastnik koščka papirja, na katerega je zapisal svetniški škof, ko ni mogel govoriti, medtem ko je bil duh jasen, s tresajočo roko, toda z razločno pisavo, par ur

pred svojo smrtjo, neko željo, ki jo je imel na srcu. Dal sem ga v lep okvirček in sedaj tvori najdražji okras moje knjižnice."

Opomba: V Koledarju Amerikanskega Slovenca, leta 1899, Tower, Minn., je ob tridesetletnici Baragove smrti objavil I. L. Bugar spis ŠKOFOVSTVO FRIDERIKA IRENEJA BARAGE. V tem spisu navaja besede Fathra Jackerja, a ne pove, kje jih je dobil. Na strani 46 zgoraj beremo:

- Duševni voditelj teh zvestih služabnikov božjih (opomba: duhovnikov, ki so naštetih v prejšnjih vrsticah) pa je bilo „vse“, - kakor je dejal gosp. Jacker, da pridobi njih duše -, „vse“ za kristjane-belokožce, „vse“ za polkrvne, „vse“ za polnokrvne domačine. To je bilo pred 38. leti. -

Na strani 51 beremo:

- Njegov častilec in pomočnik, misijonar Jacker, poroča, da ga je še pred temi dogodki teža škofovskega dostojanstva z vsemi skrbmi, nepovoljnostmi in odgovornostmi huje tlačila, nego ves napor prejšnjih let njegovega misijonskega življenja. Ta butara mu je jemala življenjsko moč njegove sicer trdne narave in storila njegovemu poklicu prezgodnji konec. -

Oče je hotel pridobiti hčerko, da bi si drugače uredila frizuro. Povedal ji pa tega ni naravnost, ampak je dejal:

„Dekletom je vseeno, kako zgledajo. Lase imate kot metla.“

„Kakšna pa je metla?“ je vprašala hčerka.

Prometni stražnik je ustavil avtomobilista, ki je vozil po enosmerni cesti v napačno smer:

„Kam pa mislite, da se peljete?“

„Sam ne vem. Zgleda, da se peljejo že vsi domov, ker vozijo v nasprotno smer.“

Fantek je hotel kupiti vstopnico za kino. Prodajalka ga je dobro ogledala in vprašala:

„Zakaj pa nisi v šoli?“

Fantek se je nekaj časa obotavljal, nato pa dejal:

„Zbolel sem.“

Župnik si je moral sam kuhati, ker ni imel kuharice. Včasih se ga je usmilila kaka faranka in ga povabila na kosilo. Ko je bil pri neki družini na kosilu, je že drugič segel po pecivu. Opazil je, da ga deklica gleda:

„Veš, redkokdaj imam dobro kosilo,“ ji je dejal. „Zato pa danes malo več jem.“

„Tudi mi imamo redkokdaj tako dobro kosijo kot danes,“ je dejala deklica in segla drugič po pecivu.

Prvi sopran: „Svoj glas sem zavarovala za milijon dolarjev.“

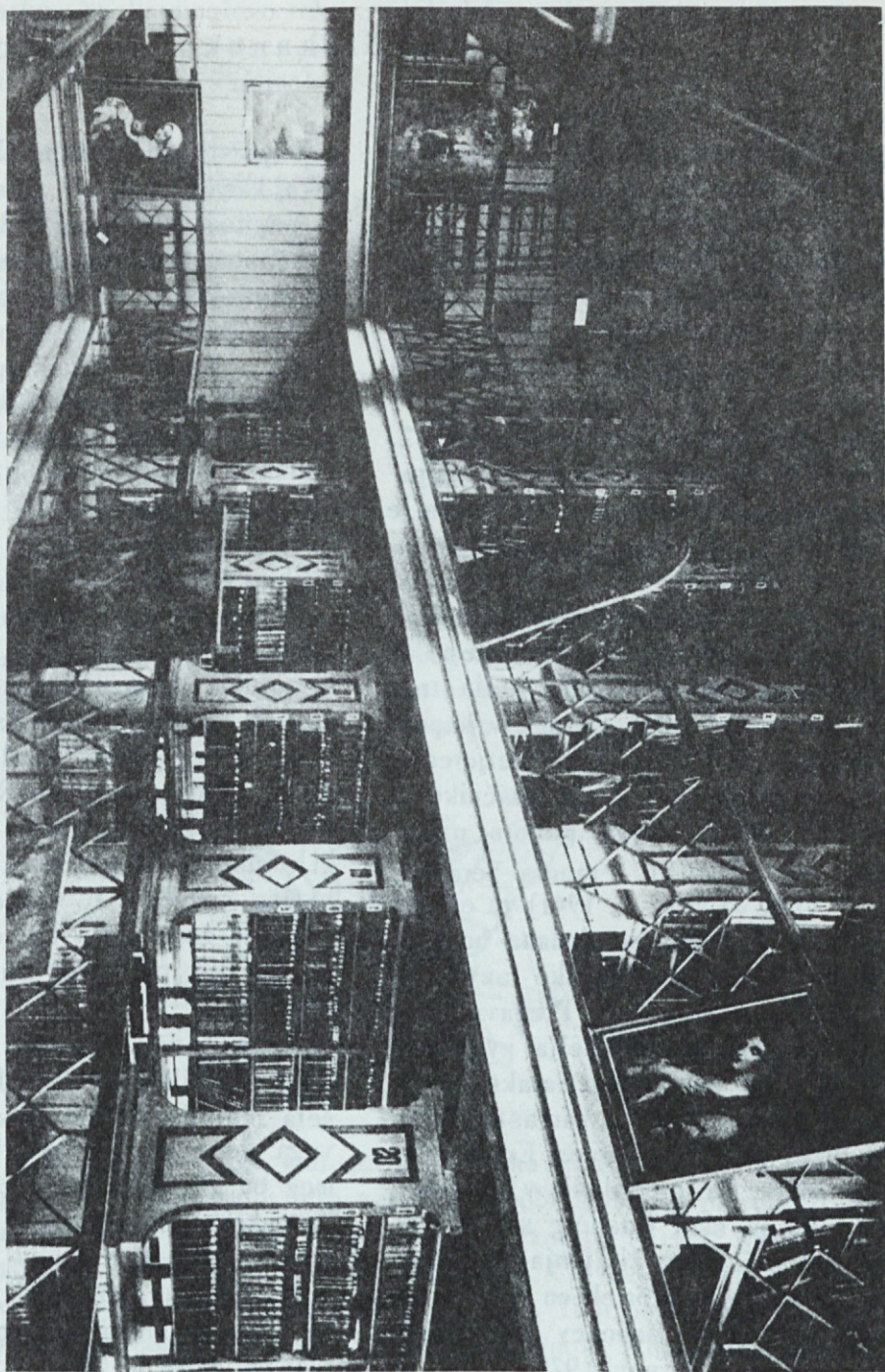
Drugi sopran: „In kaj si naredila z denarjem?“

*Tuus, fumi ego, falvum me fac!
Adjuva me, et falvus ero..!*

Pri posvetitvi Slovenske kapele v narodnem svetišču v Washingtonu, D. C., so omenjali tudi Barago kot velikega Marijinega častilca. P. Bertrand pa je oskrbel za potrditev te trditve zgodovinski dokaz s fotokopijo naslovne strani Baragovega molitvenika, ki ima naslov „Lese- und Gabethbuch für Verehrer Maria“ (Knjiga beril in molitev za Marijine častilce), 2. izdaja, Dunaj. Natisnil in založil Anton Strauss. V knjigi je Baragov lastnoročni podpis z letnico 1821. Kdo pa je vpisal latinski vzdihljaj pod sliko, pa se ne ve. Slika upodablja Marijo Pomagaj.

Del knjižnice v franšiskanskem samostanu v Ljubljani

Rajni kardinal Cushing

je spadal v frančiškansko družino

O smrti kardinala Cushinga, ki je umrl v Bosotnu 2. nov. 1970, ste že brali v A. M. januar 1971. Iz „Newsletter“ frančiškanske provincije „The Immaculate Conception“ je naslednje poročilo:

Ko je bil kardinal Cushing pomožni škof v Bostonu, je sprejel obleko tretjega reda sv. Frančiška v „St. Francis Seminary“, Andover, Mass., 10. decembra 1941; 12. decembra 1942 je naredil tretjeredne obljube. Posinovljenec I. reda sv. Frančiška je postal 7. aprila 1953 v provinci „The Most Holy Name“. Kardinal Cushing je bil zvest posnemalec sv. Frančiška Asiškega. Rad je predaval o sv. Frančišku in obenem kazal skioptične slike o ustanovitelju treh redov. Ko je kot škof sprejel v kapeli frančiškanskega semenišča tretjeredno obleko, je zelo presenetil semeniščnike in profesorje, zakaj takega prizora nismo navajeni. V „The St. Francis Seraphic Beacon“ (Vol XI, No. 1, 1941) je opisan ta dogodek; k opisu so dodane besede:

„Najbolj važno popoldansko razvedrilo je preskrbel Cushing sam. Predaval je o življenju našega ustanovitelja sv. Frančiška, ki ga je mojstersko karakteriziral. Predavanje so spremljale barvaste skioptične slike, zelo lepe slike. Eno uro in pol se nihče ni premaknil v študijski dvorani, ko je škof Cushing slikal lepo podobo Frančiškovega življenja.“

Po teh opombah je priobčen spis, ki ga je napisal Frank Mahoney za Boston Sunday Globe, 8. nov. 1970:

Richard kardinal Cushing je bil pokopan včeraj tako kot je hotel - brez okrasa draguljev in brez škrlata in hermelina,

v preprosti obleki frančiškanskega duhovnika, kar je bil.

Ves teden so tisoči hodili mimo njegove veličastne krste in strmeli v robat obraz dragega kneza rimsko katoliške Cerkve.

Zapomnili si bodo, da je bil oblečen v svoja obredna oblačila, v „nedeljsko obleko“, kot je navadno dejal, z mitro na glavi, na njegovi desni roki v rokavici prstan z ametistom in križ z dragulji na njegovih prsih.

Le nekaj jih ve, da ga niso v teh oblačilih odnesli iz cerkve.

Človek, ki mu je nekdanj kardinal dejal, „največje opravilo, ki ga boš imel v vodstvu tega kraja, bo moj pogreb“, je pogledal na uro. Bilo je 8:15 a. m.

Rt. Rev. James Scalley, rektor katedrale, je dal znamenje Rt. Rev. Robertu W. McNeill-u, direktorju škofijske CYO, ki stanuje pri Holy Cross.

Oba, oblečena le v rdeč korni talar, sta odšla iz župnišča v katedralo. Zadnji, ki so bili pri pol osmi maši, so šli mimo krste.

Ko so odšli, sta se Msgr. Scalley in Msgr. McNeill približala krsti. S pomočjo šefa policije Paul-a Russell-a in njegovega pomočnika John-a Dow-a ter štirih mož od Crosby Funeral Service so hitro premaknili krsto izpred glavnega oltarja v majhno kapelo na levi.

Narahlo so odstranili podzglavje pod kardinalovo glavo in istočasno odstranili tudi bel satin in škrlatno mitro. Počasi so obrnili truplo; glava je počivala na majhni blazini.

Msgr. Scalley je vzel modro škatljo za

dragulje iz svojega žepa in potegnil iz nje majhen prstan z rjavim kamnom. Vzel je ametist, ki so ga poljubljali tisočeri, in ga dal v škatljo. Na kardinalovo roko so dali majhen prstan.

Msgr. McNeill je odstranil kardinalov križ.

Nato so vzeli iz škatlje navaden, rjav frančiškanski habit z dolgo kapuco in so ga potegnili čez sijajen škrlatni talar in in bel čipkast „surplice“.

Z belim cingulum, na katerem je bil rožni venec, so prepasali kardinala in mu dali v roke križ.

Mitro so zložili in jo položili k njegovim nogam, skupno s škrlatnimi čevlji, ki jih je kardinal redkokrat obul.

Oba monsinjora sta dala blagoslov. Šef policije in njegov pomočnik sta se pokrižala, zavedajoč se, da sta priči prizora, ki ga več nikoli ne bosta videla.

„Ni bilo nobenih dvomov,“ je dejal Msgr. Scalley. „Tako je hotel biti pokopan. Kot abog menih.“

Dve uri pozneje so v katedrali odmevale melodije maše vstajenja; klopi so bile polne ljudi, bogatih in uglednih; oltar je bil obdan z duhovščino v bleščečih obrednih oblačilih.

A v krsti je ležalo, okrašeno samo z „Galero“ - kardinalskim klobukom, truplo preprostega frančiškanskega duhovnika iz južnega Bostona.

Habit, rožni venec in cingulum je oskrbel gvardian frančiškanskega semenišča v Andover-ju, Mass.

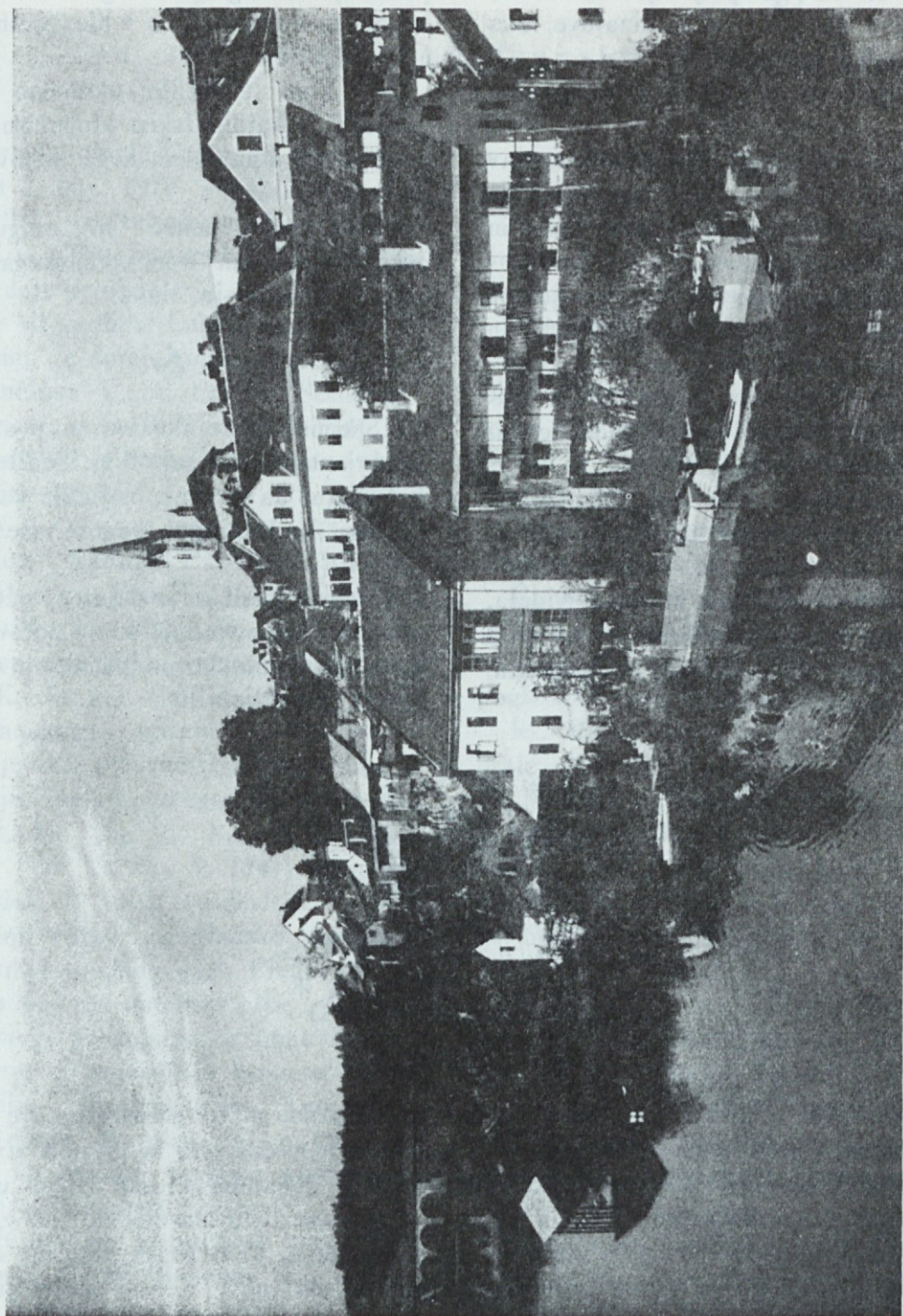

„Spominjam se, ko me je postavil za rektorja tu,“ je dejal Msgr. Scalley. „Rekel mi je, da bo moja najtežja naloga, ki jo bom imel, njegov pogreb. Resnico je govoril.“

Msgr. McNeill pa je dejal: „Rečem samo zbogom, moj prijatelj, mirno počivaj. Moli za naše mladinske programe, za mladino, ki si jo tako ljubil.“

Cerkev vidi v Kristusu svojega edinega Odrešenika in Ustanovitelja. Ne misli, da je drzno izjaviti, da je nastala, bila zgrajena, pooblaščen in prejela življenje od Gospoda samega. Zato je njena zvestoba sebi zvestoba Njemu. Njeno celotno poslanstvo v zgodovini se začne in konča s Kristusom. Človekov obstoj, ki zahteva njeno delovanje, doseže svojo najvišjo moč v Kristusu. Tudi božja ljubezen doseže svoj otipljiv izraz v istem Kristusu. Tako je skrivnost Cerkve neločljiva od človeškega srca in njegovih potreb, posebno potrebe odrešenja; prav tako je neločljiva od skrivnosti onega Jezusa, ki je vedno naš Odrešenik, vir našega zveličanja. Pastoralno pismo ameriških škofov "The Church in our day", nov. 1967

Novo mesto

Večna vez

1

Ko je Matt Kovach prišel v Cleveland, se je ravno spočenjala pomlad. Po cestah, ki jih je spiral dež, se je v mlake zdaj pa zdaj ujelo sonce, poblisnilo, se spet skrilo, prepustilo ceste spet dežju in južnemu vetru in čakalo, da je znova posijalo.

Prvo, kar je Matt opazil, je bilo nizko drevo pred lepo hišo. Napenjalo je popje in Matt je nekega dne ostrmel. Med solznimi listi, ki so se smolnato svetili, je gnezdil lep rožast cvet.

Vedel je Matt: to je magnolija. Ima velike cvetove, lepe, da bi jih človek kar gledal, toda prva huda burja bo raznesla to lepoto in drevo bo brž oskubljeno. Po hudem dežju bodo tla nastlana s tem rožnatim cvetjem.

Vendar je bil Matt vesel. Pomlad prihaja. Zdaj bo počasi rinila v vse drevje, platane in vse drugo drevje, ki ga Matt komaj pozna. Najprvo se bo napelo popje, potlej se bodo prisukali listi in prišlo bo jutro, ko bo drevje zeleno, med vejami pa ptičje petje.

Tako kakor doma.

Sicer Matt ve, da ni vse tako kakor doma. Eklet, ko je na Kompolje posijalo sonce, je vse cvetelo kakor za stavo. Tisto drevje za bajto se je vsak dan sproti belilo in ko so prišle čebele in šumele po cvetju, je je bilo muzike, da bi se človek kar zavrtel. Pa ne samo v Kompoljah. Do Hinj na eno stran pa tja do Kočevja na drugo stran - samo cvetje. Še po gorovju. Je zagnal trn cvet. Kar vlekel si v nos, kako vse po strdi diši.

Na pomlad takole Matta zagradi. Domača bajta se prisuče, okna mežikajo, tista klop pred hišo se razpotegne, mehka trava tja do poda, za podom hruške, jabolka, za zadnjimi hruškami pa frmentin.

Večni frmentin.

Matt ve, da ga je ta frmentin pognal po svetu. Ga je okopaval, plél, sit ga je bil, ko je bil še v zemlji in potlej je bil vsak dan na mizi.

Prav tiho se je rodila misel na Ameriko. Na stran jo je porinil kakor da nič ne pomeni, toda v srcu je prav ta misel najgloblje živela, najbolj pekla, najbolj žgala.

- Je bral pisma Bokalovega s Ceste.

"Garaš kot neumen, ampak tolar je pa le tolar. Dobiš zanj, da komaj neseš."

Bokalov je bil tudi z bajte. Sam frmentin je jedel, za praznik pogačo pa kislega mošta se je lahko napil po mili volji. Zdaj bojda hodi po Clevelandu kakor baron.

Tedaj so bile noči za Matta hude kakor trnje. Vleklo ga je v Ameriko pa je

bil na dnu srca le privezan na frmentin, na tiste steze med deteljišči, na vse, kar je bilo tako ljubko razpoloženo po dolini. Do Dobropolj sama ravnina, do Vodice pa prijetno navkreber. Tja je hodil na češnje.

Nazadnje ga je le izvabilo. Na dnu srca pa je ležalo nekaj, podobno prisegi.

- Tu ne ostanem. Tri leta, morda štiri bom garal, preštejem tolarje, potlej domov. Vržem tiste tolarje pred očeta, vzdignemo bajto, prikupimo konja, še kakšno njivo, potlej v Vodice po Barbaro, v Dobropolje po godce, po ohceti pa delo in delo.

Toda prišlo je vse drugače. Ko je Matt prvič zakoračil po New Yorku, je bil blizu veka. Vse je bilo nekam visoko in zdelo se mu je, da je med temi hišami kakor palček iz pravljič Štupnikove tete. Splašeno je gledal okrog sebe in nenadoma, v hipu se mu je zatožilo po Kompoljah, po domačnosti, po Vodicah in po Barbari.

To uro bi šel nazaj, ko bi mu nekdo rekel. Pa ga ni bilo.

Prve noči Matt ne bo nikoli pozabil.

No potlej je prišlo tisto garanje. Bokalovega je srečal. Pijanega. Nič ni imel in ko mu je oponesel pisma, se je smejal.

Ne bodi neumen! Domov je treba samo dobro pisati.

Matt je začel v rudniku. Saj je že doma bral, da je tisto delo komaj delu podobno, toda šele zdaj je verjel. Prve dni je hodil v tri gube, poskusil z žganjem kakor so poskušali drugi, toda je koj videl, da tudi z žganjem ne bo zmogel.

Dva meseca po tistem je Bokalovega zasulo. Matt ga je videl, ko so ga na nosilih prinesli iz jame. Ni bil več živ. Pritisnilo ga je čez glavo. Komaj ga je poznal.

Koj drugi dan je Matt odšel. Pol leta se je klatil po farmah, denar je ginil kakor voda. Potlej je naletel na starega Zdenčana.

- Doma bi ostal, ko si še mlečen. Misliš, da je todle kakor v Kompoljah? Si se pretegnil pa si na pod v seno zlezel in si se zlizal. Todle pa garaj in garaj, zobe stisni, požri, če ti ni všeč in če si zdrav, boš nemara tisto svojo bajto kdaj vzdignil. Pa je še bolj gotovo, da je ne boš.

- Zakaj ste pa vi prišli potlej v Ameriko, - je pogrelo Matta.

- Ker sem tako mislil kakor ti, pobec. Zdaj sem star, nazaj ne bom lezel. Do smrti bom nekako prerinil. Vsak živi samo do smrti, - se je zasmejal.

Frank mu je bilo ime. Matt se ga ni spominjal.

- Kako se me boš. Bločanov sem, če hočeš vedeti. Štirideset jih ne bom več. Tebe še ni bilo, ko sem jaz že kosil po hočevskem grmovju.

Frank mu je dobil delo v gmajni. Matt se je oddahnil. Delo je bilo res težko, samota včasih taka, da je šlo Mattu na vek, toda v srcu je pričela vstajati misel na tolarje. Zdaj je čas. Zapravljati ne moreš veliko in za vsak tolar bo nov šperovec.

Barbari je napisal lepo pismo. Je iskal za besedami, pa jih kar ni bilo. Tri dni je pisal in ko je oddal tiste krace na pošto, se mu je zdelo, da je nekaj velikega le zamolčal.

Tedaj je prišlo tisto, kar je Matta vrglo s poti. Od Barbare ni bilo odgovora. Čakal je nanj, čakal vsak dan sproti. Še Franku se je smilil.

Nazadnje je prišlo pismo od matere. S tresočo se roko ga je Matt odpiral. Dragi Matija!

Ti pišem, da na Barbaro nič ne misliš, ker se je omožila v Ponikve. Je prišla na pol grunta. Ji je eden pisal, da si postal v Ameriki ranku Bločanov Frank, ki nobenemu več ne piše in bojda vse zapije, kar zasluži.

Jest ne verjamem in vem, da si priden fant ostal in de na nas in na našo bajto nisi pozabil.

Trikrat je prebral pismo in potlej je verjel. Raztrgal je pismo, razmetal koščke po grmovju in odšel iz kočice.

Frank je gledal za njim, pljunil čik iz ust, zaklel in odšel za njim. Našel ga je ob debelem topolu.

- Od doma?, - je vprašal.

- Od doma, - je goltnil. - Barbara se je omožila v Ponikve.

Frank se je zastrmel v gmajno, ki se je širila v dalj. Potlej je privlekel na dan pajkeljce s tobakom in zarinil čik v usta.

- Ja, ja, fant, takole pride. Sem jaz tudi takole prišel sem, z Ano sem bil domenjen kakor ti z Barbaro. Jaz v Ameriko, Ana pa čez dve leti v Ambrus. Tepel jo je kakor živino, po štirih letih je pa zašla. Umrta je, reva.

Spet je pljunil in se zagledal v gmajno. Potlej se je nenadoma obrnil:

- Fant, mlad sem bil, mehke kosti sem imel, pa me je zlomilo. Žganja sem se lotil. Ko sem prišel do pameti, je bilo pa prepozno. Zato ne grem nazaj. Denarja nimam, mlad nisem več, kaj bi torej. Ti si mlad in zavoljo ženske se ne zapusti. Mora že tako biti prav.

Obrnil se je in odšel. Matt je gledal za njim. Zgubil se je med debli, kakor da je z leti sam postal del dreves.

Matt je grizel skorjo. Večerilo se je in med drevje so legle sence.

Matt je zahrepenel po ljudeh.

Nenadoma, v hipu, se mu je gmajna uprla, zastudili so se mu vsi tolarji, ki jih je prigaral. Vsak dolar je prihranil z mislijo na Barbaro, na tiste vesele ure, ki bodo nekoč prišle.

Zdaj je vse mimo. Barbara je v Ponikvah, omožena je in nikoli več ne bo njegova. Počasi so se mu utrnile solze.

Mar bi ostal doma. Na bajti, na frmentinu. Ko bi oče osmlednili, bi mu zapisali tiste zaplate zemlje in šel bi po njihovih stopinjah. Ob Barbari bi že kako hodil.

Zmračilo se je že toliko, da oddaljenih dreves ni več dobro razločil. V srcu pa je kar naprej kljuvalo.

Nenadoma se je Frank oglasil za njim:

- No!

Matt se je obrnil in ni rekel besede.

- Z menoj stopi na kozarec. Žalostne misli zamori kakor slana rože.

Matt je šel za njim kakor otrok. Po tretjem kozarcu je klel, po četrtem vekal. Ni bil vajeen žganja.

- Barbare ni več, - je z rokavom brisal solze.

- Manjka se bab, - je surovo krehnil Frank in mu spet nalil.

Kako je prišel na ležišče, Matt ni vedel. Zbit se je vlekel na delo, toda Barbarino pismo ni šlo iz srca.

Ko je podiral les, je mislil nanj, ko ga je žagal, so mu materine besede iz pisma kar naprej plesale pred očmi.

Barbara je v Ponikvah in v Kompolje je nikoli več ne bo.

Zdaj je samota šele prav pritisnila. Zaman so bile vse Frankove besede. Matt je pričel sanjati o mestu, o znanih ljudeh, o delu v fabriki.

Frank mu je branil.

- Fabrika je ranku hudič. Veliko obeta, počasi pa ti izpije kri. Tisti, ki je mesta vaje, jo še prenese. Ti si pa s polja doma in grmovje ti je v polje raslo.

Toda Matt se je v srcu že odločil. Čez dan je še vlekel samoto, zvečer pa je kar pohajal sem in tja in vsaka Frankova beseda je bila zastonj.

Tako je Matt Kovach prišel v Cleveland. Ravno za pomlad. V srcu je bilo veliko upanje in velika misel na dom, na Kompolje.

Samo Barbara in Vodice so bile že daleč. Peklo je še v srcu, toda Matt je videl, da ima življenje svoja pota.

Pričenjal je svojo pot.

2

Zavoljo dela v fabriki ni bilo tako lahko kakor si je Matt mislil. Je vprašal na več krajih, toda niso rabili. Potlej je dobil neko slabo delo v magacinu. Nakladal in prekladal je sodove in zaboje, se pretegaval kakor že zlepa ne, toda s trmo je rinil dalje.

Nazadnje je dobil delo v livarni.

Da je bilo delo težko, je videl prvo uro. Vročina, teža, vse je tiščalo na človeka, toda Matt ni več videl poti. Ga je prijelo včasih, da bi pisal Franku in se vrnil. Toda misel ga je držala samo v livarni. Ko se je umil in ga je na cesti zajel zrak, je zamahnil z roko:

Frank bi se smejal. Prav je vedel.

Dnevi so tekli in Matt se je razgledal.

Vsak dan je stopil na velik kozarec piva in se razgovoril z ljudmi. Nekaj domačega je vendar dihalo na St. Clairju. Našel je nekaj znancev iz Velikih Lašč, celo iz Strug enega je dobil.

Razvedril se je, ujel nekaj domačih novic, teža v njem je pričela popuščati. Barbare je bilo vsak dan manj v srcu.

Pisma od doma so bila redka, tudi Matt ni pisal pogosto. Težko je pisal. Mučil se je s črkami in z mislijo.

Oče niso nikoli pisali. Kadar je prišlo pismo, je bilo iz materine roke. In vselej so na koncu stale besede;

Pa na Boga in na cerkev nikar ne pozabi, Matija. Jest vedno molim za tebe, de bi zdrav na duši in pa na telesu srečno domov prišel.

Te besede so Matta vedno spekle.

Vselej se spomni, ko je prvič jedel v salonu. Križal se je, pa so se mu smejali. In potlej v gmajni. Počasi je tisto križanje pustil, za molitev je bil na noč preveč zbit. Kar samo je ugasnilo vse kar je prinesel od doma.

Ni zabavljajl čez vero kakor je delal Frank. Tudi v cerkev je spočetka še zagazil. Potlej se mu je zdelo, da delavec dovolj trpi, če čez teden gara. V nedeljo se lahko spočije.

Tiho, nevidno so zamrle želje, ki so mu bile doma še svete, videl je samo še svoje težko delo, garanje, tisto malo tolarjev.

In ni več.

So pisali mati za Veliko noč, če je šel k spovedi. Cel mesec je čakal z odgovorom, ker se mu je zdelo, da bi materi ne smel lagati.

Čez en mesec je pisal in lagal.

Tako je Matt prišel na svojo pot. Čez teden garanje, vsak večer vrček piva, razgovor o domu in delu, v nedeljo je polenaril, popoldne včasih odkobalil do jezera in strmel po brezbrežni vodi, ki je udarjala ob breg.

Pa pri jezeru ni nikoli dolgo zdržal. Kakor da je voda imela čudežno moč. Kar videl je, kako se preliwa, kar naprej in naprej, prav do tja, kjer je nekoč stopil na ladjo. In so ga misli peljale še naprej, do Ljubljane in od Ljubljane do Grosupljega, od tam pa čez Čušperk v Dobropolje. Iz Dobropolj pa že vidiš domov.

V takih hipih si je zaželel Barbare. Skupaj bi hodila, če bi bila todle, nedelje bi ne bile take puste in tudi jezero bi ob Barbari ne bolelo tako.

Prvič po dolgem času mu je do kraja prišla zavest, da je tudi misel na Barbaro abotnost.

In iz tezavesti je vstala rahla podoba dekleta, ki ga je tolikokrat srečal v salonu. Bila je drobna, brhka stvarca z velikimi plašnimi očmi. Govorila ni veliko, toda Matt je vedel, da zna slovensko.

Vsi so jo klicali Jane.

Bila je prijazna, vedno je postregla z nasmehom, toda nikoli ni videl, da bi bila kakor mnoge, ki so se smejale kar naprej.

Tudi je videl, da so vsi obrisali svojo grobost kadar je stregla Jane. Niso padale surove besede kakor ponavadi. Janina krhkost jih je plašila.

Nekoč je vprašal tistega iz Strug, kaj je s tem dekličem.

- Fant, tako ti povem, pred to pa ne razklepaj umazanih čeljusti. In nič se ne slini okoli nje. Če je bila tista tvoja Barbara iz zlata, ni bila vredna, da bi tej čevlje obrisala.

In ni več govoril.

Spočetka je Matt hodil na pivo v različne salone. Zdaj je hodil le še tja, kjer je stregla Jane. Marsikdaj se je zgodilo, da je ni bilo. Zvrnil je svoj vrček in odšel. Doma je legel na posteljo, zvil roke pod glavo in strmel v strop. Za nekaj je bil prikrajšan, nekaj je manjkalo dnevu, da bi bil poln.

Nenadoma je Barbara ugasnila. Nič več se ni prikazala, srce ni več vpraševalo.

V soboto je bil v salonu ples kakor vedno. Matt je z očmi kar naprej visel

na Jane, ki je mirno in tiho stregla gostom. Nihče plesalcev je ni prosil za ples.

Matt je bil kakor na trnju. Vzdignil se je že, da bi stopil do nje, pa je spet sedel nazaj. Pil je in zdelo se mu je, da so misli v glavi lažje, da do Jane vendar ni tako dolga pot.

Po tretjem vrčku se je okorajžil. - Začudeno ga je pogledala. V obraz rahlo rdeča se mu je nasmehnila.

- Jane, greš plesat z menoj?

Komaj je besede izrekel, se mu je zdelo, da že ni naredil prav. Nasmeh na ustih ji je ugasnil, le v očeh je še gorelo neko tiho veselje.

- Ne plešem rada, Matt. Ne bodi hud.

Vedel je, da bi moral nekaj reči, pa ni našel besede. Obrnil se je in sedel nazaj. Zdelo se mu je, da bi moral oditi, pa ga je bilo sram. Zdaj nihče ne ve, da mu je odbila ples. Če odide, se bodo vsi zagledali za njim in uganili, da je bilo nekaj napak.

Tako je obsedel in se spustil v pogovor z napol pijanjim Čehom, ki je za silo lomil angleško. Kakor Matt.

Drugi dan Matt ni šel na pivo. Na cesti je že bil, pa se je premislil. Obrnil se je in prav zgodaj legel.

Tretji dan je spet šel. V salonu ni bilo ljudi. Nekaj starih je sedelo pri mizi v kotu, toda za Matta se ni nihče zmenil.

Jane se je nasmehnila in mu prinesla pivo.

- Včeraj te ni bilo, - je rekla.

- Nisem se dobro počutil, - se je zlagal.

- Mislila sem, da si hud, - je rekla tiho. - Veš, Matt, jaz nikoli ne plešem. Ne plešem rada. V glavi mi ne naredi dobro.

- Nisem bil hud, Jane, - se je nasmehnil.

In res ni bil več hud. Vsa drobna jeza je uplahnila in vesel je bil, da govori z njim.

Potlej je nenadoma rekla:

- Ti nisi tak kakor so drugi.

- Kakšen? - se je začudil.

- No, saj veš. Ne govoriš tako, vedno si tiho.

Zasmejal se je.

- Ko nisem še tako dolgo todle kakor drugi.

- Nikoli ne boš tak, - je rekla resno.

- Kako veš?

- Vem, - je zmignila z rameni in v zadregi s prtom brisala mizo. - Kje si doma?

Povedal ji je.

- Moj oče je z Rakeka. Toda jaz sem rojena že tu.

- Dobro govoriš po naše, - je rekel.

Potlej so jo klicali gostje pri mizi v kotu.

Matt je bil neznansko srečen. Nima ga za slabega človeka, sicer bi ne govorila tako prijazno z njim.

Spil je, toda kar ni mogel oditi. Pričeli so prihajati gostje, Jane ni več prišla.

Tedaj Šele se je dvignil, počasi lezel do vrat, se še obrnil in videl, da ga je pozdravila z očmi. Zamahnil je z roko in se nasmehnil.

Nasmehnila se je tudi Jane.

Šel je spat, toda zaspati ni mogel. Prekladal se je, zbiral misli, jih razporejal, tipal, kako bi prišel do Jane, toda nobena prava misel se ni utrnila.

Doma je bilo drugače. Tam je z dekleti hodil v Šolo in poznal je vse. Barbaro tudi. Ljubezen je sama prišla, z njo vse besede. Zdaj ob Jane pa se mu je zdelo vse težko. Jane ni Barbara. Jane je dekle iz tujega sveta, pozna jo samo po imenu. Z Barbaro sta hodila po dobrepoljskih poljih, govorila o delu in domačih skrbih, ljubezen je zrasla kar iz tistega in posebnih besed ni bilo treba. Dovolj je bilo, da si šel vasovat, kupil lectovo srce ali židano ruto in vedela je, kam misli. Z Jane ni tako.

Ni mogel priti do zaključka. Vendar je zaspal z mislijo, kako lepo bi bilo, ko bi z Jane hodil k jezeru in govoril in govoril.

Neko nedeljo jo je srečal na St. Clairju. Skoraj prav na vogalu petinpedesete ceste. Bila je lepa nedelja, sonce je žgalo kakor že dolgo ne.

- Kam, Jane?

- V senco, - se je nasmehnila.

- Greva k jezeru, - je butnilo iz njega. Koj se je zavedel, da je zinil neumno.

- Če hočeš, seveda. Nimam se kam deti.

Ni mu odbila. Koračil je poleg nje in ona je čebljala kakor otrok. V salonu ni nikoli tako govorila.

Oponesel ji je to.

Ustavila se je.

- Nisem rada v salonu, veš. Toda oče je bolehen in mama je umrla tri leta nazaj. Dokler je bil brat živ, smo lažje rinili. Potlej se je v fabriki ubil. Zdaj je pa tako težko. No, saj veš.

Matt se je zresnil. Dolgo sta tiho koračila.

- Imaš ti še mamo? - je vprašala.

- Imam in ata tudi še žive, - je rekel.

Vesel je bil, da se je pogovor spet odprl.

- Ali je lepo, kjer si ti doma? - je pograbila besedo.

Zdaj se je Matt razgrel.

- Kakor v nebesih, Jane. Na vse kraje polje, zadaj gmajne pa hribi. Povsod sama smrekovina in bukev.

- Ste imeli farmo doma? - je vprašala.

- Bajto in nekaj zaplat njiv pa toliko gmajne, da je bilo dovolj drv doma.

- Jaz bi bila raje na farmi kakor v salonu, - je rekla nenadoma. - V mestu ni lepo. Preveč je ljudi in ljudje niso dobri.

- Vsi niso slabi, - je rekel.

- Vsi niso slabi, - je potrdila, - toda veliko jih je.

Ob veliki ruši se je spotaknila. Ujel jo je z roko. Imela je drobno roko. Kar zginila je v Mattovi šapi.

- Wow, kako sem nerodna, - se je zasmejala.

Ob jezeru sta poiskala senco v jelšah. Prijeten hlad je vel od vode in vse lepše je bilo kakor pa na prašnem St. Clairju.

- Kako je lepo todle, - je vzdihnila.

- Je, pa meni ni bilo vedno, - je goltnil. - Vidim vodo, ki nima meje pa mi je tako dolgčas, da kar ne zdržim.

Potlej se je zasmejala:

- Danes je meni tudi lepo.

Švrknila ga je z ruto, ki jo je držala v roki.

- Nikogar nimam todle, - se je opravičil.

Naslonila se je nazaj in mežikala v sonce, ki se je odbijalo od gladine. Potlej se je nenadoma vzdignila in zasmejala:

- Kaj bi rekli tvoji znanci, če bi te zdaj videli z menoj?

- Moji znanci? Jaz zase živim, Jane.

Naslonila se je nazaj.

- Morda imaš doma koga, ki...

Ni končala besedi in ni obrnila glave.

Segel je po izvotljenem kamnu in ga vrtil v roki.

- Nekoč sem ga imel. Barbaro. Ko sem bil še v gmajni, so mi pisali mati, naj jo več ne čakam.

Spet se je dvignila.

- Jo niso marali?

- Omožila se je v Ponikve. Nikoli mi ni pisala.

Ni se več naslonila nazaj. Mečkala je ruto in molčala.

- Ko bi imel še Barbaro, bi te ne prosil, da bi šla z menoj, - je goltnil. - Grdo bi naredil.

- Vedela sem, da nisi kakor drugi, - je rekla.

Segla je po njegovi roki, mu vzela kamenček in ga vrgla v vodo. Lahak je bil in počasi je gineval v globino.

- Mislil sem, Jane, dobra si in jaz sem tako sam sredi teh ljudi. Ko bi kdaj mogla z menoj, da bi se razgovoril, lažje bi mi bilo.

Nič ni odgovorila. Gledala je nekam čez jezero in ko je gledala, je imela zaprte oči.

- Morda bi kdaj videla, da nisem napak človek. Morda bi me imela rada. Delal bi pridno, verjemi.

Obrnila se je in s svojo drobno roko pritipala do njegove. Stisnila jo je. Sedela sta v pozno popoldne.

Ko sta se vračala, ga je povabila s seboj.

- Boš videl mojega očeta. Vesel bo.

In je šel.

Stanovanje je bilo slabo, pohištvo obrabljeno.

Janin oče je sedel v naslonjaču, ko sta vstopila. S težavo se je vzdignil, ko je segel Mattu v roko.

- Slab sem, - je vzdihnil. - Življenje je bilo v teh rokah za deset ljudi, ko sem prišel sem. Pa ti povem, vsako leto ga je bilo manj. V fondri sem pustil največ krvi, v rudniku ne manj. Tam mi je zlomilo nogo, v pljučih piska in sape mi manjka.

- Pa nikoli niste mislili iti domov? - je previdno zinil Matt.

- Mislim, fant. Prišel sem, da tudi ti misliš. Imel sem nekaj dolarjev, želel sem jih več. Pa so prišla leta, ko je bilo malo dela ali nič in šli so tisti dolarji. Spet sem začel znova in ko je bil čas, da bi šel domov, so prišle nesreče in spet sem tam kakor sem bil prvi dan, ko sem prišel. Nič nimam. In da bi zdaj hodil - -.

Zamahnil je z roko.

- Star sem, sebi in drugim v napoto. Boljše življenje sem pustil tukaj. Zakaj bi slabo in gnilo nosil nazaj. Kar je ostalo od mene, to je samo še za Kalvarijo.

Matt je čutil, da ta človek veliko ve, da je poskusil vse, kar more človek na tujem poskusiti. Obšla ga je bridkost kakor da vidi samega sebe na stara leta.

Jane mu je pripravila čaja z rumom. Bila je videti vesela, čeprav ni veliko govorila. Ko je odhajal, ga je spremila do vrat.

- Še pridi, če boš utegnil, - je skoraj dihnila na pragu in počasi zapirala vrata.

- Rad, če bom obema všeč, - se je nasmehnil.

- Vesela bom, Matt, - je še rekla odkrito, - in oče tudi.

Matt je šel naravnost domov. In ko je legel, se mu je zdelo, da je šele zdaj postavil nogo na tuja tla.

Obrnil se je k zidu, na glas rekel: Lahko noč Jane; in zaspal. Še nikoli tako lahko.

3

Poznanstvo z Jane in njenim očetom je prineslo v Matta veliko, veliko spremembo. Obrisala se je puščoba s srca, nedelje so bile lene, polne iskrene domačnosti, ki jo je tako pogrešal.

In še nekaj je pognalo v srcu: misel na farmo.

Misel je sprožil Janin oče. Videti je bilo, da je to misel dolgo gojil, da je bila v njem vsa dolga leta, pa ni prišel do tega, da bi jo uresničil. Zdaj jo je vzel iz sebe in jo hotel vcepiti v Matta.

Zima je bila. Po St. Clairju taka pristujenost, da se Matt ni drugam premaknil kakor na delo in k Jane. Ceste zbrozgane, veter z jezera mrzel, da je rezal do kosti.

Kam bi v takem?

Matt je bil vesel, da je imel dom. Sicer mu je Peskar, Janin oče, nekoč ponudil sobico. Matt je bil vesel odkrite ponudbe, toda zavoljo Jane jo je odklonil. Videl je, da mu je Jane hvaležna. Koj bi nastale govorice: Že zdaj so skupaj.

Ni ji hotel mazati imena.

Nedelje je vendar vse preživel pri njej. Sedeli so in govorili in v tistih urah se je spočela misel na farmo.

Začel je Peskar.

- Kako fondra, Matt?

- Sami bolje veste; - se je zasmel. - Kar s kozarci ti prestrezajo kri.

- To sem vedno trdil. Da ti povem, ko sem imel prve beliče, sem sanjal o farmi. Sam si, svoj gospod, denarja res ne nese veliko, toda sedeš, ko si truden in ga ni, da bi zavpil nad teboj: Time to go! To sem vedno sovražil. Ne zavoljo tega, ker ne bi rad delal. Še preveč sem garal, toda vedno se mi je upiralo, da me je nekdo gnal. Če me je gnalo delo samo, vse prav. Če se je pa človek spravil nadme, tistega pa nisem prenesel ne doma ne todle.

Tako se mi je spočela misel na kmetijo. Če je doma človek živel od nje, kako ne bi tu. Kaj pa smo imeli doma? Na pol grunta se je drenjalo ljudi, pa je vse živelo. Če je bila letina slaba, frmentina ni manjkalo in krompirja ne. In kruha tudi ne. Pa na tistih poljih in v tistih gmajnah si zdrav ostal. Ob treh zjutraj sem že klepal koso, do opoldne kosil, vse dotlej, dokler se ni trava zavoljo vročine pričela kriviti. Potlej sem se zavlekel pod drevo, za zglavje šop sparjene trave, klobuk čez oči in sem zaspal. Ko sem se prebudil, sem razmetane redi obrnil in odšel domov. Še pred večerno roso sem spet kosil in sem tolkel tiste trave prav v noč, posebno če je bila močna luna in sem bil zdrav fant, tak sem bil, da bi pol ducata fantov sam omlatil. Pa me zdaj pogledj. Otrok me podere. To je fabrika. Ni za kmeta in amen. In če ti rečeš, da je, bom rekel, da si neumen. Prav tako bom rekel in te imam rad, ker si bajtar in si imel figo doma in imaš figo tu.

Jane se je zasmejala in Matt se je smejal.

Ko je Matt zvečer doma premišljal besede, jih je počasi ravnal. Peskar ima prav. Fabrika je fabrika. Kar primeš v roke, nič ni tvojega. Na farmi je vse tvoje. Živina, polje, gmajna, lesa, vodnjak, vse do zadnje treske. Kar narediš, zase narediš. Seveda, lahko te vdari toča, neurje in ti zbije pol dela in trpljenja v tla. Toda kdo more reči, da je fabrika gotova? Se delo ustavi in si na cesti. In na cesti ni kruha. Nihče te ne pogleda, nihče te ne vpraša kako in kaj.

In nazadnje: doma je kmetoval, tega dela je najbolj vaje, najbolj mu stoji k rokam in k srcu.

Tudi Jane si želi na farmo. Sicer si Matt kar ne more predstavljati kako bi tista šibka Jane mogla trdo delati. Roke ima kakor otrok in Mattu se zdi, da bi jo zlahka na svojih rokah nesel od St. Clairja do Madisona.

Toda želi si na farmo.

Vendar se Matt še ni mogel odločiti. Cincal je in cincal, dokler mu fondra ni pokazala celega obraza.

Stari John - pod drugim imenom ga Matt ni poznal - je v livarni gladil ostre robove ulitih stvari. Delo ni bilo videti težko, toda John je bil star. Bil je Poljak, brez žene in brez otrok. In držal se je dela kakor klop psa.

Matt ga je spoznal koj prve dni. Potegnil se je bil некоč zanj pred bosom in Matt mu je bil hvaležen.

Med odmorom je prišel k njemu.

- Ti moviš po poljski?

Matt je odkimal.

- Slovenec sem, - je rekel.

Matt ga je razumel. Razumel tudi njegovo zgodbo. Dokler je bil mlad, je imel dobro delo. Ko se je pričel starati, ko so se pričele tresti roke, so ga začeli odrivati in zdaj pili take stvari. Kakor otroci. Toda kaj hočeš. Dokler je dovolj zdravja in moči, tedaj se lahko razgleduješ po delu. Ko si star, molči in naredi, kar moreš. Zbogom ti poreko tako in tako.

Neko soboto popoldne je bil John čudno tih. Ni se premaknil od dela, še k Mattu ni pogledal.

Potlej se je nenadoma naslonil, pila mu je zdrčala iz rok. Spočetka se ni nihče zmenil zanj. Potlej ga je poklical sosed pri delu.

John se ni oglasil.

Sosed ga je nalahno udaril v ramo. Nič. John se je samo še bolj naslonil na stran. Tedaj so pritekli drugi, nekdo mu je privzdignil glavo.

Iz nosnice mu je počasi mezela kri.

- Stroke, - je nekdo votlo rekel.

Matt ni razumel.

- Kap ga je, - mu je nekdo rekel po domače.

Tedaj je Matt vedel, da Johna ni več in da ne bo več brusil. Stisnilo ga je pri srcu.

Johna so odnesli.

Drugo jutro je prišel nov starec. S plašnimi očmi se je razgledal po delavcih in sedel tja, kjer je še včeraj sedel John.

Matt je vedel, da se življenje tu nič ne ustavlja. John je odšel, prišel je drug in tudi ta bo odšel. Morda ga bodo odnesli. Bog ve. Brez veka in žalosti gre vse svojo pot.

V grlu ga je nekaj stisnilo in ves dan se je mučil, da bi se raztresel. Pa se ni mogel.

V tem hipu mu je bila farma čisto blizu, že v srcu.

Pripovedoval je o Johnovi smrti Peskarju in Jane. Jane je imela solze v očeh, Peskar pa je pljunil skozi zobe:

V rudniku je včasih po tri hrkrati ubilo. Pa niso bili sami. Žene so imele in otroke. In kar so družine dobile, je bilo proketo malo.

Potlej je sedel nazaj v naslonjač in ni več govoril.

Matt in Jane sta govorila v kuhinji. Počasi je Matt peljal misli proti farmi. Jane je molčala.

- Če bi šla ti, bi šel tudi jaz, - je butnilo iz Matta. - Samo bojim se zate, ker si tako šibka in drobna. Morda bi te delo strlo tam.

- Mene? - se je nasmehnila. - Zdi se mi, da bi se na farmi popravila.

Tako se je Matt Kovach odločil. Ni vedel, da je bilo v tej odločitvi tudi že slovo od doma.

Jane je zletela k očetu in mu povedala novico. Tedaj se je stari Peskar vzdignil in se privlekel v kuhinjo. Naravnost do Matta je prilezel, ga lopnil po rami in glasno dejal: Fant, zavoljo tolarjev, ki so prišli in odšli, se je veliko naših zgubilo. Toda med farmarji jih ni bilo veliko. Prav si naredil.

Matt se je nasmehnil in v srcu mu je bilo čudovito lahko.

* * *

Z vprašanjem farme se je sprožilo še drugo: poroka. Matt je vedel, da Jane ne more priti na farmo kar tako. Zdaj bodo eno. In čeprav na cerkev ni dal veliko, toliko je čutil, da mora iti vse pošteno pot.

Pričelo je zbadati v srcu tisto, kar je že nekam zaspalo. Sicer je hodil v cerkev, kar je spoznal Jane. Že zavoljo nje, ker se mu je smilila. Tako je bila vselej vesela, če ga je videla. Tudi je dal tiste beliče za cerkev. Pred znanci, če so udarili po veri, se je postavil za stare navade, kakor je on imenoval vse, kar je imelo pobožen nadih.

Toda v resnici je bil sam daleč od vsega. V srcu je bilo mrzlo, nauki starega župnika doma so šli v pozabo, nov svet ga je zajel, mu spodnesel tla, družčina, ki jo je srečal prve dni, da je zajela in sam ni vedel, kdaj se je znašel na čudni poti.

Ko je garal kot živina, mu je Frank nekoč dejal: Zdaj vidiš, da je vse laž. Če bi bil kje Bog, bi se reveža usmilil. Tako pa vidiš. Bogatim leti denar v malho, revež naj pa za bogatega gara. Far pa z bogatimi drži, zato te pa v cerkvi pita s potrpljenjem, ker se boji, da bi se revež dvignil in bi še sam zgubil tolarje.

Spočetka je bilo v Mattu še nekaj lepega od doma, v njem je bila še velika vera preproste matere. Zdelo se mu je greh, kar Frank govori in mu je to rekel.

Frank je tolkel z rokami ob kolena:

- Da si še tako neumen, hudič. Časopise beri, boš pa videl, kaj je vera. Lari-fari. Seveda, doma so nas držali na vrvi. Todle je pa vse prosto in delaš kar hočeš.

In dvom je lezel in grizel čezdalje globlje. K maši ni šel. Na prvo nedeljo mu je bilo čudno tesno, na drugo mu je bilo laže, potlej se je navadil.

Zdaj so vprašanja vstala znova. Če so imeli Frank in drugi prav, zakaj bi se ženil v cerkvi? Na sodnji napravijo isto. Matt jih veliko pozna, ki so se poročili na sodnji. Otroke imajo in radi se imajo.

Toda Jane! Jane je kakor njegova mati. Gotovo se ne bi hotela poročiti samo na sodnji. In kaj potem? Še nikoli nista govorila o tem, toda Matt ve, da bi vprašanje ne spravil iz sebe. Že ob njenih splašenih očeh bi se ustavil.

Misel se mu je zdela težka. Od nobene strani ni mogel do nje. Včasih se mu je zazdelo, da je neumen, ker se s to mislijo ukvarja. Kaj pa je, če se poroči v cerkvi? Poroči se in amen. Toda prijatelji in znanci! Pozna jih. Koliko bo zbadanja in norčevanja!

Ko je podpisal pogodbo, je vedel, da ni več veliko časa. Sam se je že preselil na farmo, toliko, da je nekaj stvari popravil in skrbel za živino.

Jane je prišla samo za kakšne ure, toliko, da mu je skuhala in opravila

najbolj potrebno. Pospravila je bilo dovolj.

Tedaj je Matt v Šali omenil poroko na sodišču. V srcu je mislil resno, toda govoril je s smehom.

Jane se je v sredi dela ustavila in plašno zastrmela vanj.

- Tudi v Šali ne smeš tako govoriti, Matt, - je rekla.

Matt je vedel dovolj.

- Nisem mislil mislil zares, - se je nasmehnil.

Poroka je bila tik pred adventom. Matt je nalašč pisal Franku in ga povabil. Ni verjel, da bo prišel. Pa je. Tudi v cerkev je šel.

Ohcet je bila na farmi. Stari Frank je kar naprej z očmi visel na nevesti in ko mu je vino stopilo v glavo, se je odmajal do Matta, ga udaril po rami in dejal:

- Matt, srečo imaš. Ko bi jaz takrat imel tako, pa bi Frank ne bil tak kakor je.

Mattu se je kar samo smejalo. Res ni bilo starih znancev, zamerili so mu, da se je ženil v cerkvi, toda bilo jih je precej od očetove strani.

Gostija je bila vesela, ničesar ni manjkalo.

Z nočjo so se gostje razkapljali. Ostal je čez noč samo stari Frank, ki se je preveč opil. Pa je bil tudi že pozen za vlak.

Stari Peskar se je potegnil v svojo sobo in nazadnje sta ostala Matt in Jane sama. Oba sta čutila, da je pred njima novo življenje, nove skrbi, da pa sta skupaj in bosta združeno bredla vse težave, ki bodo prišle.

Ko sta šla po stopnicah v spalnico, se je Jane ustavila in tiho rekla:

- Matt tako sem srečna, da sva se v cerkvi poročila. Zdaj vsaj vem, da bo za večno držalo. Do smrti. Vedno si bil tako dober in pošten.

Nič ni rekel. Speklo ga je v srcu.

Stisnila se je k njemu.

Vrh stopnic mu je naredila križ čez čelo. Tedaj je Matt zakopal glavo v njeno ramo. Težko mu je bilo, da jo je hotel razočarati.

Noč je ležala čez Madison in mesto je bilo daleč. Mattu se je zdelo, da so mu Kompolje to uro bliže kakor Cleveland.

In stari Peskar je na glas vzdihnil v svoji sobi:

- Hvala Bogu, jaz nisem zmogel, Matt pa je. Vsaj ta...

Matt je bil srečen. Vse težko kar se je nabralo v srcu ta leta, je zvalil iz sebe kakor da je bilo trd kamen. Oddahnil se je. Kamor je pogledal, vse je bilo njegovo. Prijazna hiša, čeprav ne velika, lep vrt z drevjem, ki je bil sicer močno potreben skrbne roke, pa je vendar obetal še dobre sadove, zadaj dolg pas lepe trave, ki se je zavoljo jeseni že rumenila, za travnikom košata gmajna, ki se je prevesila proti potočku, ki je tekel po globeli.

Na levo spodaj so bila polja. Poznalo se jim je, da je bil stari gospodar malo skrben. Zaraščena so lovila jesensko sonce. Grmovje iz gmajne se je že pognalo v nje in Matt je vedel, da bo njegovo prvo delo ravno to grmovje. Razkopati ga bo treba, znositi na kupe in zažgati. Če bo jesen lepa, bo dela dovolj. Do pomladi bo treba njive na vsak način očistiti.

Njiva in kmet sta eno. To Matt ve.

Sicer mu veselje včasih zakali misel na dolg. Preskar je dal vse, kar je imel. Jane je bila tako vesela, ker je čutila kako je oče oživel. Težko je hodil, toda bencal je kar naprej okoli, vse pretipal, vse pregledal.

- Ni vse najboljšše, Matt, toda tudi cena ni bila visoka. Popraviti bo treba to in ono, toda to vse pride z leti. Zdi se mi, da sem te svoje poslednje groše dobro rešil. - Ti rečem, da me naduha kar popušča.

Matt se je smejal in Jane tudi. Sama je uživala. Zdelo se ji je, da so se vsa njena leta doslej odvijala v pol temi in da je šele zdaj prišla na sonce, ki je obsevalo polja in gmajne. In ta polja in te gmajne, vse to je bilo Mattovo in njeno.

Najtežje je bilo z živino. Te Jane ni bila vajena. Bala se je je. Matt jo je učil. Razkladal ji je, kako naj se približa konju. Res da je žival žival, toda tudi pozna človeka in njegovo ravnanje.

In Jane je bila poslušna učenka. Kakor je spočetka s skrbjo prišla do konja, tako se ga je navadila. V rokah mu je prinesla kruha, včasih kepico sladkorja. Nazadnje jo je raje ubogal kakor Matta, ki se je včasih po domače razjezil in vpil nad njim kakor nekoč v Kompoljah.

Najtežje se je navadila krav. Molža ji dolgo ni šla od rok. Toda Matt je imel potrpljenje, ko je videl kako se muči in kako rada bi veliko postorila.

Stari Peskar je bil kar naprej za hčerjo. Kazal ji je malenkosti, ki jih je Matt spregledal, pa so bile važne. Matt je bil kmet in nikoli ni pomislil, da je Jane prvič pri kmečkem delu. Peskar pa je poznal hčer do zadnje misli in je na tihem dodajal, kar je Matt pozabil pri svojih naukih.

Najbližji sosed je bil pol milje daleč. Stari Steve Miller, s hčerko, ki se je poročila pred nekaj leti. Njen mož Bob je bil Poljak, mlad močan fant, ki pa ni bil posebno navdušen za farmo. Stari je klel, mladi pa se je skoraj vsak teden vlekel v mesto in ponavadi pijan prišel domov. Stari Miller, trd Nemec, je še garal, trdo je delala tudi Dorothy, hčer, toda vse je šlo rakovo pot. Matt je to opazil koj prve dni in smilil se mu je stari. Sta govorila nekajkrat in koj s prvimi besedami je udaril čez zeta.

- Tebe vidim, kakšen si, pa mi je težko. Sem naši trobil, naj premisli,

toda kaj, zdaj je prepozno. Zemlja todle ni slaba. Če gledaš, da trnje in grmovje sproti zaviraš, boš imel njive, da bo veselja. Prejšnji je bil tak kakor naš mladi. Po salonih je letal, delal ni veliko. Ti si pa druge vrste. Živino imaš lepo in ko polje očistiš, ti bo raslo, da bo veselje.

Trepljal ga je po rami, med zlomljeno angleščino mešal nemščino, toda Matt je videl, da bo imel v njem za začetek dobrega svetovalca.

Potlej je Jane povabila Dorothy k sebi. Zdelo se ji je, da je prav, če je z mlado sosedo v prijateljstvu. Prišla je z otrokom, punčko pri dveh letih.

Mattu je bilo nerodno. Čutil se je tako kmečkega in trdega, da ni vedel, kam z rokami. Zato pa je bila Jane čudno pripravna. Koj je bila s sosedo v veselem pogovoru in ni bilo uro, ko se je dekletce že prislinilo v njeno naročje.

Dorothy je bila morda leto ali dve starejša od Jane. Čeprav farmarsko dekle je imelo na sebi nekaj, kar je Matta takoj privabilo. Bila je krepkejša, veselejša, le v govorjenju se je Mattu zdelo, da Jane ne doseže. Janine besede so bile vse zrele, čudno plašne, tako ženske in tople, da so se človeka kar ovile. Dorothy pa je bila v besedi trda in zasmejala se je včasih na način, ki Mattu ni bil všeč.

Tako se je spletlo prijateljstvo med novimi sosedi. Jane ga je bila vesela. Tudi Matt čeprav se je njegovo prijateljstvo kazalo najbolj proti staremu Stevu, ki je vsak dan pribencal v vas.

Matt je bil čez glavi v delu. Mučil se je z grmovjem, trgal korenine in robidovje in kuril. In ko je zažigal kopice, je globoko v nos vlekel duh po dimu. Zdelo se mu je, da je tako dišal ogenj doma, ko so pastirji pekli krompir. Kar vesel je bil te misli.

Dnevi so se krajšali. Peskarja je pričela spet naganjati naduha, jutra so bila že mrzla in iz globeli od vode so vsako jutro vstale meglice.

Potlej je pričel briti veter, mrzel, da je pihal do kosti. Delo se je unašalo in Matt se je največ dajal z drvni.

Nekega jutra je Jani postalo slabo. Vsa zelena se je potegnila izza mize in Matt jo je komaj prestregel v roke. Kakor otroka jo je zanesel v spalnico.

Koj se je zavedla.

- Kaj je napak, Jane? - se je ustrašil Matt.

- Nič, Matt, - se je nasmehnila. Potlej se je prislonila prav na njegovo uho:

- Čakam.

- Se mi je zdelo, - je veselo kretnil stari od vrat. Ga je skrbelo, pa je lezel za njima: Matt se je obrnil in ujela sta se z očmi.

- Je bilo z mojo ravno tako v tistih letih, - je tiho rekel Peskar in odšel po stopnicah. Vedel je, da Matta ne bo tako hitro doli. Odkobalil je v kuhinjo, nabasal pipo pa se je premislil.

- Ne, danes pa cigara, - se je nasmehnil. Še cigara je premalo za tako novico.

Potlej se je usedel in se zastrmel skozi okno.

Zunaj je pršilo. Droben dež, ki je zmrzoval in se svetil na kamenju kakor

lošč. Veter je šuštel skoz koruzna polja in prst je zmrzovala.

Matt in Jane sta prišla v kuhinjo Šele čez dobro uro. Stari se je samo počasi obrnil, zvil usta v nasmeh in dobrodušno rekel:

- Hm.

Potlej je globoko potegnil dim iz cigare in z roko pokazal skoz okno.

- Prši in zmrzuje. Ko se malo unese, bo prav, če nasuješ pepela do hleva in vodnjaka. Da Jane ne spodleti.

- Bom, oče, - se je nasmehnil Matt.

In Šele sedaj je videl, da še vedno drži Jane za roko.

* * *

Stari Steve se je navezal na Matta, da ni mogel biti brez njega. Stalno, vsak dan je prilezel, vprašal najprej po Jane, potlej pa kobalil za Mattom, kamor se je obrnil.

Tudi sneg se je ponujal. Od jezera je vleklo, da so oskubljene krošnje dreves kar opletale. Stari Peskar se je komaj še premaknil iz kuhinje. Kar naprej ga je zeblo. Tudi Jane je šla na poredko ven. Molzel je Matt kar sam, ker se je bal, da bi se ji ob kravah kaj zgodilo. Saj je imel časa na preteg.

Stari Steve je prišel vsak dan. Pomodroval je s starim Peskarjem, potlej pa vselej zalezal v hlev k Mattu. In je bajal o starih časih.

Kadar sta stala pred hlevom, mu je stari Steve kazal na gmajno.

- V tisti gmajni imaš grobove, fant.

Matt ga je splašeno pogledal.

- Tako ti rečem. Indijanci so Indijance tam pokopali.

- Kaj ne poveste, Steve!

- Sure, ti tega ne veš. Ampak sem sam videl, ko so našli kosti in sulice in puščice. Bojda so se nekoč Indijanci sami stepli med seboj. Eni so počivali, drugi pa so jih obšli in od zadaj napadli. Bilo je klanje in po tistem so jih pokopali Bog ve koliko. Vse v tisto tvojo gmajno.

Matta je bilo skoraj strah. Malo se je spominjal iz starih bukev, da so živeli Indijanci, da so se strašno radi topli in da je med njimi misijonaril Baraga.

- Ste kdaj videli Indijance? - je vprašal Steva.

- Well, videl sem jih že, pa niso bili več divji. Spodobni ljudje so bili. Kakor jaz in ti.

Matt se je zamislil. Kako je življenje čudno. Obrača ljudi, poraja in uničuje. Todle, kjer so zdaj njive, so bile nekoč gmajne in po teh gmajnah so se plazili Indijanci, lovili divjačino, se topli med seboj in z belimi, se umikali, umirali in danes ima zemlja drug obraz - in kjer so bile nekoč gmajne, tam valovi poleti rumeno žito. In to žito žanje človek, ki je prišel od nekod čez morje.

Omenil je to Stevu.

Stari se je nasmehnil:

- Sem že sam to premišljal. Tako mora biti. Ni šlo vse po pravici. Časi so bili taki.

Počasi je Matt spoznaval svojo zemljo, njene skrite kotičke in vsak dan

sproti je čutil, da mu je bliže srcu. Zdaj šele si je priznal, da spočetka vendarle ni bilo tako. Ne da bi ne ljubil zemlje. Rad jo je imel, rahlo valovito, zaraščeno, z gmajnami prepreženo, toda v srcu je bilo domotožje. Ko ni bilo Jane blizu, je zagrabil s prgiščem prst, jo drobil med prsti, duhal, težkal in pred očmi so vstali domači razori, ravni nekateri, drugi upognjeni kakor lemež. Prst doma je bila temnejša, todle je ilovnata, rumenkasto se sveti kakor listje na jesen.

In kar mu je bilo najtežje: spočetka ni in ni mogel dobiti zveze s to zemljo. Kakor da je gluh in slep za vse, kar ima in kar mu ponuja. Kakor da s silo vrže iz sebe, njemu - tujcu. To ga je čudno peklo v srcu. Kakor da je zemlja podobna ljudem, ki jih je Matt srečal. Koliko jih je moral požreti spočetka, posebno tam v Pensilvaniji.

- Hurry up, you damn Polacki! - To je slišal kar naprej. Ni se mogel braniti, ko ni znal drugega kakor slovensko. Da ni bilo Bokalovega v Johnstownu, prvo uro bi pustil vse. Tako je le zdržal tiste mesece.

Zdaj je sam, toda tiste prve grenke ure so ostale globoko v srcu. In s to grenkobo je prišel na zemljo, v tej grenkobi je mislil na Kompolje, na domačo zemljo.

Počasi je prišel do zavesti, da je zemlja vendar boljša od ljudi. Zemlja ne loči ljudi, rodi tistemu, ki jo ljubi in varuje. Kakor doma. Če jo dobro orješ, če jo čistiš, ti bo rodila. Če jo zanemarjaš, jo bo zapadel plevel, robidje. V nekaj letih je kakor gozdna frata.

Vse to zdaj Matt ve in žal mu je, da še ni pomladi. Komaj se ponuja prvi sneg. Zima bo dolga in mrzel veter bo mesece dolgo bril čez polja.

Na tihem pa se veseli tudi zime. Zavoljo Jane. Skupaj bodo kakor v gnezdu, čakali na otroka in na pomlad.

Ko bo oboje prišlo, bo Matt res srečen.

Za božič ni bilo snega. Toliko ga je nekoč namedlo, da so bila tla kakor malo potresena z moko.

Kmalu po božiču pa ga je nanese. Koj zjutraj je kazalo, da bo snežilo, toda oster veter je bril oblake z neba in jih cel dan gonil na vse strani. Pozno popoldne pa se je veter pričel ustavljati, oblaki so stisnili še zadnje modre line, drevje je komaj še trepetalo in potlej so se počasi zavrtle prve snežinke.

Jane je gledala skoz kuhinjsko okno.

- Sneg, Matt, - je pokazala s prstom.

Matt ji je gledal čez ramo. Ni gledal toliko snega, bilo mu je prijetno ob Jane, ki se je zveselila snežink.

- Zdaj ne bo treba iti nikamor več, - je krehnil Peskar. - Drva imamo. Doma je vse.

- Hvala Bogu, - je rekla tiho Jane.

Tako se je pričela prava zima.

Kmalu po novem letu je nesreča zadela starega Steva. Mladi je pil nekje v Clevelandu in ga cel teden ni bilo domov. Stari se je nosil po hiši, klet in se jezil, se znašal nad Dorothy in nikjer ni imel obstanka. Po petkrat na dan je prišel k Mattu, stiskal pesti od jeze, toda pomagati si ni mogel.

Matt ga je tolažil.

- Morda se bo unesel. Saj bo moral videti, da tako ne bo prišel daleč.

Steve je rohnal:

- On, unesel? Nikoli. Hvali fabriko in kolne farmo. Zapravil bo, kar bo mogel, in če se Dorothy ne bo pretrgala, bo šlo vse po zlu. Farma ne nese toliko, da bi človek razsipal. Pomisli, da sem jaz celo svoje življenje pustil na tej zemlji. On pa kakor da je padla z nebes in da ni nobene stvari škoda. Sem mu rekel, naj popravi streho na hlevu, ker bo pozimi zamakalo. Ni se je dotaknil. Jaz pa ne upam na streho. Preveč sem slab.

Ni se dal ugnati.

Dva dni po tistem ga je zadela kap. Temno je že bilo, ko je privekala Dorothy k Mattu. Matt se je ustrašil.

- Kaj je, Dorothy?

- Očeta je udarilo.

Matt je rinil kvišku.

- Kaj ga je udarilo?

- Stroke!

V tistem hipu se je spomnil starega Johna v livarni. Obšla ga je tiha groza.

- Je mrtev?

Odkimala je. Jane jo je držala za roke in tudi Jane se je tresla.

- Pojdi Matt in poglej, - je prosila.

Matt se je oblekel.

- Je Bob doma, Dorothy?

V veku je odkimala.

Jane ju je spremila do vrat in še dolgo strmela za njima. Šele, ko sta

zginila v temi, je zaprla vrata in odšla k očetu v kuhinjo, ki je čudno tiho sedel.

- Ko je človek star, Jane, je vsaka ura podarjena, - je rekel votlo. Ta dan še ni kadil, preveč ga je dajala sapa.

Jane je sklenila roke v naročju in se splašeno zastrmela predse.

Matt in Dorothy sta hitela kljub poledeneli poti. Ko sta hodila navzdol, ji je Matt ponudil roko.

- Primi se, da ne padeš.

Začutil je njeno vročo, tresočo se roko v svoji. Skoraj vlekel jo je za seboj.

- Vse je samo zavoljo Boba, Matt, - je rekla.

- Vem, - je skoraj siknil. - Preveč se je razjezil. Je mar to gospodar? In če mu za zemljo ni, da bi vsaj na otroka gledal in na tebe.

Tedaj je znova planila v vek. Matt je čutil kako se ga oklepa z roko in nenadoma mu je postalo neprijetno. Toda pot je bila preveč ledena, da bi jo spustil. Skoraj tekla sta.

Steve je ležal na postelji in bil pri zavesti. Toda Matt je koj videl, da je slab. Desne roke ni mogel premakniti, tudi noge ne. Desni kot ust mu je bil čudno potegnen.

- Grem po doktorja, Steve? - je vprašal Matt.

Steve je premaknil glavo.

V sobi je dišalo po žganju.

- Zakaj ste pili, Steve? - je goltnil Matt. - Ne bi smeli piti na jezo.

Steve se ni premaknil.

Matt se je obrnil.

- Dorothy, se mi zdi, da ne bo napak, če namočiš cunjo v jesih in mu jo deneš na glavo. Jaz bom gnal, kar bom mogel.

Šla je za njim v kuhinjo. Hotela je še nekaj reči, toda Matt je bil že zunaj. Celo pot je tekel. Jane ga je slišala in ga pričakala na pragu.

- Kaj stojiš zunaj v tem mrazu, - je bil nežen za njo. - Naprežem in grem po dohtarja. Slab se mi zdi.

Vsa se je tresla.

Ko je voz zropotal z dvorišča, se je Peskar, tesno prislonjen k hčeri, zagledal v okno.

- Srce pa ima ta fant, Jane. V dobrih rokah si. Zdaj pa spat pojdi. Matta bom že jaz pričakal. Leže še težje sapo lovim kakor sede. In ti si spanja potrebna.

Slišal je škripanje stopnic in vesel je bil, da gre Jane spat. Saj je vsa iz sebe. Tako se žene kakor se je rajna.

V Peskarju je čudna skrb. Z glavo na robu naslanjača je vendar zadremal. Matt se je pozno vrnil. Peskar je slišal, ko se je pripeljal, ko je spregel in gnal konja v hlev.

- Kako? - je vprašal, ko je vstopil.

- Doktor upa, da se bo malo popravil. Vsaj noga. Za roko nima toliko upanja. Jeziti se ne sme.

- Jeziti se ne sme, - je ponovil Peskar.

- Spat pojdite, oče, - je tiho rekel Matt.

- Saj grem. Jane sem kar takoj nagnal. Reva se vsake stvari tako ustraši. In žene se tako. Preveč se žene. To je njena napaka. Njena mati je bila taka. Matt se je slačil in ni rekel besede. Potlej je povosčil lahko noč in odšel po stopnicah.

Jane še ni spala. Ko je vstopil, se je dvignila in mu ovila roke okrog vratu.

- Tako zelo sem se bala, Matt. Če Steve umre, bo Dorothy velika reva.

- Ne ženi se tako, Jane. Zate ni dobro.

Utihičila je, toda nenadoma je rekla:

- Matt, če kdo umre, mi je vedno tako hudo. Vedno mislim, da bo nekoč umrl oče. Toda jaz bom umrla - pred teboj.

Planila je v vek.

Matt je čutil, da je vsa iz sebe. Ni ji rekel besede, samo stisnil jo je k sebi in pustil, da mu je zaspala na rami. Potlej ji je obrisal solze.

Sam ni mogel zaspati. Janino razburjenje, njen čudni vek, njene misli o smrti, vse ga je pretreslo. Zdaj je mirno dihala, toda z roko je včasih zamahnila kakor da grabi za oprijemkom.

V tem hipu se je spomnil na Dorothyino roko. Kako je bila vroča in raskava.

Stresel je z glavo in legel. Previdno je potegnil odejo čez Janino roko. V oknih je zašumelo. Veter, sneg.

Stevu je odleglo in ko je Matt prišel pogledat, je podložen z blazinami sedel v postelji. Nogo je mogel za spoznanje premakniti, roka pa je bila mrtva. Tudi ustnice so bile še vedno zategle, toda govoril je, čeprav težko.

- Hvala, Matt, - je goltnil.

Dorothy je sedela pri postelji. Bila je videti trudna, oči so ji bile zardele, ustnice skoraj brez barve.

Mattu se je zasmilila. Čutil je, kako se s poslednjo močjo oklepa očeta, videl je otroka, kako sam kobali po hiši. Boba ni bilo.

Tod vpricho Steva ni hotel vprašati zanj.

Poslovil se je hitro. Dorothy ga je spremila pred vrata.

- Boba še ni, - je vprašal Matt.

- Ne, - je siknila.

- Morda se mu je kaj zgodilo?

Skomignila je z rameni.

- Vprašati bi morala.

- Kje, - je stisnila skoz zobe.

- Morda veš, kam je navadno šel.

- Vem, toda tistega praga ne prestopim. In počemu bi hodila?

Razburila se je.

- Počemu bi hodila, Matt, če misli, da mu je tam bolje. Očetu ne upam povedati, toda...

Ni skončala. Planila je v vek. Toda kakor da jo je sram solza, je stisnila pesti:

- Meni je zdaj vseeno. Nimam ga več rada, Matt.

Matt je strmel v tla. Ni si mislil, da je vse tako daleč in /tesno mu je postalo.

- Jutri pridem spet, - je rekel nenadoma in se obrnil.

- Hvala, Matt in pozdravi Jane, - je rekla tiho.

In ko je že odhajal, se ji je iztrgalo:

- Ko bosta dobila otroka, ji bom stregla.

Gledala je za njim. Matt je čutil, da je nekaj narobe. Nikjer ni krivde, nič ni, da bi z očmi videl, toda v svoji pameti čuti, da se nekaj spočenja.

Oče in Jane, oba sta ga sprejela z vprašanji. Jane je bila sicer videti zmučena, toda niti z besedico ni omenila svojega obnašanja.

Matt je bil vesel tega, čeprav ga je na dnu duše vendarle skrbelo kaj je z njo. Valil je krivdo na Stevovo nesrečo in ženino pričakovanje.

Vsaka žena je ob takem času čudna.

Dela ni bilo veliko. Matt je ponarejal okrog hiše stvari, za katere na pomlad ne bo več časa. Pri hlevu je bilo treba zamenjati nekaj desk in pri kokoših zapažiti notranjo stran hišice. Se mu je zdelo, da je le pretenka.

Nazadnje je navlačil najlepše deske in pričel žagati. Ko je prišla Jane, ogrnjena v debelo ruto, jo je z nasmehom premeril od nog do glave.

- No, kaj misliš, da bo iz tega?

Ugibala je in ugibala, toda uganiti ni mogla. Potlej je Matt stopil tesno k njej, ji s prstom dvignil brado in se smejal.

- Zibel naredim.

Zdaj se je smejala tudi Jane.

- Hiteti boš moral.

- Bom, ti pa nazaj, da se ne prehladiš.

Ubogala je, toda mimogrede se je ustavila še pri kokoših. Ko je zaprla vrata, se je na oknu pokazal očetov obraz. Videl je, da mu je povedala. Stari Peskar se je na drobno smejal in kimal.

Matt je bil vesel. Opoldne je samo toliko stopil v hišo, da je pojedel pa se je koj spet spravil na delo.

Proti večeru je prišel Bob, Matt ga ni zapazil prej, dokler ni stal pred njim. Bil je videti izpit, čudno zabuhel.

- Dober večer, sosed. Delaš?

- Delam, - je rekel Matt.

- Zibel? - se je skremžil Bob.

- Nekaj takega, - je stisnil skoz zobe Matt. Čeprav se je trudil, da bi bil prijazen, ni mogel biti.

- Našega je torej zadelo, - je butnil v sredo.

- Vem, - se je krotil Matt. - Po doktorja sem šel, ker te ni bilo doma. Dolgo si hodil.

Bob je grizel ustnice.

- Boljše je v mestu, - je nazadnje rekel. - Stari me ne more videti živega. Tedaj je butnilo iz Matta.

- Poslušaj, Bob. Lepo farmo imaš, pridno ženo, otroka imaš in Steve ni

napak človek. Leta in leta se je mučil z zemljo, celo življenje je pustil na njej. Ti pa vsega tega ne vidiš. Ni prav, da greš kakor da ti za vse ni nič mar.

- Ni mi, - je siknil. - Rekel sem že staremu, naj proda, toda noče. Jaz se todle ne bom pobijal. V fabriko grem, kjer sem bil nekoč.

- Dorothy je rada na farmi. Zakaj bi jo silil, Bob?

- Saj je ne bom, - se je suho nasmejal. - Zavoljo mene lahko ostane pri starem, če hoče. Manjka se žensk.

Matt je obstal.

- Tako?

Bob je vstal s tnala in otepel hlače.

- Sem mislil, da bi ti pritisnil na starega, da bi farmo prodal. Posebno zdaj, ko ne bo več dosti z njim. Veliko da nate. Pa vidim, da sem na narobe vrata prišel.

Spet se je zasmejal.

Matt ni nič odgovoril.

Bob je odšel pod drevjem in zginil pod pot.

Žaga v Mattovi roki se je tresla. Skušal je žagati pa se mu je zdelo, da žaga kar naprej poje:

Nimam ga rada, nimam ga rada.

- Saj ga ne more imeti, - je siknil Matt na glas. Ustrašil se je. Jane je stala pred šupo in strmela vanj.

- Zakaj je prišel, Matt?

- Da bi Steva nagovoril, naj proda farmo. Hudič.

In nenadoma je rekla Jane:

- Dorothy ga nima rada. Jaz vem, da ga nima.

Matt je odložil žago in zravnal deske na mizo. Potlej je stopil do nje in jo objel čez pas.

- Ne moreva ji pomagati, Jane. Dovolj je za danes.

- Ne moreva ji pomagati, - je ponovila.

Peskar se je dvignil, ko sta vstopila.

- No?

- Zdi se mi, da je Dorothy velika reva, - je rekel počasi Matt.

- Je. V mladem sta pa dva hudiča. Prvo uro sem ga precenil.

Potlej se je obrnil k Jane:

- Ti pa ne hodi ven v tem mrazu. Nisi sama.

Brez besede je vsem trem nalila čaja.

* * *

Ko so bile njive nared, je Jane rodila fantka. Cel dan se je mučila, Matt je bil že ves iz sebe, stari Peskar je mendral po hiši in se jezil nad babnico, čeprav je vedel, da ne more napraviti več kakor more. Jane je bila pač po materi. Tenka in krhka.

Z nočjo se je otrok rodil in na Janinem prepotenem obrazu se je razlila sreča. Slišala je visok glasek, ki je cvilil v večer, slišala očetovo stopicanje po hiši in topli glas moža, ki se je komaj upal hoditi.

Kako je bil Matt vesel! Še zdaj ga vidi, kako se je spustil ob njej na kolena

in ji tiščal glavo v ramo. Ko je odšel in je obrisala solze na koži, ki so ostale za njim, ji je bilo začuda lepo. Vse hudo je mimo in zdaj so štirje v hiši.

Babica ji je zvila prepotene lase in zdaj je tako lepo počivati. Otrok je skopan in leži v zibeli, Jane se tiho nasmaha. Gleda na zibel, na velika nerodna srca in na čudno krive rože. Matt pač nima roke za slikanje, toda zibel sama je tako ljubka in čedna.

Drugo jutro je prišla Dorothy in ji prinesla darilo: veliko pogačo. Jane se je nasmehnila, Dorothy pa jo je poljubila na lice.

- Tako sem vesela, da je vse za teboj, Jane, - je rekla preprosto.

V sobi je bilo mračno, zavese so bile zagrnjene.

- Dokler ne boš mogla, vam bom jaz kuhala. In oprala tudi. Ti se moraš zelo spočitati, ker si šibka. Jane se je samo smehljala.

Tako je Dorothy zagospodinjala pri Mattu, ki je komaj kaj časa ujel za jelo. Delo se je grmadilo, doma žena in otrok in malenkosti, ki so se nabrale sproti. Dorothy je pač opravila najbolj nujno, veliko ni mogla, ker je Steve, čeprav je za silo že mandral z delom, le pogrešal delavko.

Boba ni bilo več. Zdržal je do pomladi, potlej je odšel. Steve ga niti z besedo ni zadrževal. Tudi Dorothy mu ni rekla besede.

Ko ga je videla, kako je odhajal, se ji je celo zdelo, da gre nekaj težkega od nje, nekaj kar ni spadalo v njeno življenje, kar jo je davilo in dušilo.

Otrok ji je ostal. Več ni potrebovala.

Steve je kar oživel in ko se je Matt prišel ponuditi, da bo pomagal, kjer bo pač mogel, se je stari od veselja spozabil, ga udaril po rami in dejal:

- Matt, ko bi bil ti pri nas.

Po štirinajstih dneh je bila Jane že toliko pri moči, da je glavno sama opravila. Matt je bil vesel že tega, da jo je spet videl v kuhinji. Vse je dobilo spet nov obraz. Kar je Dorothy predstavila, je na ljubeč in tih način spet postavila na staro mesto.

Matt se je vedno moral čuditi kako ima Jane pripravne roke. Nikoli ne hiti, toda vsaka stvar v njenih rokah dobi poseben nadih.

Spočetka je celo kazalo, da se je znebila svoje čudne zamišljenosti, ki je Matta tako skrbela. Celotno oče je to zapazil. Toda kmalu se je pokazalo, da sta se oba motila.

Kmalu po krstu - otroka so krstili za Andreja - je otrok zbolel. Pričela ga je kuhati vročina in Matt je videl, da bo moral po zdravnika. Jane je bila kakor ob pamet. Klečala je ob zibeli, vila roke in ko ji je Matt pogledal v oči, se mu je zdelo, kakor da gledajo nekam čez, v nekaj, kar samo ona vidi.

Ustrašila se je.

Zdravnik pri otroku ni našel kaj posebnega. Hud prehlad. Potlej ga je Matt naprosil, naj pregleda še ženo. Sam se je umaknil v kuhinjo k očetu.

Stari Peskar je bobnal s pesti po mizi.

- Kaj je? - je zasrepetel v Matta.

Odgovori mu: - Z otrokom ni hudega, toda bojim se, da je Jane bolj bolna.

Stari je dolgo molčal.

Potlej je nenadoma krehnil:

- Tudi jaz se bojim.

Matt je položil pesti na mizo.

- Kaj ji je?

Stari je mignil in strmel skoz okno.

- Ne vem, toda pri moji ženi je bilo isto. Ko Jane pogledam, njo vidim.

Tedaj je po stopnicah prišel zdravnik. Matt je vstal. Takoj ko je sedel na voz, je butnilo iz njega:

- Kaj je z njo?

Zdravnik je iskal za besedami. Matt je to takoj opazil.

- O stvareh, ki jih še ni, govori, kakor da so že: Živci.

Matt ni nič rekel.

Potlej se je zdravnik sklonil naprej in kakor da ni prav nič važno, vprašal:

- Kako je bilo z njeno materjo? Je bila tudi taka?

- Menda, - je tiho rekel Matt.

Zdravnik ga je ošinil s pogledom, potlej se je zagledal v polja.

- Dobro, da ste na farmi. Za tako ženo je najboljše. Mnogo boljše kakor v mestu. Naj jemlje redno tista zdravila, ki sem jih dal.

Matt je samo pokimal.

Celo pot nazaj grede je mislil samo na Jane. Na otroka se še spomnil ni.

Ko je stopil v kuhinjo, je Jane sedela pri očetu. Z nasmehom mu je rekla:

- Matt, nič mu ni. Adnrej je samo prehlajen. Toda meni se je zdelo, da ima že steklene oči.

- In kaj je tebi rekel zdravnik? - se je premagoval Matt.

- Nič, rekel je, da moram biti pridna. Samo to.

Peskar je molčal, Matt je pa rekel:

- Vidiš, pridna moraš biti in se ne gnati za vsako stvar kakor se ženeš.

Tedaj je rekel Peskar.

- Bo že Bog dal, da bo vse prav.

Potlej je Jane odšla k otroku.

6

Andrej je pridno rasel, Matt pa je garal kot živina. In mu je bilo kar prav. Sicer se mu je zdelo, da je Jane po zdravilih vendarle boljše, toda tisti pogovor z zdravnikom mu ni šel več iz glave. Tudi to, da se je Peskar tako potegnil vase, ga je žgalo. Kaj neki premišlja?

Matt je delal doma in pri Stevu. Stari si je sicer čudovito opomogel, celo roka, za katero je zdravnik rekel, da bo ostala trda, se je omehčala, toda poznalo se je, da pri hiši ni mlade moške roke. Orati je pomagal Matt, vlečil je pa stari Steve sam.

Dorothy je bila povsod. Matt jo je občudoval. Legala je pozno, vstajala prva, skuhala, opravila živino in otroka in se potlej pekla na soncu cel dan. Videti je bilo, da zdravje kar kipi od nje.

Matt ni mogel dojeti, da je Bob odšel. Čeprav ga je večkrat imelo, da bi

vprašal po njem, vendar ni hotel dregniti v boleče mesto. Naj se vse razgnoji kakor se more.

Prvič je sama dregnila, ko so pospravljali koruzo. Bil je medel jesenski dan in Steve bi rad videl, da bi bila koruza pred dežjem pod streho.

- Drugi teden grem na sodnijo, - je rekla nenadoma.

Matt jo je začudeno pogledal.

- Bob bi se rad ločil, - se je smejala. Čakala da je na to.

Matt ni mogel razumeti njenega smeha.

- Poročila sta se samo civilno. Pred sodnijo. Nič v cerkvi.

Gledala ga je s tistim čudnim nasmehom, ki je Matta vselej zmedel.

- Nisem vedel, da sta bila poročena samo na sodniji, - je rekel.

- On je tako hotel, - je rekla kakor v zadregi.

- In kako boš zdaj? - se je utrgalo iz Matta.

- Kako? Saj ga že toliko mesecev ni in je šlo. Seveda, brez tebe bi midva z očetom ne zmogla. Morala bi najeti. Tako pa.

- Se mar misli Bob spet poročiti?

Prikimala je.

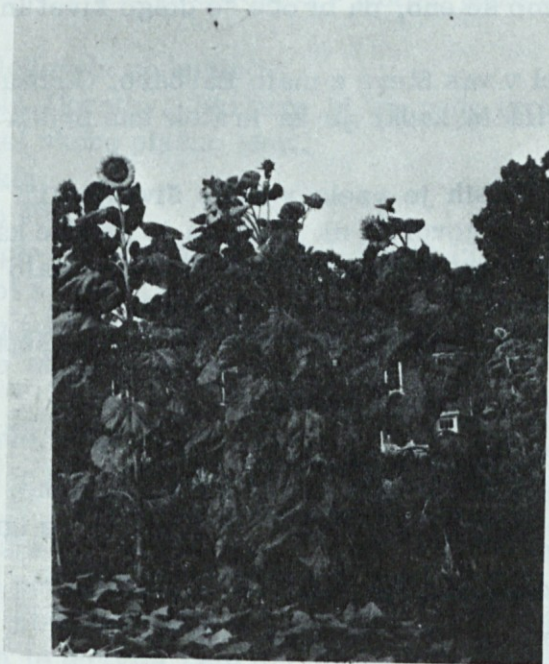
- In ti?

- Jaz ne, - je rekla tiho.

In kakor da jo je ujel v napačni misli, je hitro dodala:

- Če hočeš, to lahko kar zapelješ domov.

Zlezel je na voz in odpeljal. Preden je z vozom zginil pod breg, se je obrnil. Dorothy je stala na kraju njive in gledala proti gmajni. Ni se premaknila. Kakor ulita v zemljo je stala tam in veter, ki je vlekel od gmajne, ji je kuštral lase.

Matt je zaprl oči in mislil na Jane.

Ko bi bila Jane tako zdrava kakor Dorothy, ne bilo bi teh težkih misli, ne tega strahu, kaj bo prišlo in sama bi laže živela.

Od Jane se Matt z mislijo splazi do očeta. Kar trhleni kakor da ga hčerina bolezen bolj podira kakor njo. Z naduho je čezdalje hujše in lahko se zgodi, da ga nekega dne zmanjka. Matt si ne upa misliti. Kakšna bo Jane! Ob pamet bo. Vsako malenkost grize in grize, vsako bolečino spravi vase in jo pregnete do zadnje še tako globoke skritosti.

Ko se je delo uneslo, je Matt na skrivaj odšel k zdravniku. Koj ga je spoznal.

- Je mar slabše?

- Ni, toda rad bi vedel, kaj morem še storiti.

Zdravnik je s svinčnikom trkal ob mizo.

- Če je podedovala, sva oba brez moči. Nič ne morem reči, toda čas bo pokazal.

Vstal je in mu položil roko na ramo:

- Mr. Kovach, eno je najvažnejše. Kažite ob njej veliko zaupanje in veliko silo. Naredite se tako, da bo imela občutek, da verujete vanjo. In nikoli ne pokažite, da vidite kaj, kar razkriva njeno bolezen.

Ponudil mu je roko, toda Matt jo je spregledal. Kakor v sanjah je šel po stopnicah.

Pričelo se je dolgo deževje. Dež je spiral polja, ceste so bile take, da je blato kar kipelo. Prvič, da se je Matt ustrašil samote. Vedel je, da se bo trpljenje za Jane znova začelo.

Peskar se skoraj ni več premaknil iz kuhinje. Matt je na vse načine poskušal, da bi Jane vsaj za čas odtrgal od njega, toda zaman. Peskar sam je prišel v svoj svet in se je oklepал hčere kakor otrok. Matt je videl, da je brez moči. Želel si je samo še eno, da bi oče še dolgo živel in s svojim življenjem držal še Janino.

Vsak dan je prišel v vas Steve z malo Barbaro. Otroka sta se igrala, Steve in Peskar sta govorila in kadar je za kratek čas prišla še Dorothy, tedaj je zaživela tudi Jane.

Toda ne vselej. Včasih je vzela v roke šivanje, ga držala v naročju in komaj kaj rekla. In tudi govorila ni. Strmela je predse kakor da nekoga čaka.

Nekoč je prišla Dorothy z Barbaro sama. Bilo je malo pred božičem, zunaj mraz brez snega in okrog in okrog globoka tišina.

Nenadoma se je Jane dvignila, dela prst na usta in šepnila:

- Nekdo joka.

Matt je zakril oči.

- Nekdo joka, - je ponovila.

Tedaj je Matt stopil k njej in ji položil roko čez ramo.

- Nihče ne joka, Jane. Glej, Andrej je tukaj in se igra. In mi smo tukaj.

Kdo naj torej joka?

Pogledala ga je s čudnim pogledom.

- Joka, saj slišim.

Peskar je na pol sedel na pol slonel v naslanjaču. S stisnjenimi očmi je dejal:

- Matt, pelji jo v posteljo.

Ni se branila. Matt je obsedel ob njej. Nič ni govorila. Potlej je zaspala in Matt je po prstih odšel iz sobe. Vrat ni zaprl.

Preskar je samo pogledal. Dorothy ni bilo več.

- Odšla je in Andreja je vzela s seboj. Zvečer ga bo pripeljala nazaj. Je zaspala zdaj?

Matt je prikimal.

- Matt, - je goltnil Peskar.

- Kaj je, oče?

- Kakor da sem kriv in vendar nisem. Videl sem, kako te je imela rada in ti njo, pa sem.

Dlje ni prišel. Krčevit vek ga je zlomil.

Matt je stal ob oknu in strmел že porumenelo, zmrzlo travo.

- Tako je bilo z materjo, kajne?

- Prav tako, - se je utrgalo iz starega. - Ko se je začelo, je rekla iste besede kakor danes Jane.

- Nekdo joka.

Znova je bruhnil v vek. Matt ni mogel vekati. V enem samem hipu je videl celo svoje življenje, rudnik in gmajno, starega Franka, livarno in starega Johna, prvo srečo, tisto nedeljsko popoldne ob jezeru, vse te dni na farmi - in videl je, kako se podira, kako se vse seseda, kako v nič zginevajo sanje, ki jih je bilo toliko. In je v mislih še sam podiral. Počemu vse to, počemu vse trpljenje, garanje?

Tedaj je prišla Jane po stopnicah. Matt se je zasukal.

- Zaspala sem, - je rekla preprosto. - Koliko je že ura? Tako dolgo sem spala.

Potlej se je razgledovala po kuhinji.

- Andreja je vzela Dorothy. Barbara bi se rada igrala z njim. Naj bo do večera tam, - je rekel skoro plašno Matt.

- Naj bo, - je rekla.

Potlej je segla po šivanju.

In Matt ji je pripovedoval, da je pisal Frank iz gmajne. Ni več za težko delo, toda za farmo bi še bil. Če morda potrebuje delavca.

- Vzemi ga, blizu tebe je doma. Star človek je vedno revež.

- Saj še ni toliko star, - se je Matt posili zasmel. - Mislim, da ga je pijača zdelala.

- Revež je vendarle, - ga je pogledala.

Še pred pomladjo je bil Frank pri Mattu. In Matt ga je bil vesel.

* * *

Matt je na tihem upal, da se bo spomladi Jane obrnila na boljše, toda bolezen je šla svojo pot. Sicer - Matt je to z bridkostjo spoznal - mu novi znaki Janine bolezni niso več tako silno rezali duše, toda zavest, da je proti bolezni brez moči, ga je mrtvila celo pri delu. In kar je bilo najhujše: Peskar

je počasi ugašal. Poslednje sile so ga zapuščale. Jane se skoraj ni več premaknila od njega. Pozabila je na delo, pozabila na otroka in če ga po cel dan ni bilo doma, ni vprašala po njem.

Matt je dokončno spoznal, da je zgubljena.

Bilo je tik pred veliko nočjo, ko so se Peskarju stekle ure. Že zjutraj je bil videti čudno mrzel in modrikast. Matt je gledal samo Jane. Vek se ji ni ustavil. Z muko je prenesel očeta iz naslanjača v posteljo in ga podprl z blazinami. Videl je, da ni več pomoči. Z zaprtimi očmi je lovil poslednjo sapo.

Jane je butala z glavo ob posteljno stranico, rjula in Matt sam je bil s svojimi močmi pri kraju. Pod noč je Dorothy na Mattovo prošnjo šla po duhovnika.

Uro po tistem je stari Peskar umrl. Z groznim krikom se je Jane zrušila čez posteljo in obmirovala.

Matt jo je zanesel na posteljo, Frank pa je zapregel in kar se je dalo gnal konja.

Zdravnik se ni začudil. Mirno in tiho je opravil svoje delo. Matt se ga ni upal motiti. Šele potlej, ko je videl, da je Jane odprla oči in mu je zdravnik z roko pokazal, naj odide, se je Matt premaknil.

Pričakal je zdravnika ob mrtvem očetu.

- Mr. Kovach, samo ena pot je še. Bolnica.

Matt je pričakoval teh besedi.

- Rekli ste lepše kakor ste hoteli. Umobolnica.

Prikimal je.

- Kdaj bi morala iti?

- Še nocoj, moglo bi se kaj zgoditi. Pošljem avto.

Kakor spodsekan je odšel za zdravnikom in Frankom na dvorišče. Voza že ni bilo več, toda Matt je še vedno stal.

Še pred polnočjo so Jane odpeljali. Ni se branila, tudi poznala ni nikogar. Ko se je Matt sklonil nad njo, se mu je zdelo, da v blazinah leži samo še duh, samo še senca, ki ne ve nikamor več.

Franka je poslal k mrtvemu, sam je obstal na dvorišču. Gologlav, razpet je strmel okrog sebe, potlej se je zasukal proti gmajni.

Tedaj je zrasel stari Steve izza šupe:

- Matt!

Obrnil se je počasi kakor težka vrata.

- Matt. Andrej te čaka.

Prijel ga je za roko. Matt je hodil ob njem kakor otrok.

Ko je zagledal Andreja v Dorothyinem naročju, šele tedaj se je v Mattu razvezal vek.

Staremu Stevu se je tresel glas:

- Matt, odleglo ti bo. Ostani pri otroku, midva s Frankom bova preoblekla mrliča.

Ko je odšel, se je dvignila tudi Dorothy.

- Otrok je zbit, zanesem ga v posteljo. Doma ga ne moreš imeti.

Pogledal jo je in videl, da ima oči kar vnete od veka. Samo pokimal je. Ostal je sam. Slišal je, da se je Andrej oglasil in da mu Dorothy tiho nekaj pripoveduje. Potlej je otrok utihnil.

Matt je čutil, da se mu trese vsa notranjost, kakor da je vse v njem pripeto na tenko nit. Misli na Peskarja, ki ga Steve in Frank preoblačita. Morda bi še živel kakšno leto, da ni videl kako gre z Jane hitro h kraju. Vedel je, kako je bilo z njeno materjo. Vse je videl naprej in to ga je zlomilo pred časom.

Zakaj je molčal vsa ta leta, zakaj ni rekel besede takrat, ko je videl, da sta si z Jane dobra?

Nenadoma se mu je misel uprla. Ali ne dela krivice Jane? Mar ni imela pravice biti srečna vsaj nekaj let? Morda je slutila, kaj bo prišlo, pa se je oklenila njega.

Zazdelo se mu je, da je vendarle nekaj storil zanjo, da je ob njegovi roki naredila vsaj nekaj korakov v srečo, ki je odprta vsakemu človeku. Dekle je bila, imela je svoje sanje, svoje hrepenenje.

Misel, da ji je daroval košček sreče, ga je vzdignila. Morda je Peskar upal, da se bo na farmi popravila in je zato silil v to življenje. Peskar ga ni mislil varati. Ljubil je hčer, edino kar je še imel in je molčal o njeni bolezni. Mar ni to znak velikega upanja, ki ga je položil vanj?

Drugemu bi hčere ne dal. Gotovo bi je ne dal. Imel bi jo pri sebi, dokler bi ne prišlo, kar je moralo priti.

Tedaj se je vrnila Dorothy. Bleda je obstala med vrati.

- Matt, če nočeš, da bi bila tukaj, lahko odidem.

- Ostani, - je rekel. - Moram domov, da pomagam Stevu in Franku.

Prikimala je.

Ko je odhajal, se je med vrati obrnil:

- Dorothy, če bi se Andrej zbudil, daj mu piti malo čaja. Jane je vedno tako delala.

- Bom, Matt.

7

Pogrebcev je bilo več, kakor je Matt pričakoval. Ko je mrtvi Peskar zginil v jami, je Matt kakor skoz meglo videl Steva, ki je držal za roko Barbaro in Dorothy, ki je imela v naročju Andreja. Mattu se je zdelo, da so oči vseh uprte naravnost vanj, da mu vrtajo v dušo, da iščejo za sklepom, ki ga je morda že naredil.

Takoj po pogrebu je Mattu za hip odleglo. Frank se je takoj spravil na delo, opravil živino in Matt je videl, kako se trudi, da bi ustvaril v hiši in okrog hiše videz življenja.

Ko se je spravil k molži, je Matt stopil za njim.

- Frank, vesel sem, da sem te vzela, - je rekel.

Tedaj se je Frank vzdignil, stopil tesno k njemu in mu položil roko na ramo:

- Matt, kar sem takrat v gmajni gobcal, tisto ni bilo veliko prida. Vem, da si imel Jane rad in jo imaš še. Toda na to pomisliva; vse do očetove smrti je vedela, da gre z njo navzdol in verjemi, da jo je bolelo. Zdaj ji je nemara vsaj to odvzeto. Vedno si bil dober z njo in lepa leta je imela ob tebi. Otroka imaš od nje, farmo imaš in življenje je pač vedno krivo, nikoli ne gre ravno pot. Vem, da boš...

Glas se mu je začel tresti, položil je posodo z mlekom na tla in odšel skozi vrata. Matt je videl, da se mu ramena tresejo.

Potlej se je Matt usedel in začel mlestiti. Brez misli, prsti so se mu premikali iz navade.

Krava je bila čudno nemirna. Matt se ni jezil kakor v prejšnjih časih. Počakal je, da se je obrnila in spet pričel. Toda prsti so morali pretrdo grabiti. Krava se je obračala kar naprej, nazadnje brnila v posodo in Matt je razlil vse, kar je namolzel.

Vstal je in gledal v belo lužo, ki je zginevala v nastlani slami. Ni zarjul nad življo kakor nekoč. Mirno si je obrisal obrizgane hlače.

- Matt, pusti, - je zrasel Frank za njim. - Za otrokom poglej.

Segel je po posodi. Matt mu ni branil. Obrnil se je in odšel iz hleva.

Otroka je pustil čez noč pri Dorothy. Ni hotel domov. Tako sta ostala s Frankom sama. Nobenemu se ni dalo v posteljo. Sedela sta v kuhinji in Frank je tipal za razgovorom. Molčati vendar ne moreta.

- Matt, - je krehnil. - Živeti je treba začeti koj prvi dan. Če nimaš nikogar, lahko počakaš kakšen dan. Toda ti imaš otroka.

In čez čas je dodal:

- In Jane je tudi še živa. Če ostane še tam in če ji ni pomoči, stroški bodo. Vem, da boš poskušal, da ji bodo stregli kar najbolje.

Prvič, da se je Matt dodobra zavedel.

- Prav imaš, Frank, - je rekel tiho.

Potlej se je nenadoma dvignil in odšel spat.

Zjutraj se je odpeljal k zdravniku, ki ga je pričakoval v svojem uradu.

- Vse kaže na dednost. Ne meni se za nobeno reč in...

Matt je vse to pričakoval. Sedel je v stolu, z glavo v dlaneh in strmел v tla. Ko je zdravnik utihnil, je dvignil glavo:

- In?

- Upanja ni skoro nobenega. Vprašanje let.

Stopil je bliže.

- Mr. Kovach, mož ste in vem, da boste prenesli to težo. Katolik sem in če ste vi tudi, ali se vam ne zdi, da je žena potrebna vaše ljubezni zdaj bolj kot kdajkoli. Če je tudi ne bo več dojela, mož bo odgovor dajal za svojo ženo do njene zadnje ure. Ste se v cerkvi poročili?

Prikimal je.

- Kot zdravnik vam ne morem več pomagati, rad bi vam kot človek. Otroka imate. Njen in vaš je. V njem imate tudi njo. In ženo ljubite naprej. Nekoč bo videla kar zdaj ne vidi več.

- Rad bi jo videl, - se je vzdignil Matt.

- Počakajte še kakšen teden. Zanje bo boljše.

Segla sta si v roke.

- Hvala, doktor, - je izjecljal Matt.

Ko se je Matt na stopnicah obrnil, je videl, da doktor še vedno stoji pri vratih. Vzdignil je roko, potlej pa počasi odšel na cesto.

Tako je Matt Kovach pričel spet živeti. Prve dni po sili, nato je upor v njem popustil, videl je, da življenje ne prizanesa nikomur. Andrejček je s svojim žlobudranjem napolnil najtežje ure s svojo otroškostjo in Matt je prihajal počasi na staro pot.

Frank je bil tega vesel. Pregarjal se je z otrokom, pozno v noč ponaredil, kar je Matt še spregledal in čakal s hrepenenjem, da uplahne v Mattu vse, kar še žge.

Najtežje je bilo zavoljo kuhe. Večkrat je skuhala Dorothy, toda Matt je videl, da večno tako ne more biti.

V Chardonu je našel staro vdovo, ki ni imela nikogar več. Vesela je bila ponudbe. Zdaj šele je Frank videl, da se je Matt izkopal iz najhujšega.

Potlej je prišel prvi obisk, ki je Matta spet za cel teden pokopal. Ko je odhajal, je bil Frank ves iz sebe. Matt je bil bled, roke so se mu tresle, da niti zapreči ni mogel sam.

Frank mu ni upal reči besede.

Ko je Matt stopil v poslopje, so se mu noge tako tresle, da je moral na stopnicah obstati. S silo je uravnaval misli, se mučil, da bi se zbral, da bi se umiril, toda ni zmoغل.

Jane je sedela na stolu. Negibna kakor kip. Potlej je nenadoma vstala, nagnila glavo in rekla na glas:

- Nekdo joka.

Stala je, kakor da posluša, potlej je sedla na posteljo in pričela posnemati zvonove, ki zvone mrličom.

- Bim, bim, bim.

Matt je vokal in sestra ga je hotela poriniti na stran.

Tedaj se je Jane zasukala. Matt je videl njene oči. Čudno kalne in gledale so čezenj nekam daleč.

- Nekdo joka, - je spet rekla. In kakor da zbira svoje blodne misli je strmela v Matta.

- Matt, - je rekla nanadoma.

Poklical jo je.

Zastrmela je vanj, naredila korak pa spet obstala in nagnila glavo.

- Nekdo joka. Bim, bim, bim.

Matt je bruhnil v krčevit jok in strežnica ga je odpeljala.

Ko se je umiril, je odšel v pisarno in uredil papirje. Uradnica je bila prijazna in Matt je čutil, da ima usmiljenje z njim.

- Misel imam, morda bi mi mogli ustreči, - je rekel plašno.

- Kar morem in smem rada storim. Vsega ne smem.

- Mislil sem, ko bi ji kupili punčko. Kakor otrok je zdaj, morda bi se igrala.

Ni mogel zadrževati solza. Pustil je, da so mu tekle.

- Šur, - je bilo težko uradnici.

Položil je denar na mizo in se zahvalil. Potlej je odšel, še obstal na hodniku, preletel z očmi vsa vrata, stene, zamrežena okna in stopil proti izhodu.

Zunaj je bil lep in jasen dan.

Iskal je okno, za katerim je Jane. Ni ga našel. Preveč je bilo oken, vsa zaprta z močnimi železnimi križi.

Vzdignil je roko, poklical Ženo po imenu, potlej potegnil z rokavom prek oči in pognal. Za ovinkom so okna zginila in voz je ropotal po trdi cesti.

Ustavil je za hišo. Slišal je visoki glas Franka in glasek Andreja.

- Ku-ku, Andrej.

Andrejček je kobalil proti njemu.

- Bumf, - se je zasmel Frank. Potlej je letel in ga vzdignil.

- Zdaj pa ti loviš.

Andrejček je dal rokice čez oči:

- Ku-ku.

Frank je letel s svojo trdo nogo in se skril za drevo.

- Ku-ku, Andrejček.

Otroče je opletalo za njim in se spotikavalo ter glasno smejalo.

- Tic, tic.

Frank je čakal, da ga je Andrej prejel za hlače.

- Alament, si uren.

In je spet letel in opletal z nogo. Za njim vriskajoči otrok. Matt je šel proti njima. Ko ga je Frank Zagledal, je obstal kakor ukopan.

- Kako?

Zmignil je z rameni.

- Te je spoznala?

- Poklicala me je. Če me je spoznala, ne vem. Morda za trenutek.

- Hm, - je rekel v zadregi Frank. - Midva z Andrejčkom sva se pa šla skrivalca, - se je nasmehnil.

Otroče je prikobalilo do Matta, ki mu je ponudil roko. Ni je hotel.

- Tic!

Frank se je vrgel v travo in Andrejček mu je zlezal za vrat.

- Hi!

- Stric je konj, stric je konj, - je vpil Frank.

Otrok je ploskal in se smejal.

Tedaj se je Matt prvič nasmehnil. Frank je ujel njegov nasmeh in ko je Matt odšel po voz, je Frank pomežiknil Andreju:

- Fant, bo, bo!

Potlej je vrgel otroka po tleh, se postavil na vse štiri in vpil:

- Hi, hi!

In otrok je ponavljal za njim:

- Hi, hi!

Matt se je od vrat gledal za njima. Lezla sta in kobalila, rezgetala in

lajala. Frank je oponašal muco in gosko, puto in petelina. Andrejček pa krilil z rokami in se smejal na vsa usta.

In Mattu se je zdelo, da je rekla Jane skoz zamreženo okno:

- Matt, od Franka se uči. Moja najlepša leta so v otroku.

In se je spet nasmehnil, čeprav je čutil solzo, ki je pritavala do ust.

* * *

Zvečer sta prišla Steve in Dorothy z Barbaro. Matt je pustil, da sta se otroka preganjala s staro Kristino po kuhinji. Sami so odšli v sobo.

Povedal je, kar je videl in zvedel. Dorothy se ni zganila. Steve je samo globoko vzdihnil.

- In misliš, da te ni spoznala? - je rekla čez čas Dorothy.

- Mislím, da ne, - je dihnil Matt. - Poklicala me je kakor včasih, toda bilo je samo ime. Za tem imenom ni čutila ničesar več.

- Kaj so rekli zdravniki? - je vprašal Steve.

- Govoril sem z njimi, rekli so mi neko ime in čutil sem, da bi mi radi na lep način povedali, da ni več pomoči.

Frank se je presedal in bobnal s prsti po mizi. Tako bi rad odrinil ves ta pogovor. Prvi je čutil Steve, da je nocoj za Matta dovolj. Vzdignil se je. Matt mu ni branil. Za njim se je vzdignila Dorothy. Matt jo je ošinil s praznim pogledom.

- Lahko noč, Matt, - je rekla tiho in odšla v kuhinjo. Šklepnila so vrata, koj nato je stara Kristina odnesla Andrejčka v posteljo.

Frank in Matt sta ostala sama.

- Tako je, Frank, vidiš, - je pretrgal tišino Matt.

- Vidim, - je bil Frank nejevoljen. - Toda poglej, Matt, če bo šlo kar naprej tako, Andrej bo komaj vedel, da ima očeta. Nobene stvari več ne vidiš. Ko sem prišel v Ameriko, sem spravil za seboj Nosetovega iz Strug. Ti rečem, fant tak kakor podna vrata. Tedaj sem delal v Johnstownu. Fant se je gnal kakor ura, jaz pil, on vsak ficek prihranil, oženil se je, imel tri otroke, take kakor namalane. Sem si mislil, nebesa ima. No in potlej. Sanavagan, ob tisti nesreči, ko je pokopalo tudi Drobničevega s Ceste, je končal. Ostala je žena, trije otroci. Pa ti povem, če si hud ali ne, vse je tista ženska sama spravila pokonci. Jaz sem se nekaj časa slinil okrog nje pa je prav, da me ni vzela. Nikoli prida nisem bil in tudi ne rečem, da sem, vidim pa dobro, kdo je možak in kdo ni in kaj vse zmore človek, ki ima voljo.

Matt se mu je nasmehnil.

- Takole, vidiš, saj vem. Rada sta se imela in težko ti je. Toda zapomni si, da ona ne trpi več. Zdaj ima svoje sanje, svoj svet in, čeprav imam figo vere, to pa vem in župnik doma so vedno rekli, da bo na drugem svetu drugače. Tam boš tako našel kakor je bila takrat na ohceti.

Smeljal se je pa je vokal. Solze so mu tekale po licih, ko je vsako besedo pribil ob mizo.

Tedaj je Matt vstal, se mu naslonil na ramo in zahlipal:

- Frank, midva bova vedno skupaj. Za strica boš Andreju.

Frank ga je trepljal po hrbtu:

- Zdaj pojdi spat, Matt. In premisli, kar sem ti rekel. Dobro ti hočem. In Andreju tudi. Fant je komaj prišel živeti.

Ko je Frank lezel v posteljo, je godel kar naprej:

- Pridigujem Mattu pa sam vekam.

Potlej je zamahnil z roko:

- Kdo ne bi vekal? Poznal sem jo komaj pa je ne bom pozabil. Kako naj jo Matt?

Potegnil je odejo do vratu in vzdihnil po svoji navadi:

- Eh, križ je križ.

Zaprl je oči, toda zaspati ni mogel.

Preprosti razgovor s Frankom in njegova velika ljubezen do otroka sta Matta vendar globoko pretresla. Čutil je, da ima v Franku dobro dušo. Tudi s staro Kristino je bil zadovoljen. Otrok se je bil navezal nanjo in kar odlegla je za staro mamo. Imela ga je rada. Mattu se je zdelo, da ga kar preveč razvaja. Dom in delo sta prihajala v ravnotežje.

Jesen se je začuda hitro prevesila v zimo. Pota so bila nastlana z listjem, ki je primrznilo k tlom in koruzna polja so po cele dni šumela v vetru, ki je z vso silo vlekel čez jezero.

Bolečina v Mattu se je vnesla. Vsak mesec, ko se je odpeljal k Jane, se je sicer rana odprla, toda spoznanje, da ga Jane ne pozna več, da ji je tuj, da ji je spomin na lepe čase nekje daleč, nedostopen, ta misel ga je vendar tolažila.

Punčko je imela pri sebi in igrala se je z njo kakor otrok. Matt je bil vesel, da se je spomnil na to igračo.

Potlej se je domislil zibeli, ki jo je naredil za Andreja. Odšel je v pisarno in prosil za dovoljenje, da bi jo pripeljal.

Mlada uradnica je odšla h glavnemu zdravniku. Dovolil je.

Bil je zraven, ko so ji zibel postavili v kot k oknu. Začudeno se je nasmehnila, ogledovala rože, ki so že obledеле, velika, nerodna srca, potlej je vzela punčko s tal in jo položila v zibel.

Matt je na tihem pričakoval, da se ji morda le utrne misel, bled, skromen žarek na veselje, ki ga je nekoč imela s to zibeljo. Toda nič se ni zganilo v njenem spominu.

Videl je, da ga zdravnik opazuje. Nerodno mu je postalo.

- Mr. Kovach, sam bi rad videl, če bi se ji kdaj zbudil spomin. Toliko sem poskušal. Toda...

- Slabša se ji, kajne?

Zdravnik je prikimal.

Tedaj se je Matt zavedel abotnosti skritih misli, sanj, ki jih ima včasih. Se mu zazdi, da se je v Jane utrnila iskra, da zbira misli, da išče pot, da je že skoraj na njej, že dela prve korake.

- Ta bolezen ni ozdravljiva, - sliši zdravnika.

- Ampak zadnjo pot me je gledala, kakor da me pozna, - se lovi Matt.

- Smejala se je in...

- Mr. Kovach, iz skritih želja si človek včasih trudi napraviti resnico. Tako zelo vas razumem.

Prijel ga je pod roko in odpeljal.

Ko sta se poslovila, mu je doktor pogledal v oči:

- Spoštovanja ste vredni. Troje takih žensk je še tukaj in moške ne pridejo več. - Stresel mu je roko.

Po vsakem obisku je Matt kakor bolan, toda bolečina ni več tista kakor prve dni. Med delom manj skeli.

8

Dorothy se je čudno zaprla vase. Odkar je Matt najhujše prebolel, ni prišla več tolikokrat z očetom in Mattu se je zdelo, da se mu izmika,

Vprašal je Steva.

- Saj veš, Matt, tudi pri nas smo v stiski z ljudmi in dobrega dela se nabere. Zdaj, v zimi, je šivanja in popravljanja na kupe. Kar Barbara potrebuje, to ji sama sešije in takale drobnad vzame veliko časa.

Toda Matt čuti, da Steve ni povedal pravega.

V marcu je imel Steve rojstni dan. Matt je vedel, da se bo zveselil, če se ga spomni. Kupil mu je lepo pipo.

In res je bil stari ves iz sebe. Dorothy je prinesla vina za Matta in Franka. Steve ga ni smel.

Nihče se ni dotaknil Mattove bolečine in Frank je bil tega neizmerno vesel. Steve je pripovedoval zgodbe iz mladih dni, kako se je klatil po Ameriki, Frank je pripovedoval svoje križe in svoja pota, kako sta z Mattom les podirala po gmajnah, o Barbari je imel že na jeziku pa se je še pravi čas domislil, da je boljše, če molči.

Dorothy je sedela ob strani in ni rekla besede. Toda Matt je čutil, da gleda vanj. Potlej je Steve vprašal Matta; če dobi od doma kakšno pošto.

- Vsako leto eno pismo od matere. Oče ne pišejo nikoli. Žive kakor smo pač živeli nekoč mi. V revščini.

- In ti pišejo, da se vrni?

- Spočetka so, potlej so tipali, kaj bom rekel, če zapišejo na brata. Ko sem jim napisal, naj mu kar zapišejo, niso več pritiskali name.

- Kako pa sam misliš? Te še vleče domov?

Tedaj je Dorothy nenadoma vstala, stopila k mizi in segla po steklenici.

- Saj še ni prazna, - je rekel Matt.

- Dotočila bom, - je rekla in odšla.

Matt je gledal za njo.

- Zdi se mi, da je Dorothy nekaj shujšala, - je rekel.

- Se mi zdi, - je mirno rekel Steve. Potlej se je spustil v pogovor s Frankom, ki se ga je pijača prijala.

Tedaj je Matt vstal in stopil v kuhinjo. Dorothy ni bilo. Odšel je po stopnicah v klet. Na vratih je trčil ob njo. Ustrašila se je.

V poltemi ji je komaj videl v obraz, toda čutil je, da ni šla v klet zavoljo vina.

- Nič ne govoriš, - je rekel.

Molčala je.

- Sem že očeta vprašal, kaj je s teboj. Tako na poredko prideš in zdi se mi, da sem napravil kaj napak. Veliko sem ti dolžan in ne bi rad videl, da bi bilo med nama kaj narobe. Če ni bilo kaj prav, reci in bom popravil.

- Vse je prav, Matt, - je dihnila.

- In vendar ni, Dorothy. Vidim, da ni.

- Ko ste govorili, če greš domov in...

Hotela je iti mimo njega pa jo je ustavil.

- Pusti me, - je rekla trdo. Stopil je na stran. Toda že na drugi stopnici se je obrnila:

- Matt, ne bodi hud.

Stekla je navzgor. Matt je zaprl vrata, potlej je videl, da je na vrhu obrisala oči. Ko je stopil Matt v sobo, je sedela na svojem mestu in ga ni pogledala. Frank je Stevu razlagal, da je revež, vedno revež in da bi se moral svet drugače vrtiti.

Steve se je smejal.

Bilo je blizu polnoči, ko so se poslovili. Frank se je lovil, Matt pa je bil trezen kot že dolgo ne. Dorothy je šla z njima na dvorišče. Vlekel je moker veter.

- Matt, misem hudo mislila, - je zaprosila.

Videl je njene roke ob telesu in spomnil se je, kako se ga je oklepala takrat, ko je Steva zadela kap. Kako sta tekla tod čez in kako vročo roko je imela.

- Vem, Dorothy, - je rekel.

Potlej je bruhalo iz nje:

- Matt, saj ti ne boš šel domov.

- Mislim, da ne, - je rekel čudno mirno. In sam ni vedel, zakaj, prijel jo je za roko in toplo dejal:

- Lahko noč, Dorothy.

Odšel je za Frankom, ki se je pijano vlekel pod golim drevjem.

* * *

Pomlad je pričakal Matt kakor včasih. Čeprav si je vsak dan sproti zatrjeval, da se v njem ni ničesar spremenilo, je vendar čutil nemir, ki se je poglobil posebno takrat, ko je obiskal dom. Ko je plačal vsak mesec njeno oskrbo, se mu je zazdelo, da plačuje pač za človeka, ki je usmiljenja vreden, za človeka, s katerim je nekoč živel pod isto streho. Nič več ni bilo tiste strašne bolečine, ki je rezala kakor nož in ga morila vse noči.

Jane s svojim svetom vred se mu je umikala. Videl je, da ji ne pomeni ničesar več, da nima več mesta v njenem spominu in ta zavest mu je hromila ljubezen.

Spoznal je, čeprav se je ravno te misli najbolj otepal, da živi v njem samo še veliko usmiljenje do nje, ki jo je nekoč ljubil.

Bolelo ga je.

Pogovor z Dorothy, njena zaprtost sta bolečino še povečala. Čeprav se je

gnal z delom, bolečina ni utihnila. Glodala je včasih prav na površju, časih globoko spodaj in niti čebljanje Andreja, ki je postajal vsak dan močnejši, ni pomagalo. Včasih se mu je celo zazdelo, da iz Andrejevih oči govori Jane, da mu očita.

Dorothy se ni spremenila. Mattu se je celo zdelo, da jo je tisti razgovor še bolj zmedel in da ji je skoraj nerodno, ko se srečata. Obraz se ji je čudno pobelil. Iz oči ji sije težka trudnost.

Nazadnje je celo Steve to opazil.

- Kakor da po cele noči ne spi, - je potožil Mattu.

- Morda je zavoljo Boba kaj, - je zinil Matt.

- Še ne misli ne nanj. Toda nekaj vem, to vidim.

Ošinil ga je s čudnim pogledom.

Bilo je ob košnji. Matt in Frank sta pomagala Stevu, ker je vse kazalo, da se bo vreme spridilo. Soparica je bila neznosna, nebo se je mrenilo in proti večeru se je nagnetlo že toliko oblakov, da je Matt silil naj delajo do trde teme. Še ponoči bo dež.

Čez deseto je že bilo, ko so potegnili zadnji voz domov. Dorothy je silila, da bi oba s Frankom ostala še na večerji, toda Frank je hotel pogledati še k živini. Tako je Matt ostal sam.

Steve je bil neizrečeno vesel, da so spravili krmo pravi čas pod streho. Od časa do časa je stopil iz kuhinje na prag in pogledal po nebu.

Cvrčanje murnov je polnilo ozračje, ki je bilo brez vetriča in vonj sena je preplaval celo dvorišče.

- Srečo smo imeli, - je rekel Matt.

- Pa kakšno, - je Steve mel roke.

Ni še dobro izrekel, že so padle prve kaplje. Potlej se je vlilo, da so kaplje brizgale čez prag. Dorothy je priprla vrata.

- Lije kakor iz škafa, - se je smejal Steve. Tudi Mattu se je dobro zdelo.

- Če bi ti ne silil, pa bi ga namočilo, - je rekla Dorothy. - Dober nos si imel.

Matt se je smejal.

Kmalu se je zlilo. Dorothy je spet na stežaj odprla vrata. Še topel, toda vendar vsaj malo ohlajen zrak je potegnil čez kuhinjo.

Murni so se spet oglasili.

Koj po večerji je Steve sedel v naslanjač. Matt je hotel oditi. Dorothy ga je silila, naj še malo posedi. Steve se je mučil z razgovorom, vendar oči ni mogel dolgo krotiti. Vročina in delo sta ga zdelala. Zaspal je kar v naslanjaču.

Tedaj se je Matt tiho vzdignil in odšel. Bil je že na dvorišču, ko ga je Dorothy poklicala. Obstal je, ker je videl, da teče za njim.

- Matt, - je bruhnilo iz nje. - Vem, hud si name, ker sem bila takrat taka. Stala je tesno zraven njega in hitro dihala.

- Nisem, toda tako čudna si postala, da se bojim, da je vse narobe, kar rečem.

- Ne morem za to, Matt, - je rekla nenadoma.

Gledala mu je v obraz in Matt je čutil vonj njenih prepotenih las.

- Kaj je s teboj, Dorothy? Kdo je kriv, da si taka?

Ni rekla besede.

- Sem jaz kriv?

Prikimala je.

- Kaj sem naredil narobe?

- Matt, jaz ne morem zato, če te imam rada, - je rekla počasi.

Obrnila se je in prek velikih luž odšla proti hiši.

Tedaj je Matt skočil za njo, jo vzdignil na roke in zanesel do praga.

- Toliko je vode, - je rekel.

Samo to. Slišala je njegove težke korake po pesku, toda hitro so se zgubili v cvrkutanju murnov.

Potlej je šla in zbudila očeta.

Ko je Matt legel, je še vedno čutil, da mu žila v vratu divje bije, da je naredil nekaj, kar ga je na mah postavilo na novo pot. Misel je bila spočetka preveč živa, preveč globoka, da bi budila očitane. Iz prepotene srajce je še vedno dišalo seno in vonj mokrih Dorothyinih las.

Potlej se je nenadoma prebudil Andrejček in ga poklical. In kakor da je nekdo udaril po sanjah, tako hitro zbledela slika, tako hitro se je zavedel, da je naredil nekaj, kar bi ne smel.

Pomiril je otroka, potlej je okno odprl do kraja. Ni legel nazaj. Tiho je pritipal do naslanjača in se spustil vanj.

Dorothy ga ima rada. Na rokah jo je zanesel čez tiste luže do praga. Zbiral je drobce slike in jo sestavljal.

Nič ji ni naredil, nič ji ni rekel. Samo nesel jo je. Morda bi je ne smel nesti. Premišljal je, se s silo ogibal misli na Jane, toda Jane je prišla sama. Kakor iz megle so zrasle njene velike oči, sprva jasne, potlej so se kalile. In kakor da iz teh kalnih oči prihaja glas, čist in jasen:

- Matt, tako sem srečna, da sva se poročila v cerkvi. Zdaj vem, da bo za vedno držalo. Do smrti. Vedno si bil tako dober in pošten.

In se mu zdi, da se Janine kalne oči obračajo za njim, ko nese Dorothy čez lužo na prag.

Naslonjen na okno globoko vdihava zrak, ki veje od mokrega drevja. Čuti, da je storil veliko krivico, da bi se moral kesati, toda kesanja ni bilo. Samo globoka žalost, samo zavest, da je razočaral njo, ki mu je žena.

Kako je upala vanj, kako mu je vse verjela!

In sliši glas starega zdravnika:

- Troje takih žensk je tukaj, toda mož ni nikoli blizu. Spoštovanja ste vredni, Mr. Kovach.

Tudi tega starca je varal.

Matt neusmiljeno grebe po srcu, pometa skrite misli iz zadnjih kotov, išče niti, ki bi še držala, toda z grozo spoznava, da je vsa ljubezen do Jane kot svetel in čist otoček v zraku, da je v srcu hrepenenje po živem, kar bi bilo ob njem, kar bi ga razumelo, ki bi vračalo, kar bi prejelo.

Jane ne more več.

Tedaj Matt vidi, da je ograjen. Vidi starega duhovnika, rahlo sklonjenega, vidi sveče, svojo in Janino roko zvezani s stolo, tresoč križ starega duhovnika:

- Kar je Bog zvezal, naj človek ne loči.

Jane je verovala, ona je živelá iz tega. Ni se bala zanj, ker je bila prepričana, da tudi on veruje kakor ona.

Tudi njo je varal. Dokler je bila ob njem, dokler jo je čutil, dokler je z njo govoril, vse dotlej se mu ni zdelo, da bi bilo težko verovati kakor ona. Zdaj, ko je ni več, ko je živa in vendar mrtva zanj, zdaj vidi neznansko breme, ki se ga sicer lahko otreseš na zunaj, toda v srcu ostane in se zajeda globlje in globlje.

Skuša zbuditi spomine na katekizem, ki se ga je učil doma. Nič se ne more domisliti. Spomni se, da je bilo notri o zakonu, da je zakrament, da je to zveza do smrti, več ne ve.

Stisnjene pesti spusti na okno. Vidi čez dvorišče skoraj do Stevove hiše. Murni cvrče kakor da hočejo prevpiti sleherno misel.

In kakor da je v murnovem cvrčanju veliko Dorothino veselje:

- Matt, razporočiš se kakor sem se jaz. Vidiš kako je z Jane. In se poročiva pred sodnijo kakor se drugi. - S široko razprtimi očmi Matt spozna, da se je nekoč ta misel v njem rodila. Tisto noč, ko je z Dorothy govoril v kleti. Porinil jo je sicer ob stran kakor blodno, toda spočeta je bila. Ni umrla, ni je prav ubil kakor nalašč jo je pustil, da je živelá globoko spodaj.

Zdaj je videl, da je rasla, da se je v času redila in je iz podzavesti prišla v zavest. Trka ob vse živce, nosi se po krvi kakor kačji strup:

Rad jo imaš.

Matt priznava, ne brani se, ker se ne more.

Rad jo imam.

In kakor da je v srcu nekdo, ki ga draži in zbada, ponuja roko in jo izmika.

Dorothy je prosta, ker poročena ni bila. Toda ti si poročen in tvoja žena živi.

Nora je, se je iz Matta.

Udaril je z glavo ob okno. Ni zdržal.

- Če je stokrat nora, živa je.

In kakor da orglje pojo in od daleč plava odmev starega duhovnika: - dokler vaju smrt ne loči.

Matt je vstal in se nagnil čez okno. Murni so cvrčali brez presledka in zdelo se mu je, da je to tisoč drobnih žagic, ki mu režejo čez srce.

Potlej se je zavlekel do otrokove postelje, poiskal njegovo ročico in jo pritisnil na usta.

- Jane, odpusti!

Počasi se je Matt začel zavedati, da se mu misel na Jane umika iz njega. Kakor sta se oba z Dorothy trudila in mučila, da bi tiho prešla čez tisto, kar je oba zgrabilo, tako sta vendar oba natančno vedela, da sta prišla na pot, ki ni prava, toda že tako nujna, da si življenja brez te poti ne moreta več misliti. Nič ne govorita o njej. Matt si marsikaj celo zatrjuje, da se je razkrila ljubezen samo mimogrede, in kolikokrat se to v življenju zgodi. Življenje pozneje to samo zravna.

Toda kljub vsemu se je zavedal, da laže samemu sebi. Dorothy si ni lagala. Natančno se je videla in vsaka njena misel je bila pripeta na Matta. Ljubila je Jane, toda videla je, da je v življenju ni več. Živi, toda tisto njeno življenje je umiranje v temi. Ne trpi več, ne zaveda se, da Matt živi naprej, da živi njen otrok. Vse ji je daleč.

Matt je prost, zakon je zakon, toda za Dorothy ni zakona. Če se žena ne zaveda več, da pripada možu. Kaj naj Mattu pomeni Jane? Živi za zamreženim oknom, daleč od njega, ne more se z njo razgovoriti, otrok nima matere. Mar je to zakon?

Kaj nima Matt pravice, da se razporoči in se poroči znova? Kdo mu more to braniti? Sodišče ga bo razvezalo in poročilo.

Včasih se ji za hip zazdi, da je poroka v cerkvi le nekaj drugega kakor pred sodnikom. Sama je imela tak občutek takrat, ko se Bob ni hotel poročiti v cerkvi. Pozneje je tisti občutek prešel in ko je Bob odšel, se ji je zdelo prav, da se ni poročila pred duhovnikom.

Kadar gre globlje, se tudi v Dorothy ustavi nekaj, česar ne more prav prijeti, toda vendar čuti. Sluti sicer, da bi Matt poročila kjerkoli, pred sodnikom ali pred cerkvijo, toda na tihem si le želi, da bi ga v cerkvi, tako kakor Jane.

Včasih se ji zazdi, da so vse njene misli abotne. Ustvarja si sanje, ko vendar ne ve, kaj je v Mattovem srcu. Da jo je takrat v kleti tako čudno povpraševal, da jo je na rokah nesel prek luž in jo postavil na prag, mar naj bo že to dokaz, da jo ljubi? Ona mu je rekla, da ga imarada, toda Matt ni rekel niti besede.

Besede?

Dorothy čuti, da je na Mattovih rokah. Kakor pero jo je prenesel tja čez. Res ni nič rekel, toda imel je drug glas in Dorothy se spomni, kako so se mu tresle roke.

Srce nikoli ne laže, tudi če usta drugače govore. Dorothy to ve.

Med Mattom in Dorothy se je pričenal tih boj. Dorothy se je borila samo zanj. Matt se je boril z njo in z Jane in s tistim nevidnim, ki je bilo najtežje.

Matt si je moral priznati, da Dorothy zmaguje. Kadarkoli jo je videl, ga je obšla želja po mirnem življenju, po resničnem domu, ki ga Kristina ne more pripraviti. Da bi bilo spet tako kakor takrat, ko je v hiši živel Jane. Da

bi ne dihala življenje samo iz stare Kristine temveč tudi iz mlade zdrave žene.

Najhujše je Mattu vselej, kadar se vrne od žene. Že vnaprej ve, da bo zvečer prišla Dorothy. Včasih misli, da bi se ji umaknil in naročil Franku, da bi ji povedal, kar bi ji moral sam. In vendar jo vselej počaka. In se mu zdi, da bi nekaj manjkalo, če bi ne prišla. To mu je najhujše. Še poln bolečine, ki jo je prinesel od Jane, počiva z očmi na kipečem zdravju Dorothy.

Za Andrejev god je Dorothy spekla lepo pogačico in povabila otroka in Matta na večerjo. Že zavoljo otroka se Matt ni upiral. Povabil je tudi Franka, toda Frank se je trmasto branil. Mattu se je zdelo to zelo čudno.

- Zakaj ne greš?

Tedaj se je Frank nasmehnil. Počasi si je zvijal cigareto in kar naprej strmел v Matta.

- Nekaj bi ti rekel, če ne boš zameril.

- Reci, - je zinil Matt.

- Se ti ne zdi, da gre življenje mimo tebe?

Matt ga je začudeno gledal.

- Menda nisi slep. Star sem pa vidim. Dorothy te ima rada.

- Ne morem zato, - je rekel malomarno.

Tedaj se je Frank obrnil, pljunil skozi zobe in mirno rekel:

- Ti, Kristina je prinesla pol življenja. Ti pa potrebuješ celega. In otrok tudi.

Odšel je skozi vrata. Matt je strmел za njim in zdelo se mu je, da je Frank videl vanj od prve ure.

Ko je Matt z Andrejem vstopil pri Stevu, je bila miza že pogrnjena. Barbara in Andrej sta bila vse iz sebe. Stari Steve je sedel v naslanjaču in kadil. Mattu se je zdelo, da je truden. Kakor da ga nekaj teži, o čemer ne more in ne sme govoriti.

Dorothy je bila v novi modri baržunasti obleki. Matt je čutil, da jo ima nalašč za to priliko.

Potlej je Matt sedel k Stevu. Stari je počasi obrnil glavo in se zastrmel vanj.

- Tako čudno slabo se počutim nočoj, - je rekel tiho. - Sem že mislil leči pa sem zavoljo otroka počakal. Naj ima svoje veselje.

Spil je skodelico čaja in vzel košček pogače, ki mu jo je prinesel Andrej. Potlej se je s težavo vzdignil, pobožal Andreja po laseh in odšel.

Matt se je zagledal v Dorothy in z očmi vprašal, kaj je z očetom.

Zaprta je oči in ni rekla besede.

Andrejevo čebljanje je premostilo čudno tišino, toda Matt je čutil, da je nekaj narobe. Iz zadrege ga je rešila Dorothy, ki mu je rekla, naj bi še enkrat stopil po Franka. Morda se je premislil in bo le prišel.

Mattu je bilo prav. Vesel je bil, da je prišel na prosto. Zunaj je bril oster jesenski veter in česal poslednje listje z vej. Bil je zadnji dan novembra.

Kristina je sedela v kuhinji, ko je vstopil. Dvignila je glavo od knjige. Vprašal je po Franku.

- Spat je šel, - je rekla.

- Tako. Prav, Kristina. Nič čudnega. Vreme je tako, da je za spanje kakor nalašč.

Obrnil se je in odšel. Veter se mu je zaganjal pod noge kakor pes. Po zraku je nosilo lestje.

Ko je prišel nazaj do Steva, je za hip obstal v veži. Skoz steklena vrata je videl, da Andrej sedi v Dorothyinem naročju in se igra z njenimi lasmi.

Potlej je slišal otroka, ko je dejal: Če bi bila ti moja mama, bi te zelo rad imel.

Dorothy ga je božala po licih:

- Jaz tudi tebe, Andrej. Tako kakor Barbaro.

Ni upal takoj vstopiti. Brez potrebe je z ropotom obrisal čevlje in se šele potlej potegnil skozi vrata.

- Frank je že odšel spat, - je rekel mirno. - Zunaj pa tako strupen veter, da bi suknja ne bila odveč.

Pogledala ga je z veselimi očmi in zdelo se mu je, da ji je všeč, da Franka ni. In v istem hipu je tudi sam čutil, da je vesel, da je Frank odšel spat in da je sam z njo.

- Lepo je v hiši, če je zunaj grdo, - je rekla veselo. - Na, spij čašico žganja. Premrazil si se.

Izpil ga je v dušku in spet nastavil.

Žganje mu je obrisalo težko misel, ki mu je kapnila v srce pred vrati. Sedel je poleg Dorothy in čez njo segel po Andreju. Zadel je ob njene roke. Bile so tople in mehke. Z obrazom je bil skoraj čisto poleg njenega, tako, da je slišal njeno hitro dihanje.

Misel na Jane je bila nekje daleč, kakor senca veje, ki jo je veter risal na okno. Andrej je bil srečen in toplina doma je dihala vsepovsod.

Tedaj ga je otrok razigrano zgrabil za lase in potegnil k sebi. Mattovo lice se je pritisnilo k Dorothyinemu.

- Andrej, - je kakor očital Matt. Barbara se je na glas smejala.

Dorothyne oči so bile čudno svetle. Smejala se je z otrokoma vred.

Mattovi prsti so mečkali pogačo. Bil je v zadregi.

- Saj bova morala iti, - je rekel nenadoma.

Vzdignil se je, toda otrok ni hotel iz Dorothynega naročja.

- Pusti mu to veselje. Ne prelagaj svojega križa še na njegove ramena.

Sedel je nazaj in si sam natočil čašico žganja. Zvrjo je v dušku. Čutil je, da bi moral nekaj narediti, da bi moral oditi, vzeti otroka iz njenega naročja, tudi če bi se branil. Toda ni imel moči.

Dorothy ga je gledala s priprtimi očmi. Obraz ji je zardel in Mattu se je zdelo, da tako lepa še ni bila nikdar.

Oba sta molčala. V molk je čudno brnela ura na steni in veter, ki se je zaganjal v okna.

Andrej je zaprl oči. Tudi Barbara se je pričela naslanjati.

- Andrej je zaspal, - je rekla tiho.

- Odnesem ga, - je rekel votlo. - Zavijem ga, da se ne bo premrazil.

- V tem vetru ga ne boš nosil domov, - je skoraj siknila. - Pregret je in bi se prehladil.

Počasi se je vzdigovala izza mize.

- Naj ostane pri meni nočoj, Matt, - je skoraj prosila. Stala je ob njem in Andrej v njenem naročju se ni zganil. Mirno je spal z glavo na njeni rami.

Matt ni rekel besede. Dorothy se je obrnila in ga odnesla v spalnico. Za njo je drobila Barbara.

Matt je ostal sam. Kljub pijači se mu je zdelo, da bi ne smel pustiti otroka tukaj, da bi ga moral vzeti, da bi spal poleg njega kakor vsak večer. Toda vrata v spalnico so se že zaprla.

Ko se je Dorothy vrnila, je Matt že držal za kljuko.

- Že greš? - je vprašala.

- Moram, - je rekel čudno trdo.

Šla je proti njemu.

- Matt!

Gledala je vanj in Mattu se je zdelo, da se vse, kar je bilo na Jane najlepše, preliva v Dorothyne oči. Bile so mokre in na trepalnicah so stale solze.

Tedaj se je sklonil, spustil roko s kljuke, z dlanmi objel njen obraz in jo poljubil na ustnice.

- Rad te imam, Dorothy, zelo rad.

Potlej je odprl vrata in odšel. Zagnal se je v veter in tekel celo pot. Bal se je, da se bo vrnil.

V hiši je še gorela luč, toda Kristine ni bilo več.

Odšla je spat.

* * *

Na zimo je Jane obležala. Prenesli so jo iz njene sobe v bolniško sobo in ko jo je Matt prvič videl, med blazinami, je videl, da se bliža konec. Shujšala je, koža na obrazu je postala čudovito tenka in prozorna kakor da je prek kosti napet pergament. Kostni na roki na dlani so bile videti kakor pahljača.

Vprašal je zdravnika.

- Bliža se konec, toda to stanje se lahko vleče leta. Ne morem reči, toda čudno je, kje to šibko telo pobira toliko moči.

Zibelka s punčko je stala v kotu, toda Jane se ni več ozrla nanjo.

Zvečer po obisku je prišla Dorothy. Matt je vedel, da bo prišla. Povedal ji je, kar je videl in kar so mu povedali. Dorothy ga je poslušala z zaprtimi očmi.

In kakor da je v Jane živela samo volja, zimo je preživela. Stanje se ji ni poslabšalo. Ležala je med blazinami, z očmi strmela v okno, včasih za hip okrenila glavo, pa se spet zastrmela v veje, ki so zelenele.

Po pustih nalivih, ko je pobralo sneg in spralo blato s cesta, je bilo sonce vsak dan močnejše.

Matt ji je prinesel prve rože. Strežnica jih je postavila v vazo in prinesla na mizo. Jane jih ni pogledala. Strmela je v strop, zdaj v okno, kakor da je

vse tuje in da išče na stropu in v oknu nekaj, kar bi pripelo misli na preteklost.

Matt je bil na koncu moči. Dorothy je prihajala, prihajal je Steve in kadar sta prišla, se mu je zdelo, da sta prišla po njegovo besedo.

Ko je zacvel španski bezeg za Mattovo hišo, tedaj je Dorothy začutila, da je Matt že brez tal. Ujela ga je v besedah, lovil se je za oprijemki, da bi se še obdržal, toda Dorothy je natančno videla, da je Jane v Mattu umrla.

Povedala mu je naravnost. Sedela je na klopi pred grmom bezga in v temi je bilo komaj še videti nekaj ograje, ki se je zgubljala v gmajni. Polja so bila še vidna, toda so se že zlijala z grmovjem in visoko travo.

- Matt, ti veš, da je vse zaman. Na dno se vidiš. Jane ti je daleč. Ne dosežeš je več. In ona te ne more. Zakaj se mučiš?

Stal je pred njo kakor otrok.

- Nič še ni med nama in vendar je. Vsak ima pravico do sreče, zakaj bi je midva ne smela uživati.

Vstala je in stopila tesno k njemu.

- Matt, ti veš, da te imam rada in sam si mi rekel, da me imaš. Poročiva se.

Strmel je vanjo kakor v privid.

- Ne moreva se, - je rekel tiho.

- Razporočiš se. Daj si blizu, Matt. Jane ni žena, Jane je samo senca, ki visi med teboj in menoj. Ti jo imaš rad in jaz jo imam rada, toda ne ti ne jaz ne moreva spremeniti tega, kar je. Otrok bo imel dom in midva tisto, česar sva zdaj oropane. Kaj imaš od življenja in kaj imam jaz?

- Dorothy, jaz sem v cerkvi poročen. In Jane je verovala, da je tisto za večno in...sklonil se je naprej...jaz verujem, da je imela prav. Poročil sem tisto krhko Jane, z njo sem živel, rad sem jo imel in nočem jo prevariti, zdaj ko ničesar ne ve. Ni ona kriva, da je tako in preden se ji je omračilo, me je imela v mislih. Rada me je imela in tista njena ljubezen v njej živi čeprav se je ne zaveda.

Dorothy je odtrgala bezgov cvet in ga mečkala med prsti.

- Matt, skupaj bi skrbela zanjo. Pomisli, da za njo ne moreš storiti več kakor si storil. Vse kar je še, je samo cakanje. Nekoč bo zaprla oči, toda tedaj boš že morda star, življenje ti bo steklo brez vesele ure. In otrokbo rasel sam. Vsaj otrok naj se ti smili.

Matt je strmel v tla.

- Vem, Dorothy, naredil sem ti krivico. Moral bi biti močnejši kakor sem bil. Ne smel bi ti povedati, da te imam rad, moral bi mimo, ne smel bi te tedaj nesti do praga, ne smel bi...

Z roko mu je zaprla usta.

- Molči, Matt! Ljubezen pride in ne moreš jo ograditi, kakor travnik ali njivo.

- Da, ne moreš jo ograditi, - je rekel tiho.

- Ne muči torej sebe in mene, Matt.

Tedaj je bruhnilo iz njega, kar je že tako dolgo premišljal v sebi.

- Dorothy, in če bi se razporočil in se poročil pred sodnijo, kaj bi bilo? Se ti ne zdi, da ni vse papir? Poročen si pred državo, pred Bogom nisi. Vero imaš in jaz jo še imam in kaj mi pomaga vse, če je na papirju, da si moja žena, če pa vem, da sem naredil nekaj, kar ni prav. Grizlo bi me in ko bi prešli najlepši dnevi in bi se začelo življenje kakor se živi, tedaj bi vstalo tisto kar lahko potlačiš za nekaj mesecev toda ne za leta. In bi prišlo nekaj med najino ljubezen, vse lepo bi odšlo, ostalo ne bi ničesar. Samo grenko kljuvanje.

Tedaj je Dorothy pričela jokati. Spustila je bezgov cvet iz rok in se obrnila. Počasi je šla prek dvorišča, potlej je pričela teči. Gledal je za njo, hotel jo je poklicati pa ni mogel.

Sedel je na klop, stisnil glavo med dlani in se ni premaknil. Šele potlej, ko je slišal, da ga kliče Kristina, se je vzdignil, obrisal mokre dlani ob hlače, ter odšel v hišo.

10

Dorothy skoraj ni več prišla, le Andrej je vsak dan hodil k Stevu. In nenadoma se je Mattu zazdelo, da se je tudi otrok spremenil.

Nekoč se je zastrmel v očeta in tiho rekel: - Kadar me Dorothy češe, vedno joka. - Matt se je po sili zasmejal.

Otrokove besede so ga udarile. Sam je opazil, da je tudi Steve čezdalje bolj zaprt vase, da sicer pride, toda vsak pogovor je kakor iztrgan.

Prepričan je bil, da vse ve.

Tedaj se je zgodilo tisto, kar ni pričakoval niti zdravnik. Jane je pričelo pešati srce in sicer tako naglo, da so ga trikrat zapored klicali k njej. Vselej si je opomogla, toda zdravnik je povedal odkrito, da so ji dnevi šteti.

V Mattu se je vsa bolečina zgnetla na kup. Poskušal je narediti korake po vseh poteh, ki so se mu zdele mogoče, toda nazadnje je obstal na tisti, na katero ni nikoli mislil.

Domov! Vzeti otroka, pustiti Franka na posestvu in oditi! Oditi, da se zabrišejo spomini, da se Dorothy odloči in vzame človeka, ki ji bo všeč. Potlej se morda vrne.

Ni bila to prva misel. Prva se je ustavila pri Dorothy. Če Jane umrje, je prost, tedaj utihne zapoved, tedaj se razveže vez.

In mu je prišlo na misel, da je vsa ta leta kradel srečo Jane, da ji je delal krivico, da jo je varal, čeprav njegovega varanja ni nikoli dojela. Če bi se razporočil in se poročil pred sodnijo z Dorothy, Jane nikoli ne bi doumela, da je odrinjena. Kakor ni doumela, da je odrinjena ves ta čas, ko si je sicer zatrjeval, da nima z Dorothy nič in je vendar vedno mislil nanjo. Kaj ni bilo vse početje samo pranje vesti pred seboj, kaj niso bili vsi obiski pri Jane samo še nekaj, kar je ustvarjalo med njima neko zunanjo vez in nič več. Šel je od nje in zvečer je prišla Dorothy in on je sredi misli na Jane mislil na Dorothy. Nazadnje se je Jane prelivala v Dorothy. Kakor da sam črpa iz Jane vse, kar je bilo na njej najbolj ljubko in zлива v Dorothy.

Mar ji ni naravnost kradel njenega obraza in njene duše? Njeno je dajal drugi, da mu je bila bliže in potlej se je zagovarjal pred seboj.

Jane je slabela z vsakim dnem, spoznanje krivice v Mattu pa je raslo. Kakor da je njeno telesno odmiranje strup, ki se preliwa v Matta.

Dorothy pa je ob novici, da se Jane bliža koncu, otrpnila. Ni rekla besede. Vse kar je čutila do Matta, je zljila na Andreja. Otrok ni mogel živeti brez nje. Komaj ga je Kristina zjutraj opravila, že je vprašal po Dorothy. Matt je molčal. Nikoli mu ni rekel: pojdi. Frank je bil tisti, ki je otroka prijel za roko in ga odpeljal k Stevu kakor hitro je Matt odšel iz hiše.

Tik pred zimo je prišlo z Jane do kraja. Matta so poklicali v bolnico. Bilo je sivo, mrzlo jutro in iz sivine se je od časa do časa zaprašila sodra.

Jane je bila strašno bleda in komaj se je še videlo, da diha. Mučila se je celo dopoldne. Včasih se je zdelo, da spi pa so se ji spet razprle oči in Matt je videl, da so čudno steklene. Popoldne je prišel duhovnik. Čudno ganotje je spravilo Matta na kolena. Rad bi ustavil vek pa ga ni mogel. Koj po maziljenju je duhovnik odšel in uro za tistim se je bledica z Janinega čela potegnila čez obraz. Roke se niso več premaknile, ušesa so postala prozorno bela, nos kakor iz najbolj belega marmora.

Jane je umrla.

S tiho stopinjo je odšla od njega in stal je ob njeni postelji kakor zgubljen. Potlej šele se je sklonil, jo poljubil na usta in na oči, zdelo se mu je, da se okna in omara vrtijo v čudno hitrih krogih in z roko je grabil, da bi se prejel.

Potlej je slišal kakor da mu nekdo govori skoz dolgo cev.

- Prestala je, Mr. Kovach. Popijte to.

Nekdo mu je tiščal kozarec na usta.

Zdravnik mu je podpiral glavo.

- Je boljše zdaj?

Prikimal je in se kakor pijan vzdignil. Jane so med tem odnesli.

Pogreb je bil lep. Matt je šel z Andrejem in ko so krsto položili na tla, je Matt kakor dihnil:

- Andrejček, tam je tvoja mama.

Otrok je zmedeno strmel v njegove solze, sam zavekal, potlej se mu je iztrgal iz rok in stekel k Dorothy, ki ga je vzela v naročje.

Z njo je odšel domov.

Matt je čakal do zadnjega. Ko je spustil rožo v grob, je krehnil Frank:

- Matt, zdaj greva.

Prijel ga je za roko in odpeljal. Do doma nista rekla besede.

Tako so Jane pokopali.

In štiri mesece po tistem je Matt z Andrejem odpotoval. Steve je prosil, naj otroka pusti. Frank ga je rotill, naj otroku prizanese z dolgo potjo. Zaman.

Dorothy se ga je oklepala kakor žival mladiča. Vse ure je prebila z njim, toda Matt je bil kakor obseden.

V jutru pred odhodom je prišel Steve sam. Dorothy ni bilo. Matt je s pogledom polzel prek polj.

- Matt, - mu je Steve položil rokò na ramo. - Vse sem vedel in nisem

rekel besede. Preveč sem te cenil, čeprav se mi zdi, da bi rad umrl tisto uro, ko bi videl, da boš za večno ostal na moji zemlji in...

Hčerinega imena ni izrekel.

- Če se kdaj vrneš, mene morda ne bo več. To kar zdaj delaš, ni prav. Samo to sem ti hotel reči. Pa srečno.

Pobožal je otroka in se obrnil. Obstal je kakor da mora reči še nekaj. Pa ni.

Andrejev vek ga je poganjal proti domu.

Frank ju je odpeljal na vlak. Skoraj do Clevelanda niso rekli besede. Šele na kolodvoru je dal Matt naročila. Frank je samo kimal.

Ko sta se spravljala na vlak, je Frank držal Mattovo roko.

- Matt, še je čas.

Matt je odkimal.

- Frank, ti ne razumeš. Rad jo imam, toda toliko krivice sem naredil Jane, da ne morem drugače. Pisal bom.

Tedaj je Frank izpljunil čik in obrisal brado.

- Matt, mnogokrat sem po krivici rekel tole besedo. Tebi je ne bom. Norec!

Obrnil se je in odšel.

Matt je strmел za njim in Andrej mu je objemal noge. Potlej je vlak pretegnil, hrešče so se vagoni pognali v jutro.

Matt in Andrej sta odhajala.

* * *

Na morju, ko je od vsepovsod sijala samo večna voda, je Matt prvič pričel misliti, če ni naredil napak. Frankova beseda ga je pekla, peklo ga je, kar mu je rekel Steve in da ni bilo k slovesu Dorothy ga je bolelo.

Zdaj, ko je ostal z otrokom sam, je Šele videl, kako daleč je otroku brez nje. Brez veselja je hodil z njim, po stokrat na dan vprašal, kdaj bosta šla nazaj, zakaj je nista vzela s seboj

Matt je čutil, da ni sam, ki se je kaznoval. Zakaj je udaril še otroka?

Misli so se brisale, Andrejev vek ga je težil. Vsi poskusi, da bi otroka razvedril, so bili zaman. In zvečer ni zaspal. Mučil se je, rad bi ubogal, toda vsi poskusi so se končali z jokom.

Prav oddahnil se je Matt Šele v Ljubljani. Potlej je štel postaje. V Grosupljah so se mu pričele tresti roke. Znani kraji, polja, gmajne. Po njivah so ravno orali. S prstom je kazal otroku, kje je že vse bil, toda otrok je mrtvo strmел po krajih in sledil očetovemu prstu kakor za palico.

Čušperk, Dobrepolje.

Matt je imel mokre oči. Tam je sv. Anton, kjer je bil tolikrat na sejmu. Zdenska vas, kjer je Frank doma. Za vaščane mu je naročil pozdrave.

Dobil je voz. Matt ni več slišal otroka. Z očmi se je pasel po poljih in skoraj na glas imenoval njive mimo katerih so se peljali. Prvi znanci so se pokazali. Voz je obstajal, ljudje so mu segali v roko.

- To je tvoj sin?

- Moj sin, - se je smehljajal.

- In žene nisi pripeljal?

Zatemnile so se mu oči.

- Ni dolgo, ko smo jo pokopali.

Tako je prišel do doma. Vsi so stali pred bajto, ko je stopil z voza in vzdignil še Andreja. Mati ga je križala, oče je momljal nekaj vase in bil blizu veka. Brat je bil tih, tudi žena.

Matt je prvo uro začutil, da se ga boji.

Ogledal si je bajto. Lepo so jo popravili, vzdignili in prizidali. Matt se je spomnil tistih prvih tolarjev, ki jih je poslal.

Andreja so položili v posteljo, toda ni hotel zaspiti. Kar naprej je vokal in tiščal za očetom. Mattu se je smilil. Videl je, da otrok od utrujenosti kar opleta, toda domači ga niso mogli ukrotiti.

Potlej je Matt odšel za njim. Sedel je ob postelji in mu božal kuštre.

- Vidiš, Andrejček, zdaj Dorothy misli nate. Misli, kako si priden, kako rad zaspiš in ko bova šla nazaj, ji bom vse povedal.

Otrok se je nasmehnil.

- Pa ne boš nič povedal, da sem jokal. Ko bova šla nazaj, se bom skril in bom rekel ku-ku in me bo iskala. In potlej ne bo šla več sem.

- Nič več, - je rekel Matt.

Oči so se mu začele zapirati. Matt ga je odel in odšel v hišo.

Prvi dnevi, ko je bil Matt še poln vtisov, so prešli in nenadoma je občutil, da mu je dolgčas. Oče in mati sta se izpovedala, brat je ostal zaprt in Matt se ni mogel otepti misli, da se je domu odtujil. Ko sta hodila z otrokom po polju, po tistih starih stezah, so se zganili v srcu spomini, toda samo spomini. Nič ni bilo tiste velike sreče, katero je pričakoval. Kakor da so se ljudje in njive premaknili s svoje poti in niso več kakor so bili. Zemlja je še imela isto bravo, isti duh, toda Matt je imel občutek, da se je presadil, da je tista zemlja na madisonski farmi bolj njegova kakor ta, po kateri zdaj hodi. Bajta je bratova, njive so bratove, oče in mati imata kot in nič več. Vse je nekam tuje. Vmes so leta, to ve. Toda še nekaj mora biti. Ne ve si odgovora.

Po dobrem mesecu je pisal Franku. Napisal mu je dolgo pismo in sporočil pozdrave iz Zdenske vasi. Potlej je pripisal še nekaj za Steva. Za Dorothy ni mogel. Ko je pismo še nesel na pošto, se je premislil in se vrnil. Pripisal je pozdrave in med vrstami povedal, da se bo vrnil. Potlej je poklical Andreja mu porinil v roko svinčnik in ga vodil, da se je podpisal.

Otrok je norel od veselja.

Prvi je odpisal Frank. Prve besede so bile zmerjanje, potlej je bilo o delu in nazadnje o Dorothy. Da je vekala od veselja, da se je spomnil in da pisma ni hotela dati nazaj. Steve da je tudi smrkal.

In na koncu je pripisal:

- Če bi bil jaz mlajši, bi ti pisal, da tam ostani. Tako pa vem, da me Dorothy noče, če bi bil iz zlata. Tebi pa še tako povem, kakor sem ti takrat, ko si odhajal. Mi ni nič žal. Pa če me koj napodiš, ko prideš nazaj. In Andreju povej, da mu bom za konja cel teden skupaj, če bo hotel. Samo kmalu naj pride.

Dva dni potlej je prišlo pismo od Dorothy. Bilo je naslovljeno na Andreja. Matta je zbolelo. Pisala je o veliki sreči, da čaka in misli vsak dan nanj in da je Barbari tako dolgčas, da bo umrla, če skoraj ne pride. Prav na koncu je pripisala pozdrave zanj in da je na Janin grob nasadila toliko rož, da se prst ne vidi.

Otrok je vriskal in kazal pismo staremu očetu. Toda stari Kovač ni razumel tuje pisave. Samo nasmehnil se je.

Tri dni je Matt pisal pismo za Dorothy in Steva. Ko ga je vrgel v nabiralnik, se je smehljaj.

Potlej se je pričevalo slovo. Matt ni čutil bolečine. Videl je, da je bratu vseč, da odide. Mati je sicer vekala, toda vedela je, da drugače ne more.

- Da sva te le videla pred smrtjo, - je rekel stari Kovač. - Vsi, ki so nekoč odšli, so mislili, da se bodo vrnili, toda malo jih je prišlo. Prišli so na obisk kakor ti, toda vsak je pustil nekaj na tujem in tisto jih vleče nazaj.

Mattu je bilo vendarle hudo. Rad bi čutil, da bi bilo slovo vsaj od zemlje težje. Toda prave žalosti ni bilo. V veliko rdečo ruto je nabral prsti z njiv, to je bilo vse kar je vzel od doma.

Čušperk, Grosuplje, Ljubljana.

In potlej samo naprej. Na morju šele je začutil, da vendar visi na dvema domovoma. Toda tudi tokrat ni bila žalost tako globoka, da bi je Andrejevo govorjenje ne potlačilo.

Otrok je vsak dan vprašal, koliko dni še. In je vzdigoval prstke in štel. V New York sta prišla popoldne. Matt je držal kovček in otroka. Ko sta stopila na suho, jo je otrok ubral, se z neznaskim krikom pognal med ljudi, ki so se umikali in s smehom strmeli za njim.

Potlej ga je zagledal v Dorothynem naročju. Tolkel jo je, tolkel z rokami po obrazu, se ji skrival v ramo in norel od veselja.

Matt je ni pričakoval. Pisal je sicer tedaj, s katero ladjo se bo vrnil, toda kaj več ni vedel.

Segla sta si v roke.

- Dva dni sem že tu, - je rekla preprosto. Matt je videl, da ji teko solze.

Položil je kovček na tla, jo prijel za glavo in poljubil na usta kakor takrat.

Potlej še Andreja.

Nato šele so odšli na vlak.

Vozili so se ponoči. Andrej je spal v Dorothynem naročju kakor ubit.

- Tako zelo te je pogrešal, - je rekel tiho.

- In ti?

- Tudi, - je dejal.

In čez čas je dodal:

- Že dolgo.

Bila je v modri baržunasti obleki.

V Clevelandu je čakal Frank z vozom. Tudi Steve je bil z njim. Ni stopil z voza.

- Bi, - je rekel, ko mu je tresel roko. - Pa me je še enkrat udarilo in je noga trda.

Andrej se je ves vesel smojkal okrog njega, toda se kar naprej povračal k Dorothy. Šele med vožnjo se je unesel. Tresenje ga je naredilo trudnega.

Frank ni zapeljal domov, temveč naravnost k Stevu. Kristina je čakala na pragu in planila v tak vek, da je nazadnje zasmrkal še Frank.

- Sanavagan, kaj se derete? - je zavpil, da bi zmagal ganotje. Pa ni bil prav nič hud. Andrej je takoj tekel za Barbaro.

Pri mizi je Dorothy sedela ob Mattu. Je hotela streči, pa Kristina ni pustila.

- Sva še za kaj, - je rekel smeje Frank z Andrejem, ki je za mizo zaspal. Zadnji je odšel Matt.

- Ne po bližnjici, - je rekla Dorothy.

Bila je topla noč. Ko sta prišla pod drevje, je Matt poiskal Dorothyno roko.

- Dorothy, zdaj vem, da Jane ne bo huda. Andrej ne more živeti brez tebe.

- In ti, Matt?

Naslonila se mu je na ramo.

Stisnil jo je, da je zaječala. Potlej jo je spremil nazaj do doma. Na dvorišču jo je nenadoma vzdignil in zanesel v kuhinjo.

- Takrat sem te samo do praga, - se je nasmehnil.

* * *

Ko je Matt prvič oral na svojih in Stevovih njivah, ki so bile zdaj njegove, je odvezal rdečo ruto, ki jo je prinesel z doma in na vsako njivo zagnal pest domače prsti.

Dorothy ga je začudeno gledala.

- Prst z mojih njiv doma, Dorothy. Niso več moje. Moje je zdaj to, - je zakrožil z roko in jo objel okrog vratu.

Nasmejana se mu je izvila.

Potlej je nek dan Matt odšel v mesto. Ni povedal zakaj. Vrnil se je pod noč. Slišala ga je, ko je spregal in ga je pričakala v kuhinji.

Prinesel je zibel.

- Šel sem ponjo. Bal sem se, da so jo vrgli v smeti, pa so jo še imeli. Postavil jo je na sredo.

- Pravi čas bo še, - je rekla tiho in se sklonila k Mattu, ki je čepe ogledoval velika obledela srca in nerodne rože.

- Srce bom prebarval, Dorothy, toda les je še dober. Deset jih še odziblje, če treba.

Zmasejala se je in mu šla s prsti skoz skuštrane lase. Ob ušesih jih je bilo že nekaj sivih.

Tedaj je Matt ugasnil luč in na oknih je ostala samo še mesečina.

Četrta postaja

„Jezus sreča
svojo žalostno mater“

Ko sem bil otrok, sem rad ogledoval podobe križevega pota na mračnih cerkvenih stenah. V osamljenem hramu, hladnem in tihem, v ozračju, ki je še vse dišalo po jutranji maši, molitvah in kadilu, so podobe oživele, stopile so iz okvirjev in so govorile naglas. Njih povesti so bile polne žalosti in hkrati polne tolažbe. Iz daljnih krajev so bile tako žive in resnične pred menoj, kakor bi ne mogla biti nobena zgodba, ki bi se vršila ob belem dnevu, telesno in šumno vpričo mojih oči. Gledal sem oblačila, kakor jih ljudje takrat, za mojih otroških let, niso več nosili, halje in jopiče bele, rdeče, pisane, s trakovi in pentljami našarjene; ali vendar se mi ta oblačila niso zdela prav nič tuja in neznana, temveč čisto domača, kakor da bi jih srečaval na cesti vsako uro. Videl sem obraze divje, zagorele, krivonosne, žehteče brezsrčnost, zlobo in sovraštvo, pa se jih nisem bal, mi nikakor niso bili razbojniki iz jutrove dežele, ki so prišli žalit in ubijati, kar je bilo ljubega mojemu srcu. Zdelo se mi je, da sodijo poleg, h Kristusu in Materi božji, kakor senca poleg luči, in da bi te silne povesti ne bilo brez njih. Razložil sem glasove, nikoli zaslišane, iz brezdna vpijoče, krik in vrišč, zasmeh in zmerjanje in jok žensk iz Jeruzalema; nobene besede nisem razumel, ali vse sem občutil in in presunile so mi dušo. Tako sem hodil v svetem mraku od postaje do postaje ter sem gledal in poslušal živo zgodbo, ki mi je bila zmerom draga in zmerom strašna.

Sredi med zagorelimi, kričečimi obrazi se je svetilo lice njega, ki je nesel težki križ. Takrat še nisem videl njegove lepe brade, od krvi in praha oskrunjene, nisem še ugledal njegovih velikih, mirnih, svetlih oči, ki so vse spoznale in vse vedele. Mislil sem, da je majhen, ubog otrok, ki so mu bili brez usmiljenje naložili breme, devetkrat večje od njega; saj je omagoval pod njim celo močni Simon iz Cirene. Bos je bil otrok, ki je nosil križ, in tudi nog njegovih, teh sirotnih, prej tako belih, se je držala strjena kri. Roke so objemale strašni les in rokavi rdeče halje so se vilinazaj prav do komolcev, da so se svetile v soncu čiste otroške lakti; in še na teh čistih laktech so cvetele rdeče kaplje kakor mak na polju. Na glavi je nosil venec, iz trnja spleten, izpod katerega je kakor iz stoternih kangljic brez milosti lila bolečina na čelo, na lica in na oči, da se je zasenčila njih nebeška luč, in celo na ustnice, te med vsemi vekomaj blagoslovljene.

Med štirinajstimi podobami, ki so se vrstile po mrzlih stenah v mraku in tišini ter se prijazno in odkritosrčno pogovarjale z menoj, kadar sem bil z njimi sam, je bila mojemu srcu najbližja četrta postaja, tista, kjer sreča Jezus svojo žalostno mater.

Tudi ona, Mati božja, je imela čisto otroški obraz. Droben je bil, zelo ozek in bel in dvoje velikih oči je sijalo iz njega, dvoje globokih jezer, v katerih se je trepetaje ogledovalo visoko sonce. Oblečena je bila v dolgo sinjo haljo, prepasano s širokim temnomodrim pasom, in sinjina je odsevala na licih, da so bila še nežnejša in bledejša. Na neki podobi v stari vaški cerkvi je imela srce presunjeno s sedmerimi meči in ko je stopila iz okvirja, so se narahlo zazibali in stresli teh mečev jekleni ročniki, ki so imeli obliko križa, in kaplja krvi je kanila iz srca.

Ta ozki, beli obraz je pričal brez solz in brez besed: "Čegava bolečina je večja od moje?" Ob poti je stala, ko je prišel mimo. Prišel je mimo silen oblak, ki se je vzdignil do nebes in jih je zatemnil. Ta oblak je bil rdeč prah, kri je vpila do nebes. In vse je utonilo v njem, vse je izginilo, ničesar več ni bilo, on sam je bil, prav sam v tem neizmernem krvavem oblaku. Otrok je bil, ki je objemal težek križ. Omahoval je pod njim, opotekal se in padal, da se je zasolzil kamen, ko je poljubil njegovo čelo. Tako je še v neusmiljeno smrt. Kakor seže bela toka v noč, je segel njen pogled do njega, se je iz jezera njenih oči prelilo sonce v sonce. "Sin moj, ti ljubi otrok moj!" Komaj je videl to roko, to lice, te oči, komaj je slišal ta glas, ni bilo trpljenja več, ne trnjevega venca več, ne križa več. Visok in lep, brez krvi in brez ponižanja je stopil k nji, da bi jo potolažil; ker njena bolečina je bila večja od njegove. -

Zdaj, v tem strašnem času, ga vidim živega tik pred seboj, vidim ga tisočkrat in tisočkrat. Njo vidim, žalostno mater, tudi njo tisočkrat in stotisočkrat. Človek gre na Golgoto, da bo trpel in umrl in da bo vstal poveličan. -

Podoba škofa Barage je upodobljena v barvah na oknu narodnega svetišča v Washingtonu

ROMANJA V SREDNJEM VEKU

Posebno značilen pojav verske gorečnosti v srednjem veku so mnoga božja pota, med katerimi je največ Marijinih. Priljubljeni in mnogoobiskovani sveti kraji v deželi so bili: Mati božja v ljubljanski komendi, ki se omenja že leta 1275, in škapulirska Mati božja pri minoritih (omenjena leta 1444.), Šmarna gora (omenjena l. 1435.), Crngrob pri Škofji Loki, Velesovo, Sv. Primož nad Kamnikom, l. 1397. od papeža Bonifacija IX. z odpustki obdarovan. Lesce so bile že v 11. stoletju sloveča božja pot. Cerkev Matere božje na blejskem otoku ne stoji na kraju templja boginje Žive, kakor veli pripovedka, pač pa je tu stala že v 13. stoletju mala kapela, ki je bila menda lesena. Sredi 15. stoletja so na mestu kapele postavili zidano cerkev. Ljubljanski škof Sigismund Lamberg je 15. decembra 1465 novo stavbo posvetil. Na Koroškem so bili znameniti sveti kraji: Gospa Sveta, grob blažene Heme v Krki, in sv. Domicijana v Milštat, Mati božja v Podgorju (Maria Elend), Šent Janž v Rožni dolini, kjer je baje nek Turek s sabljo zamahnil nad Marijino podobo in je kri pritekla iz rane in Sveče (Svet'se - Svetišče), kjer so bili Turki čudovito zadržani, ker so se njihovim konjem začele noge vgrezati v zemljo. Leta 1360. se je pričela božja pot na sv. Višarjah, kjer je baje nek pastirček našel v grmovju Marijino podobo, katero so prenesli vrh gore in ji sezidali cerkev. V Logu na Vipavskem je goriški grof Lenart leta 1445. dal sezidati večjo cerkev in nastavil pri njej duhovnika. Postala je kmalu priljubljena božja pot. Na Štajerskem je bila mnogoobiskovana Ptujška gora ali Čma gora, kjer je

Bernard III., gospod Ptujski l. 1424. sezidal Marijino cerkev.

Občudovati je zlasti dolga potovanja, ki so jih napravljali naši predniki k svetim krajem v daljne dežele. Razun Čedad in Akvileje so obiskovali v velikem številu posebno Rim. Značilno je, da slovenska beseda „romanje“ pomenja prvotno potovanje v Rim. Slovenski romarji so hodili navadno v Trst. Od tu so jih prepeljali tržaški brodarji preko morja v Jakin (Ancona). Obiskali so najprej Loreto potem Rim. Ta romanja pa niso služila le verskim namenom, temveč tudi trgovskim koristim. Na laških tržiščih, zlasti v Sinigaliji, so razpečavali svoje pridelke, platno ali sukno, nakupovali surovino in razne italijanske dragocenosti. Na Bavarskem so obiskovali najbolj Marijino svetišče v Alt-Ottingu in sv. Volbenka. Celo k sv. Jakobu v daljno Kompostelje na Španskem je marsikaterega romarja privedla verska vnema. - Najslavnejša srednjeveška božja pot pa je bila k sv. Trem kraljem v Kelmorajn (Kolin ob Renu) in „Cahe“ (Ahen). Po izgledu čeških in ogrskih romarjev so tudi Slovenci najbrže koncem 14. stoletja ustanovili v Ahenu svoj altar, posvečen Materi božji in štirim velikim učenikom latinske cerkve: sv. Ambrožu, Avguštinu, Hieronimu in Gregoriju. L. 1495. sta mestni občini v Ljubljani in Kranju pri tem altarju ustanovili že omenjeni beneficij sv. Cirila in Metoda. Velika romanja v Kolin in Ahen so se vršila vsako sedmo leto.

Božjepotniki so šli od doma v manjših skupinah že v zgodnji pomladi in se zbirali ob Renu. Med potom so dobili prenočišča v raznih gostinjcih in

samostanih. V mestu Andernach so imeli spravljene svoje križe in zastave. Od tu so šli v procesiji do Kolina, kjer je bil 18. maja slovesen vhod. V Kolinu so se mudili šest tednov. Glavno zavetišče Slovencev je bilo v hospitalu (gostinju) Ipperwald, kjer je našlo do 160 romarjev hrano in prenočišče, kjer so se pa tudi drugi zbirali, kadar je bilo treba skupnega posvetovanja. Tu so si najprej soglasno izvolili tolmača, ki je imel v imenu romarjev posredovati pri svetnih in cerkvenih oblastih, potem 12 starejših izkušenih mož, ki so skrbeli za red in нравno življenje popotnikov in razsojevali prepire med njimi. Tolmač je za plačo dobil od kolinske romarske komisije novo obleko in 150 goldinarjev potnine, kar priča, da je bila njegova služba zelo važna in ugledna. Volitev in umeščenje se je vršilo vselej s primerno slovesnostjo. Ko se je vse lepo in natančno izvršilo, tedaj se po starodavnem običaju in krepostni navadi, po zgledu kralja Davida napravi spoštljiv ples v vesel spomin. Potem gre vsak na svoje mesto in srečno završi svoje dnevno opravilo z večerno molitvijo. "O romarskem življenju nam podajajo zapisniki gostinca v Ipperwaldu in drugi kolinski letopisi še marsikatero zanimive podrobnosti. Tako čitamo k letu 1375.: „Na 23. dan meseca maja je prišlo 160 romarjev, ki so bili vsak zvečer v Ipperwaldu pogoščeni, kjer so bile mize postavljene po „Kameneni poti“. Vsak je dobil kos kruha, skledico graha, košček špeha in dvakrat se mu je vrček s pivom napolnil. Tako je šlo do praznika sv. Ivana (kresa), ko smo jih pričeli dvakrat na dan pogoščevati, opoldne in zvečer. Nadzorniki so bili pri vsaki pojedini navzoči... V sredo ob 7. uri zjutraj so se zunanji romarji

zbrali, vsak je dobil kos kruha, rogelj za dva vinarja in čutaro vina. Ko se je to zgodilo, so dobri ljudje in romarji nekaj časa molili zase, za gosposko in vse svoje dobrotnike. Ko so se solznih oči poslovili, so potovali v božjem imenu v Ahen. Vsemogočni, večni Bog naj jih spremlja in jih zopet pripelje nazaj v njihovo domovino, nas pa naj potrdi v dobrem in varuje vsega hudega.“ Zopet drugod čitamo sledeče: „Prišlo je okoli 3000 Ogrov, Čehov, Avstrijcev in drugih romarjev v Kolin, da obišejo svetišče. Revnim romarjem so dali mnogo denarja ubogajme. Ležali so ob potoku in v vseh hišah... Nesli so tudi v stolnico, v cerkev Matere božje in k belim gospem (dominikankam?) velike težke sveče, v katere so vtaknili veliko novcev in jih darovali. Nekateri Ogri so pripeljali s seboj velike medvede, dolge kakor konj, ki so plesali v gostilnah in na cesti po taktu godbe.“ Tudi porok se je med romarji vedno nekaj sklenilo, po štiri ali pet. Ženitovanje so obhajali po „navadi slovenskih kmetov“, kar so kolinski meščani posebno radi gledali.

Na praznik sv. Petra in Pavla (29. junija) je bilo slovesno počeščenje velikih relikvij v stolnici. Od tu je vodila romarje pot v „Cahe“, kjer so ostali od 9. do 13. julija in bili pogoščeni od raznih samostanov. Na povratku v domovino so obiskali še Trier. Potem so se romarske trume razkropile. V letopisih kolinskega mesta so naši romarji večkrat zabeleženi kot „Ogri“ ali „Dunajčani“, ker so bili deloma iz ogrskih, deloma iz avstrijskih dežel. Da so bili pa to ljudje naše narodnosti, spoznamo iz neke knjižice, ki jo je spisal kolinski mestni pisar Feistritz v porabo pri sprejemu romarjev, in ki obsega razun navodil

za njihovo bivanje v Kolinu tudi vprašanja, ki so se zastavila novodošlim popotnikom. Naslov tej knjižici je: „Alt-Wenthen (Wenden) oder Ungarn Ordnungsbuchlein“. Tam čitamo, da so „Ogre“ vprašali na sledeči način: „Ste vi Slovenci?“ Na njihov odgovor je treba reči: dobru, dobru, gut. „Od koth ste vi?“ Ko povedo, je treba odgovoriti: Je prau, zhe dobru ist schon recht. „Kam greste vi?“ Na odgovor se zopet reče: prau, nu dobro, zhe prau, schon gut und recht. In drugod zopet

čitamo: „Za Ogre veljajo tisti, ki so doma iz Kranjske, Koroške in Hrvaške in dokaze zato s seboj prineso.“ Ta romanja so trajala tje do leta 1775., ko jih je cesar Jožef II. prepovedal. Veljalo je za pravilo, da mora vsakdo enkrat v življenju videti „sveto mesto Kelmorajn“.

Živo versko življenje se je na zunaj posebno lepo kazalo v mnogih cerkvenih ustanovah, ki so se napravile v podporo siromakov in bolnikov in v splošno javno korist.

Simon Jenko :

Zimski večer.

Pojdi, Minka, zapri duri,
peč s panjači mi podkuri!

Luč mi v leščerbi napravi,
stol moj k peči sem postavi!

Semkaj, hčerka, sedi k meni
in kolovrat svoj zaženi!

Pravi mi o bratu svojem,
o edinem sinu mojem,

kak nam je roko podajal,
ko od doma je odhajal.

Ti si solzna vzdihovala,
mati je na glas jokala.

Šel od nas je v kraje tuje,
koder vojska smrt gostuje.

Dokaj je minulo časa,
da o njem ni bilo glasa.

Tretje leto list poslani
nam njegovo smrt oznani.

Od takrat je tvoja mati
bila nehala jokati.

Legla je, pa ni več vstala,
v Bogu osmi dan zaspala.

SLOVENSKI DUHOVNIKI

BAZNIK, Rt.Rev.Louis, 16550 Rock Creek Rd., Thompson, Ohio 44086
BUTALA, Rt.Rev.Mathias, 416 No.Chicago St., Joliet, Ill. 60432
GNIDOVEC, Rt.Rev.Albin, Box 277, Rock Springs, Wyo. 82901
JERSHE, Rt.Rev.John,
POPESH, Rt.Rev.Bernard, 4901 E.Superior St., Duluth, Minn. 55811
SCHERINGER, Rt.Rev.Frank, 330 Oak St., Manistique, Mich. 49854
ZAPLOTNIK, Rt.Rev.John,D.C.L., St.Catherine's Hospital, 9th & Forest Ave.,
Omaha, Nebr. 68108

ADAMICH, Rev.Albert, 520 W. 10th St., Waukegan, Ill., 60085
AMBROZIC, Rev.Aloysius, Kingston Rd., Stop 15, Scarborough,Ont.,Canada
AMBROZIC, Rev.Bernard,ofm, P.O.Box 136, Double Bay, NSW 2028, Australia
ANDOLSEN,Rev.Richard,cpps, Cardinal Newman H.S., Santa Rosa,Calif. 95400
ARCH, Rev.Joseph, Mt. Gallitzin Academy, Baden, Pa., 15005

BANDI, Rev.Bonaventure,osb, 611 No. 11th St., Canon City, Colo. 81212
BARBIS, Rev.Rudolph, Rt.2 Box 340 A, Fort Worth,Texas 76135
BERAN, Rev.Nace,
BLATNIK, Rev.Francis,sdb, 202 Union Ave., Patterson,N.J. 07502
BLENKUSH, Rev.Mathias, 1010 Grand Ave., Glenwood Springs, Colo. 81601
BOGOLIN, Rev.Leonard,ofm, 386 Geneva Ave., Highland Park,Mich. 48203
BOHTE, Rev.Daniel, 1795 So. Williams, Denver, Colo. 80210
BORGOLA, Rev.Bonaventure,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa., 15906
BOZNAR, Rev.Joseph, 1852 Richmond Rd., Cleveland,Ohio 44132
BREZNIK, Rev.Aloysius, Box 97, Uniontown, Wash. 99179
BREZNIKAR, Rev.Victor, 722 W.Alder St., Walla Walla, Wash. 99362
BRODNIK, Rev.Joseph,
BROOKER, Rev.Richard,mm, Las Condes Casilla 162, Santiago,Chile

CADONIC, Rev.William, 628 So.Aiken Ave., Pittsburgh,Pa. 15232
CAGRAN, Rev.Joseph,ofm, St.Mary's Seminary, Lemont,Ill. 60439
CANJAR, Rev.John, 3050 Dahlia St., Denver, Colo. 80207
CAREK, Rev.Peter, 12746 W.Cameron Ave., Butler,Wis. 53007
CASL, Rev.Joseph,cm, 611 Manning Ave., Toronto 4, Ont., Canada
CEGLAR, Rev.Charles,sdb, Mont Don Bosco, Sherbrooke, Quebec, Canada
CEGLAR, Rev.Stanley,sdb, Cath.Univ., Caldwell Hall, Box 174, Washington,D.C.
20917

CELESNIK, Rev.Joseph, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
CEPON, Rev.Dr.Ludwig, St.Vincent's College, Latrobe, Pa., 15650
CEPON, Rev.Michael, 6005 So.Marshfield Ave., Chicago,Ill., 60636

CERPICH, Rev.Richard, 3600 So.Kinnickinnic Ave., Milwaukee, Wis. 53207
CHEMAZAR, Rev.Blase, ofm, St.Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439
CIMPERMAN, Rev.Victor, 1558 Creighton Ave., Akron, Ohio 44310
CORNISH, Rev.Ronald, 204 W. 8th St., Topeka, Kansas 66603
CUK, Rev.Dr.Alphonse, St.Vincent's College, Latrobe, Pa., 15650
CVELBAR, Rev.Joseph, 45 Prestley Rd., Bridgeville, Pa. 15017

DALEY, Rev.Neil, ofm, Chaplain U.S.Air Force
DEMSHER, Rev.Ferdinand, 223- 57th St., Pittsburgh, Pa. 15201
DIMNIK, Rev.Ignatius, bs,
DOBERSEK, Rev.Ivan, cm, 125 Centennial Parkway No., Box 3304 Stn. C,
Hamilton, Ont., Canada
DOBNIKAR, Rev.Ivan, osb, 1005 Division St., Lisle, Ill. 60532
DOLSINA, Rev.John, 231 E. Camp St., Ely, Minn. 55731
DOLSINA, Rev.Stanko, 610 - 99th Ave.W., Duluth, Minn. 55808

ERZEN, Rev.Edward, Chaplain, Fort Sill, Okla 73503

FALE, Rev.Richard, 600 Maryhill Rd., Pineville, La. 71360
FERKULJ, Rev.Joseph, 1340 No.10th St., Quincy, Ill. 62301
FERYAN, Rev.Philip, ofm, Via Merulana 124, 00185 Rome, Italy
FINK, Rev.John,
FLAC, Rev.Philip, sdb, 960 So.Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
FLAJNIK, Rev.Rudolph, o carm, 100 Harpersville Rd., Newport News, Va. 23601
FRANKOVICH, Rev.Frank, 625 Nardo Ave., Solana Beach, Calif. 92075
FURLAN, Rev.William, St.Patrick's Rectory, St.Johnsville, N.Y. 13452
FURLEY, Rev.Cyril, 39-38 29th St., Long Island City, L.I., N.Y. 11101

GABER, Rev.Francis, St.Joseph's Church, Beroun, Minn. 55004
GABRENYA, Rev.Edward, ofm, 102 Trinity Circle, St.Francis Village, Crowley,
Texas 76036

GERMOVNIK, Rev.Francis, cm, DeAndreis Seminary, Lemont, Ill. 60439
GNIDICA, Rev.Daniel, osb, 217 Mesa Ave., Pueblo, Colo. 81004
GODINA, Rev.Mirko, ofm conv., 330 E.45th Ave., Gary, Ind. 46409
GOLE, Rev.Dr.Joseph, Sacred Heart Theologate, 7331 So.Lovers Lane Rd.
Hales Corners, Wis. 53130

GOLOB, Rev.Joseph, osb, St.Martin's Abbey, Lacey, Wash. 98553
GOLOBIC, Rev.John, 56 Horn Blvd., Silver Bay, Minn. 55614
GRABRIAN, Rev.Joseph, osm, 4820 Lakeview Ave., Detroit, Mich. 48215
GRABRIAN, Rev.Victor, osm, 3549 Navajo St., Denver, Colo. 80211
GRDINA, Rev.Francis, sj, 1911 W. 30th St., Cleveland, Ohio 44113
GREBENC, Rev.Aloysius, Hamilton, Ont., Canada
GREGOR, Rev.Joseph, cm, P.O.Box 90 Voth Sta., Beaumont, Texas 77709
GREGORY, Rev.Edmund, 207 So. Main St., Manteno, Ill. 60950

GROM, Rev.Lawrence,ofm, 386 Geneva Ave., Highland Park, Mich. 48203
GYORKOS, Rev.Stefan, Calgary, Alberta, Canada

HLEBS, Rev.Milan, 61 Catalpa Lane, Campbell, Calif. 96008
HOBART, Rev.Raymond, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
HOCHEVAR, Rev.Mark,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906
HODNIK, Rev. Emil, St.Bernard's Church, Abbotsford, Wis. 54405
HOGE, Rev.Benedict,ofm, St.Mary's Seminary, Lemont,Ill. 60439
HOGE, Rev.Thomas,ofm, 1852 W.22nd Pl., Chicago, Ill. 60608
HORVAT, Rev.Stephen, 36 Melmore St., Tiffin,Ohio 44883
HORVATH, Rev.Francis, 1021 E. Yale, Ontario, Calif. 91764
HORZEN, Rev.Bernard,osb, St.Bede's College, Peru,Ill. 61354
HREN, Rev.Innocent,op, 505 W.Washington Blvd., Oak Park,Ill. 60302
HRIBSEK, Rev.Aloysius, 450 Pine St., Bridgeport, Conn. 06605

JAGER, Rev.Mathias, 15519 Holmes Ave., Cleveland,Ohio 44110
JAN, Rev.Ivan,cm, 739 Brown Line, Toronto 14, Ont., Canada
JAZBEC, Rev.Stanley, 680 So.Santa Fe St., San Jacinto,Calif. 92383
JENKO, Rev.Aloysius, 53 St.Patrick's Pl., Staten Island, L.I.,N.Y. 10306
JENKO, Rev.Valerian,ofm, 66 Gordon, Paddington, Sydney, Australia
JERASA, Rev.Francis, P.O.Box 438, Fowler, Kansas 67844

KALCIC, Rev.Dismas,osb, St.Procopius College, Lisle,Ill. 60532
KAPUSHION, Rev.Marvin, 309 Madison St., Pueblo, Colo. 81005
KAUSEK, Rev.John, St.Joseph's Church, Gilbert,Minn. 55741
KLEPEC, Rev.George, Joliet Diocese
KNIFIC, Rev.Francis,sdb, 2975Independence Ave., New York,N.Y. 10063
KOLARIC, Rev.Dr.Jacob,cm, St.Jakob im Rosental, Karnten, Austria
KONCNIK, Rev.Innocent,ofm conv., 118 Ridge Ave., P.O.Box 666, New Cumberland
West Virginia 26047

KOPAC, Rev.John,cm, 739 Brown's Line, Toronto,14, Ont., Canada
KOPUSAR, Rev.Dr.Milan, Ashton, Nebraska 68817
KORBIC, Rev.Beno,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown,Pa. 15906
KOREN, Rev.Louis, 822 New Jersey Ave., Sheboygan,Wis. 53081
KORETIC, Rev.Franc, Sacred Heart Church of Urbank, P.O. Parkers Prairie,
Minn. 56361

KOS, Rev.Joseph, 2618 W. St.Clair St., Indianapolis, Ind. 46222
KOSEM, Rev.Francis, 3501 Oberlin Ave., Lorain, Ohio 44053
KOSTELZ, Rev.Richard, 905 So. 8th St., Kankakee, Ill. 60901
KOTNIK, Rev.Bertrand,ofm, 62 St.Mark's Pl., New York, N.Y. 10003
KOVACIC, Rev.Anthony, 416 No.2nd St., Albemarle, No.Carolina 28001
KOVACIC, Rev.Francis, Chaplain U.S.Army
KOZINA, Rev.Vladimir, 813 First St., Brentwood, Calif. 94513
KRAINZ, Rev.Paul,sss, Church of Santa Cruz, Manila, Phillipines

KRAJNIK, Rev.Paul, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
KRISTANC, Rev.Leo, 3700 No.Sutter St., Apt. 107, Stockton,Calif. 95204
KUZMA, Rev.George, St.Rose Church, Wilmington,Ill. 60481

LAMPE, Rev.Victor,cssr, 1118 No.Grand Blvd., St.Louis, Missouri 63106
LANGERHOLZ, Rev.Kalist,ofm, 5401 So.Cornell, Chicago, Ill. 60615
LAVRIH, Rev.John, 706 E. 6th St., Kinsley, Kansas 67547
LEKAN, Rev.Joseph,sm, 2056 E. 107th St., Cleveland, Ohio 44106
LIVOJEVIC, Rev.Ronald, Holy Cross Church, Kansas City, Kansas
LOCNIKAR, Rev.Julius,osb, Assumption Abbey, Richardton,No.Dakota 58652
LOVRENCIC, Rev.Athanasius,ofm, St.Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439

MACEK, Rev.Rudolf, 8928 - 207th St., Bellaire, Queens Village, N.Y. 11427
MADIC, Rev.Aloysius,ofm, 1852 W.22nd Pl., Chicago, Ill. 60608
MAIERLE, Rev.John, 900 Woodward Ave., Pontiac, Mich. 48053
MAJHENIC, Rev.Pelagij,ofm, St.Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439
MALAVASIC, Rev.Roman, 416 No.Chicago St., Joliet, Ill. 60432
MARTELANC, Rev.Jost, Via Aurelia 476, 00165 Rome, Italy
MAVSAR, Rev.Joseph, P.O.Box 367, Townsend, Montana 59644
MAZOVEC, Rev.Robert,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
MEJAC, Rev.Joseph,cm, 95 McDonald Ave., Winnipeg 2, Manitoba, Canada
MEJAK, Rev.Heliodore, 274 Orchard Ave., Kansas City, Kansas 66105
MELOVASICH, Rev.Frank, 211 W. 4th St., Duluth, Minn. 55806
MERVAR, Rev.John, 1640 Addison St., Berkeley, Calif. 94703
MIHELIC, Rev.Francis, 826 E.Pattison St., Ely, Minn. 55731
MIHELICH, Rev.Francis, 127 Liberty St. So., Bowmanville, Ont., Canada
MIHELICH, Rev.Leopold, 4695 Pearl St., Denver, Colo. 80216
MLAKAR, Rev.Benjamin, ofm conv.
MUZIC, Rev.Anthony, 4387 Claque Rd., North Olmsted, Ohio 44070

NACHTIGAL, Rev.Frederick, 1602 Market Ave. So., Canton, Ohio 44707
NADRACH, Rev.Adolph, 534 W.Kilgore, Kalamazoo, Mich. 49001

OHMANN, Rev.Daniel,mm, P.O.Box 3058, Nairobi, Kenya
OKORN, Rev.Claude,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield,Wis 53228
OKORN, Rev.Dusan, St.Catherine's Church, Big Fork, Mont. 59912
OMAN, Rev.Edwin, Rt. 4, Foley, Minn. 56329
OZIMEK, Rev.Joseph, 1263 Shannon Ave., Barberton, Ohio 44203

PAIK, Rev.Francis, 8537 Mentor Ave., Mentor, Ohio 44060
PAKIZ, Rev.Rudolph, St.Agnes Church, Walker, Minn. 56484
PAPESH, Rev.Francis,

PECOVNIK, Rev.Karel, Urbank, P.O.Parkers Prairie,Minn. 56361
 PERCIC, Rev.Joseph, Millerville, P.O.Brandon, Minn. 56315
 PERKOVICH, Rev.Frank, Box 586, Eveleth,Minn. 55734
 PERME, Rev.Eugene, 525 Dover Rd., Bay Village, Ohio 44140
 PETERNEL, Rev.Warren,ofm, 701 E.Pyron Rd., San Antonio, Texas 78214
 PETRASIC, Rev.Martin, St.Patrick's Church, Elkhorn, Nebraska 68022
 PEVEC, Rev.Edward, Euclid & Bishop Rd., Wickliffe, Ohio 44092
 PIERCE, Rev.Justin,sds, Holy Family College, Rt. 1, Manitowoc,Wis. 54220
 PIRC, Rev.Joseph, Box 181, Rhame, No.Dakota, 58651
 PIZMOHT, Rev.Louis, 840 E. 222nd St., Euclid, Ohio 44123
 PLANINSEK, Rev.Henry,cssp, 7085 Brockton Ave., Riverside, Calif. 92506
 PLAZAR, Rev.Ivan,cm, 611 Manning Ave., Toronto, Ont., Canada
 PLEVNIK, Rev.Joseph,sj, Loyola College, Montreal, Quebec, Canada
 POTOCHNIK, Rev.Aloysius,osb, P.O.Box 351, Canon City,Colo. 81212
 PRAH, Rev.John,ocd, 109 W. 6th St., Erie,Pa. 16501
 PRAZNIK, Rev.Rudolph, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 PREBIL, Rev.Andrej,cm, 405 Marie Anne E., Montreal, Quebec, Canada
 PRIMOZIC, Rev.Robert,o carm, 6428 So.Dante Ave., Chicago, Ill. 60637
 PROSEN, Rev.Anthony,

 REBOL, Rev.Anthony, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
 REBOL, Rev.Francis,mm, 120 San Min Rd. 1st Sect., P.O.Box 149, Taichung,
 Taiwan, Formosa
 RELIC, Rev. John, Chaplain U.S.Marine Corps
 REPENSHEK, Rev.Wayne, 5960 W.Loomis Rd., Greendale, Wis. 53129
 RINK, Rev.Louis,csc, P.O.Box 176, Fort Portal, Uganda, East Africa
 ROBERTS, Rev.Edward,sss, P.O.Box 3044, Arusha, Tanzania, East Africa
 ROGAN, Rev.Richard,ofm, 62 St.Mark's Place, New York,N.Y. 10003
 RUPAR, Rev.Aloysius, 1709 E. 31st St., Lorain, Ohio 44051
 RUS, Rev.Gabriel,sm, University of Dayton, Dayton, Ohio 45409

 SAVINSHEK, Rev.Stephen,ofm conv, Holy Rosary Church, Aurora,Minn. 55705
 SCHWAB, Rev.Alan,osb, P.O.Box 351, Canon City, Colo. 81212
 SCHWEIGER, Rev.Francis, 330 E. 3rd St., Duluth, Minn. 55805
 SEDEY, Rev.Francis, Hibbing General Hospital, Hibbing,Minn. 55746
 SEDLAK, Rev.Christopher,ofm, 8500 W.Cold Spring Rd., Greenfield,Wis. 53228
 SEDLAR, Rev.Daniel,ofm, St.Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439
 SELISKAR, Rev.Donald,sj, Park & Miramar Blvds., Cleveland, Ohio 44118
 SELLAK, Rev.Jerome,ofm, 9546 Ewing Ave., Chicago, Ill. 60617
 SENTA, Rev.Robert, 227 3rd St., Two Harbors, Minn. 55616
 SESEK, Rev.Raphael,ofm, Immaculata College, Immaculata, Pa. 19345
 SETNICAR, Rev.Dr.Matthew, 1210 So. 61 St., Milwaukee, Wis. 53214
 SEVER, Rev.Edgar,ofm, 203 E.Washington St., Stockton, Calif. 95202
 SHUBITZ, Rev.John, 211 W. 4th St., Duluth, Minn. 55806

SHUBITZ, Rev.Thomas, 1122 - 11th St.S.E., Brainerd,Minn. 56401
 SIMCIC, Rev.Joseph,sdb, 1100 Franklin St., San Francisco, Calif. 94109
 SKULLY, Rev.Gerald, 1905 Portage Trail, Cuyahoga Falls, Ohio 44221
 SKUMAYC, Rev.Franc, 7 Awde St., Toronto 4, Ont., Canada
 SKUMAYC, Rev.Michael, 2002 Minnesota Ave., Duluth, Minn. 55802
 SLAPSAK, Rev.Julij, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 SMERKE, Rev.Francis,osc, SS.Peter & Paul Church, Meyersville,Texas 77974
 SMERKE, Rev.Joseph,osc, P.O.Box 789, Hastings, Nebraska 68901
 SNOJ, Rev.Joseph, 12704 Foothill Blvd., Etiwanda, Calif. 91739
 SODJA, Rev.Max, 9133 Hammock Lake Drive, Miami, Florida 33156
 SOKLIC, Rev.Sebastian,tor, Chaplain U.S.Air Force
 SOKLICH, Rev.Dr.Anthony,cm, 4019 Yoakum Blvd., Houston,Texas 77006
 SPEHAR, Rev.George, 424 W. 2nd St., Leadville, Colo. 80461
 SREBERNAK, Rev.Frank, 2221 Winchell Dr., Ann Arbor, Mich. 48103
 SRSEN, Rev.Anton, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103
 STARC, Rev.Martin, P.O.Box 463, San Andreas, Calif. 95249
 STARESINIC, Rev.Edbert,o carm, 6700 Mt.Carmel Dr., Houston, Texas 77017
 STARESINIC, Rev.Nicholas,o carm, 6725 Reed Rd., Houston, Texas 77017
 STAUDOHAR, Rev.Walter,cp, 18th & Monastery Ave.SS, Pittsburgh, Pa. 15203
 STEFANICH, Rev.Edward, 1540 So. Highland Ave., Lombard, Ill. 60148
 STEPANICH, Rev.Dr.Martin,ofm, St.Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439
 STERBENTZ, Rev.Ralph, St.Bruno's Church, Nadeau,Mich. 49863
 STERK, Rev.Francis, 7107 Wilber Ave., Cleveland, Ohio 44129
 STERLE, Rev.Alois, 128 W. 37th St., New York, N.Y. 10018
 STONICH, Rev.Raymond, 176 So.Barron St., Bensenville,Ill. 60106
 STOPAR, Rev.Dr.Anton, 1250 Wyoming Ave., Reno, Nevada 89503
 STRAGISHER, Rev.Henry, 116 So.Washington St., Berkeley Springs, Va. 23523
 STRAGISHER, Rev.Raphael,ofm, 536 Decker Ave., Johnstown, Pa. 15906
 STRANCAR, Rev.Ignatius, 584 W. 5th St., San Bernardino, Calif. 92410
 SURTZ, Rev.Edward,sj, 6525 Sheridan Rd., Chicago, Ill. 60626
 SUSTARSIC, Rev.John, P.O.Box 247, Pengilly, Minn. 55775
 SUSTRICK, Rev.Stephen,osb, P.O.Box 151, Florence, Colo. 81226
 SVETE, Rev.Andrew,ofm, St. Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439
 SVETE, Rev.Augustine,ofm, St.Mary's Hospital, Rochester,Minn. 55901
 SVETE, Rev.Bartholomew, P.O.Box 481, Guernsey, Wyo. 82214

TARMAN, Rev. William, P.O. Box 68, Swanville, Minn. 56382
TKALEC, Rev. John, 960 So. Soto St., Los Angeles, Calif. 90023
TOMC, Rev. Victor, 15519 Holmes Ave., Cleveland, Ohio 44110
TOMTZ, Rev. Louis,
TRPIN, Rev. Thaddeus, ofm, 9546 Ewing Ave., Chicago, Ill. 60617
TRUNK, Rev. George, 245 Linden St., San Francisco, Calif. 94102
TURK, Rev. Francis, 4935 Yonge St., Willowdale, Ont., Canada
TURK, Rev. Lawrence, ofm, Monastery of the Holy Ghost, Conyers, Georgia 30207
TURK, Rev. Martin, 1081 Burrard St., Vancouver 1, B.C., Canada

URBIC, Rev. Rudolph, St. Joseph's Rectory, Fairview, P.O. Fairchild, Wis. 54741

VALENTIN, Rev. Basil, ofm, 19 A'Becket, Kew, Melbourne, Victoria, Australia
VARGA, Rev. Joseph, 3547 E. 80th St., Cleveland, Ohio 44105
VIRANT, Rev. Ludwig, P.O. Box 235, Peninsula, Ohio 44264
VODUSEK, Rev. Vital, 245 Linden St., San Francisco, Calif. 94102
VOGRIN, Rev. Joseph, St. William's Church, Parkers Prairie, Minn. 56361
VOLK, Rev. Robert, ofm, 3549 Navajo St., Denver, Colo. 80211
VOVK, Rev. Joseph, St. Mary's Church, Willow River, Minn. 55795
VOVKO, Rev. John, 12969 Chillicothe Rd., Chesterland, Ohio 44026
VUKSINIC, Rev. Anton, 22 Golden Blvd., Welland, Ont., Canada

WEBER, Rev. Albin, 190 School St., Athol, Mass. 01331
WOLBANG, Rev. Charles, P.O. Box 351, Princeton, N.J. 08540

YAKES, Rev. William, 9555 St. Mary's Ave., Detroit, Mich. 48227
YELENC, Rev. Joseph, ofm,

ZAGORC, Rev. Francis, ofm, Box 176, Fort Portal, Uganda, East Africa
ZAGORC, Rev. Thomas, ofm, Box 1000, Masaka, Uganda, East Africa
ZANUTIC, Rev. Arthur, 1231 Chardon Rd., Cleveland, Ohio 44117
ZAVBI, Rev. August, P.O. Box 93, Winnemucca, Nevada 89445
ZDOLSEK, Rev. Alojz, Rt. 2, Urbank, P.O. Parkers Prairie, Minn. 56361
ZELEZNIKAR, Rev. Michael, 542 Crosat St., La Salle, Ill. 61301
ZITKO, Rev. Aloysius, 2620 Pleasant St., Oakland, Calif. 94602
ZORE, Rev. Richard, 616 So. East St., Indianapolis, Ind. 46225
ZORMAN, Rev. Fortunat, ofm, St. Mary's Seminary, Lemont, Ill. 60439
ZRNEC, Rev. Anthony, ofm, 611 Manning Ave., Toronto 4, Ont., Canada
ZUPANCIC, Rev. William, 611 Lake Ave., Elyria, Ohio 44035

AKO SE SELITE,

NAM POŠLJITE SPREMEMBO NASLOVA PO TEM VZORCU:

Moj dosednji naslov je bil:

Ime _____

Hišna št., Street ali Ave _____

City _____ State _____ Zip Code _____

Moj novi naslov je:

Hišna št., Street ali Ave _____

City _____ State _____ Zip Code _____

AVE MARIA - Lemont - Illinois